

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ

У НОМЕРІ:

- **КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС:**

- ∨ Заочне кримінальне провадження*

- **АГРОПРОМИСЛОВИЙ СЕКТОР:**

- ∨ Сімейні фермерські господарства в Україні*

- **ОСВІТА:**

- ∨ Кредитно-модульна система в ВНЗ*

№ 20 (78) ЖОВТЕНЬ 2014

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ**

№ 20 (78) 2014

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів

**Додаток до журналу
«УКРАЇНА: ПОДІЇ, ФАКТИ, КОМЕНТАРЬ»**

Засновники:

Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
Національна юридична бібліотека

Головний редактор

В. Горювий, д-р іст. наук, проф.,
заступник генерального директора НБУВ

Редакційна колегія:

Ю. Половинчак (відповідальна за випуск),
Н. Іванова, Т. Дубас, Л. Присяжна,
Ю. Калініна-Симончук

Заснований у 2011 році
Видається двічі на місяць

Передрук – тільки з дозволу редакції

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ.....3

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Миськевич Т.

Закон України «Про санкції». Проблематика
механізмів його впровадження4

Полтавець С.

Заочне кримінальне провадження в Україні:
шлях до Європи чи інструмент боротьби за
майно опонентів.....6

Бусол О.

Проблеми нормотворчості при розробці
Закону України «Про недопущення
переслідування та покарання осіб –
учасників подій на території Донецької та
Луганської областей».....11

Беззуб І.

Перспективи розвитку сімейних фермерських
господарств в Україні.....18

Кривецький О.

Скасування кредитно-модульної системи в
українських ВНЗ.....27

У ЦЕНТРИ СУСПІЛЬНОЇ УВАГИ

Правові аспекти нормалізації життя на
територіях, звільнених під час АТО.....29

Правові колізії, викликані окупацією Криму.....33

ПРАВО: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Шевчук І.

Транспорт у лізинг – страхові ризики.....34

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ТА ПРОГНОЗИ

Українці не витрачають валютні заощадження..39

Майбутні вибори будуть стримувати
зростання цін в Україні.....39

Огляд валютного ринку.....40

Моніторинг законодавства.....44

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *52

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Верховна Рада України прийняла Закон України «Про прокуратуру»

14 жовтня ВРУ прийняла в цілому законопроект № 3541 «Про прокуратуру». Документ було подано наприкінці 2013 р. і, отримавши позитивний відгук Венеціанської комісії, у 2014 р. був погоджений до другого читання. За проект закону проголосувало 316 народних депутатів.

Законом визначатимуться правові засади організації прокуратури України, системи прокуратури, статус прокурорів, порядок здійснення прокурорського самоврядування, а також система й загальний порядок забезпечення діяльності прокуратури.

У висновку Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності зазначається, що законопроект «Про прокуратуру» (реєстр. № 3541), поданим Президентом України, вносяться відповідні зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального, Кримінального процесуального кодексів, Кодексу адміністративного судочинства та ряду законів, зокрема до законів України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України» (назва – за першоджерелом), «Про судоустрій і статус суддів» тощо.

Члени комітету звернули увагу на те, що саме внесений Президентом України проект закону України «Про прокуратуру» було розроблено з урахуванням досвіду функціонування прокуратури в європейських державах, стандартів Ради Європи, а також висновків і рекомендацій, які надавалися Венеціанською комісією щодо законопроектів про реформування прокуратури України від 17 жовтня 2006 р., від 27 жовтня 2009 р., від 15 жовтня 2012 р.

Стаття 2 визначає функції прокуратури:

1. Підтримання державного обвинувачення в суді.

2. Представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених цим Законом.

3. Нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство.

4. Нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян.

Стаття 7 прийнятого документа визначає систему прокуратури України, яку становлять: Генеральна прокуратура України; регіональні прокуратури; місцеві прокуратури; військові прокуратури.

Єдність системи прокуратури України забезпечується єдиними засадами організації та діяльності прокуратури; єдиним статусом прокурорів; єдиним порядком організаційного забезпечення діяльності прокурорів; фінансуванням прокуратури виключно з Державного бюджету України; вирішенням питань внутрішньої діяльності прокуратури органами прокурорського самоврядування.

Повноваження прокурора з виконання покладених на нього функцій знаходять своє вираження в підтриманні державного обвинувачення в суді (ст. 22) і представництві інтересів громадянина або держави в суді (ст. 23).

Також прийнятим Законом вводиться система органів прокурорського самоврядування, що згідно зі ст. 65 є самостійним колективним розв'язанням прокурорами питань внутрішньої діяльності прокуратури. Прокурорське самоврядування здійснюється через всеукраїнську конференцію працівників прокуратури й Раду прокурорів України.

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Т. Миськевич, бібліотекар I категорії НЮБ НБУВ

Закон України «Про санкції». Проблематика механізмів його впровадження

*Санкції краще, ніж нічого: вони більш відчутні,
ніж просто лайка в адресу посла, і менш криваві,
ніж введення військ.*

*Вони можуть приносити моральне задоволення.
І іноді вони навіть працюють.*

Із лондонського журналу Economist

Цьогоріч Україна постала перед найважчим викликом за всю свою незалежну історію, пов'язаним з агресією Росії проти України, що проявилася в анексії Криму, збройній підтримці воєнізованих угруповань і присутності російських військовослужбовців у зоні АТО. Неприйнятність агресії в сучасних міжнародних відносинах і небезпека руйнування засад світового устрою стали причинами не лише підтримки України світовим співтовариством, а і спробами вплинути на РФ через економічні й політичні санкції.

Перші санкції, введені рядом країн проти агресора, були застосовані після фактичного приєднання Криму до Росії. Міжнародна спільнота визнала проведення кримського референдуму та його результати нелегітимними, а подальше входження Автономної Республіки Крим у Російську Федерацію незаконним. Серед вжитих заходів – призупинення діалогу з метою вступу РФ до Організації економічного співробітництва і розвитку, а також припинення співпраці з НАТО. Євросоюз і США створили свої списки осіб, громадян Росії – політиків і бізнесменів, які ймовірно спонсорували розвиток конфліктної ситуації у Криму з подальшими обмеженнями щодо їхньої фінансової та бізнесової діяльності. У липні обмеження були розширені на учасників воєнізованих угруповань новостворених адміністративно-територіальних одиниць Донецької та Луганської областей, а також на осіб, що брали участь у розпалюванні конфлікту на Донбасі.

У цілому, ряд міжнародних організацій, такі як Рада Європи, Європейська організація з безпеки аеронавігації, G8 («велика вісімка»), Група розробки фінансових заходів боротьби з відмивання грошей, Європейський банк реконструкції та розвитку, призупинили співпрацю із РФ. Такі країни, як США, Канада, Австралія, Нова Зеландія, Японія, Велика Британія, Німеччина, Швейцарія, Швеція, Норвегія, Ліхтенштейн, Ісландія, Франція, Польща, Латвія, Ізраїль, Албанія, Молдова, Болгарія та Чорногорія, вирішили підтримати Україну і ввести обмеження політичного та фінансово-економічного характеру.

Певний час Україна утримувалася від кроків, здатних обмежити можливості діалогу з російською стороною, проте в умовах посилення агресії РФ, розширення санкцій щодо неї з боку інших держав, посилення вимог української громадськості щодо приєднання до обмежувальних ініціатив міжнародної спільноти Верховна Рада ухвалила Закон України «Про санкції» (реєстр. № 1644-VII).

Оприлюднення документа в офіційному виданні «Голос України» спричинило в подальшому інформаційну хвилю, спрямовану на його дискредитацію, виходячи із процедурних порушень. З одного боку, частина депутатів висловлювала невдоволення спрощеною процедурою ухвалення законопроекту. З іншого – уже після його підписання в ряді ЗМІ наголошувалося на розриві в часі між ухваленням Закону та його підписанням, що не відповідає вимозі Конституції про підписання

закону Президентом протягом 15 днів (ст. 94) і може послужити підставою для його заперечування в суді та скасування. При цьому зазначимо, що формально вимоги Конституції були дотримані: Закон було ухвалено 14 серпня, направлено спікером ВР на підпис Президенту 26 серпня й підписано Президентом 10 вересня.

Завдання Закону України «Про санкції» полягає в захисті національних інтересів, суверенітету й територіальної цілісності, протидії тероризму, відновленні порушених прав українських громадян. Цей документ став безпрецедентним для українського законотворення. Його ухвала дала змогу Україні долучитися до санкцій, які було вжито ЄС, США та іншими країнами проти РФ.

Види санкцій, згідно з текстом Закону, розподілені на 25 позицій і передбачають, зокрема, можливість припинення дії торговельних угод, скасування економічних і фінансових зобов'язань, заборону на участь у приватизації і відмову в оренді державного майна іноземцям та юридичним особам, поміченим у підтримці дій, спрямованих проти України.

Відчутною для багатьох суб'єктів господарювання може стати заборона входу морських суден до територіальних вод або портів України й повітряних суден до повітряного простору України або здійснення посадки на території України. У разі потреби держава може частково або повністю припинити транзит ресурсів і перевезень по території України.

Також санкції торкнуться надання телекомунікаційних послуг, використання телекомунікаційних мереж загального користування й радіочастотного ресурсу України.

Значної уваги надано блоку обмежень, що стосується фінансової сфери. Особам, на яких поширюються санкції, може заборонятися інвестиційна діяльність, анулюватимуться дозволи й ліцензії на ввезення чи вивезення з України валютних цінностей, вводиться також обмеження на видачу готівки, аж до можливості блокування активів. Обмеженням підлягатимуть, за потреби, й операції з цінними паперами.

Водночас, попри обмеження в роботі зі сторони ЄС і США «Сбербанку», ВТБ, Газпромбанку, ВЕБ та Россільхозбанку, відомство НБУ не поспішає з рекомендаціями щодо введення мораторію на роботу російських банків в Україні. Зважувати наслідки застосування обмежень, підкреслюють експерти, змушує великий обсяг російського капіталу в банківській системі України. По суті, філії російських банків мають тільки російську назву і статутний фонд у Росії. За фактом це юридичні особи, які є легітимними в Україні, і податки вони сплачують Україні.

Показниками високого градусу напруження двосторонніх відносин стали положення Закону, що допускають припинення культурних обмінів, наукового співробітництва, освітніх і спортивних контактів, розважальних програм з іноземними державами та іноземними юридичними особами, відмова в наданні і скасування віз, інші види заборони в'їзду до України, скасування офіційних візитів, засідань і переговорів, позбавлення державних нагород України.

Зазначимо, що Закон України «Про санкції» був контраверсійним ще на етапі його обговорення. Як уже згадувалося, депутати-«регіонали» висловили занепокоєння спрощеною процедурою ухвалення законопроекту – без обговорення. Більш серйозними виглядають застереження експертів щодо можливості розширення застосування норм Закону. По-перше, Закон залишає відкритим перелік можливих санкцій: у документі зазначено, що в разі необхідності можуть бути введені «інші санкції, відповідні принципам їх застосування, встановленим цим Законом». При цьому Закон України «Про санкції» не містить принципів застосування санкцій, що несе в собі ризики безконтрольного застосування будь-яких обмежень. По-друге, у Законі не встановлено, хто і як контролює введення санкцій, відстежує ефективність їх застосування. Також не визначено відповідальності за невиконання санкцій і гарантії захисту прав і свобод резидентів на період введення санкцій. З огляду на це в самому механізмі Закону експерти вбачають

можливості позасудових покарань за ті чи інші дії резидентів України, що гіпотетично надає владним структурам непередбачені законодавством повноваження і важелі впливу.

Крім того, беручи до уваги економічну ситуацію в Україні, фахівці вважають незайвим передбачити компенсаційні заходи для вітчизняних підприємств, які постраждають від обмежень у відносинах з Росією. Показово, що Держдума РФ уже прийняла законопроект про компенсації росіянам, які постраждали від неправомірних рішень іноземних судів. Згідно з документом, виплати проводитимуться із федерального бюджету.

Загалом світовий досвід із застосування санкцій показав, що більшість із них ефективні з погляду середньо- й довгострокової перспективи. Натомість збитки, що їх буде завдано українській економіці у випадку впровадження санкцій, можуть стати додатковим навантаженням в умовах і без того кризового стану, зумовленого військовою агресією, скороченням обсягів ВВП, втратами від скорочення транзиту газу, девальвацією гривні та інфляцією. На цьому, зокрема, наголошує экс-представник уряду України при Євразійській економічній комісії В. Суслов. З іншого боку, російська сторона висловлює застереження щодо спроб України відшкодувати збитки через застосування антиросійських санкцій, зокрема норми закону про зупинення виконання економічних і фінансових зобов'язань. У цьому контексті теоретично існує можливість відмови не тільки оплачувати борг, а й виконувати раніше прийняті на себе зобов'язання (борг України перед РФ

за постачання газу згідно із заявленим позовом до Стокгольмського арбітражу становить 4,5 млрд дол.). Проте подібні перспективи, незважаючи на побоювання російської сторони, є малоімовірними. Реалістичним видається висновок політолога В. Фесенка про те, що санкції України проти Росії матимуть, більшою мірою, морально-політичний ефект, меншою мірою, економічний.

Дійсно, ухвалення Закону продемонструвало готовність України протидіяти агресії, створюючи правову основу для попередження неправомірних дій з боку іноземних держав, включаючи судові перспективи позовів проти РФ, оскільки документ передбачає можливість підняття питання про відшкодування російською стороною завданих збитків. Водночас слід пам'ятати, що головною метою України є не введення великої кількості санкцій проти Росії, а досягнення миру й нормалізація відносин, на чому наголосив Президент України П. Порошенко (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: <http://forbes.ua/nation>; <http://blogs.ukrinform.gov.ua>; <http://tyzhden.ua/News>; <http://news.dtki.ua/ua/state/laws-and-regulations>; <http://delo.ua/ukraine>; <http://rusrand.ru/actuals>; <http://ua.interfax.com.ua/news/political/220130.html>; http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=51915; <http://www.pravda.com.ua/news>; <http://www.inopressa.ru>; <http://www.golos.com.ua/Article.aspx?id=352160>; <http://www.blackseanews.net/read/88155>; <http://www.5.ua/ukrajina/suspilstvo/item/393340-v-ukraini-zaboronyly-15-rosiiskyykh-telekanaliv>).*

С. Полтавець, старш. наук. співроб. НЮБ НБУВ, канд. політ. наук

Заочне кримінальне провадження в Україні: шлях до Європи чи інструмент боротьби за майно опонентів

7 жовтня поточного року український парламент прийняв у цілому урядовий законопроект «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної без-

пеки, громадської безпеки та корупційні злочини» (реєстр. № 4448а від 08.08.2014 р.).

Попри високу підтримку народних депутатів України (253 голоси «за») варто згадати, що подібний законопроект не перший прийнятий нинішнім складом парламенту. Попередній

Закон України № 725-VII «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (щодо заочного кримінального провадження)» ініційований позафракційним депутатом Л. Миримським, був прийнятий 235 депутатами серед інших законів 16 січня 2014 р. Обґрунтовуючи гостру необхідність Закону, прийнятого 16 січня Верховною Радою України, партнер Адвокатського об'єднання AverLex В. Сердюк наводив приклад однієї із кримінальних справ, коли певні особи були звинувачені в заволодінні корпоративними правами на підприємство шляхом зловживання довірою, а в подальшому реалізація згаданих корпоративних прав збагатила обвинувачуваних на декілька мільйонів доларів США. У цьому контексті важливо, що потерпіла сторона не отримала позитивного результату навіть на етапі досудового розслідування, оскільки протягом двох років слідчих дій не було встановлено місцезнаходження винних, вони не були допитані, як наслідок не було складено обвинувального акта. Саме тому, на думку В. Сердюка, актуальність Закону безсумнівна, бо він матиме позитивний вплив у випадку виникнення подібних правових колізій і ефективніше захищатиме права потерпілої сторони. Юрист переконував, що протилежна сторона (обвинувачувана) теж буде надійно захищена, бо подібне заочне кримінальне провадження передбачає обов'язкову участь захисника її інтересів, який бере безпосередню участь у процесі з моменту прийняття рішення про його проведення. Додатковим аргументом за прийняття Закону, на думку В. Сердюка, є те, що його положення цілком відповідають європейській практиці й актам органів Ради Європи.

Про позитивні сторони прийнятого в січні 2014 р. Закону говорив і адвокат І. Степанов. Фактом прийняття цього Закону парламент унеможливив свідоме блокування кримінального провадження з боку однієї зі сторін процесу, переконував юрист. На думку фахівця, найголовніша мета прийнятого Закону полягала в недопущенні випадків, коли особа, яка вчинила злочин на території України й перебуває поза її межами, стала б фактично

недосяжною для застосування по відношенню до неї норм вітчизняного кримінального кодексу. Відповідаючи на закиди опонентів прийнятого Закону, І. Степанов стверджував, що не варто звертати уваги на «міфічну» можливість кримінального провадження щодо особи, яка навіть не знатиме про факт його початку. Виписані в Законі норми дають змогу стверджувати, що порядок виклику особи й порядок зупинення судового провадження можливі тільки щодо особи, яка отримала повідомлення про судовий розгляд справи, але ухиляється від нього, і неможливе щодо особи, стосовно якої відсутні відомості про місцезнаходження і яку, відповідно, неможливо повідомити про судовий розгляд справи проти неї, переконував юрист. Разом з тим І. Степанов визнавав, що заочне кримінальне провадження передбачає певне відступлення від загальних правил процесу. Найголовнішою проблемою в цьому сенсі повинно бути дотримання принципу незвужування процесуальних прав підозрюваного чи обвинувачуваного, оскільки п. 3 ст. 6 Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод передбачає, що кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має, як мінімум, такі права: бути негайно й докладно сповіщеним зрозумілою для нього мовою про характер обвинувачення; мати достатньо часу для підготовки свого захисту; захищати себе особисто або через обраного чи призначеного захисника; допитувати свідків обвинувачення й мати право на виклик і допит свідків захисту.

Серед прихильників Закону прийнятого в січні поточного року був також голова Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури В. Загарія. Відсутність подібних норм у вітчизняному законодавстві до цього часу (січень 2014 р.) робила неможливим захист прав потерпілого й компенсацію заподіяної йому шкоди як цивільному позивачу у кримінальному процесі, стверджував адвокат-високопосадовець. Прийняті законодавчі норми, переконував він, повністю узгоджуються з міжнародними правовими стандартами в цій сфері судочинства і практикою Європейського суду з прав людини з цього питання.

Про важливість закону та його «європейськість» твердив також нардеп «регіонал» С. Горохов. Так само як і названі вище юристи народний обранець згадував про велику кількість незавершених кримінальних проваджень, у яких головною причиною затягування процесу є відсутність механізму заочного кримінального провадження по відношенню до осіб, які свідомо уникають своєї появи на етапі досудового слідства чи в судовій залі.

Зрозуміло, що прийняття Закону України № 725-VII «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (щодо заочного кримінального провадження)» не було однозначно схвалено громадськістю. Так, наприклад, у висновку Центру політико-правових реформ Національного університету «Києво-Могилянська академія», оприлюдненого 18 січня 2014 р., зокрема, було сказано: «...Передбачене змінами до Кримінального процесуального кодексу заочне провадження порушує право на справедливий судовий розгляд, гарантоване ст. 6 Європейської конвенції з прав людини, зокрема право особи на участь у судовому розгляді. Відповідно до позиції Європейського суду з прав людини (справа «Колоцца проти Італії») особу можуть засудити в заочному порядку лише в тому випадку, якщо вона заявить суду про відмову від участі, а не у випадку повторного її неприбуття на засідання, як це передбачено ухваленим Законом». Не визнала прийнятого Закону й тодішня парламентська опозиція. Так, А. Яценюк заявляв, що голосування, яке відбулося 16 січня, є повністю нелегітимним.

Даючи оцінку прийнятому Верховною Радою України 07.10.2014 р. Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, громадської безпеки та корупційні злочини», керуючий партнер юридичної компанії Prove Group, заслужений юрист України В. Кочкаров на сторінках «Forbes Україна» зазначив, що цей законопроект може розглядатися тільки як правове рішення, яке має політичну мотивацію.

З його точки зору, за гарними словами про вдосконалення системи правосуддя в цьому випадку пропонуються правові новели, які спотворюють зміст проведених перетворень на прямо протилежний. Якщо в європейській практиці заочний розгляд звинувачень – це насамперед механізм захисту громадських інтересів, а також прав і свобод потерпілих, то в Україні нинішня редакція Закону – система порушення прав і свобод обвинувачуваних. Люди, підозрювані у скоєнні злочинів за 46 статтями КК, по суті, втратили право на захист – ключове право обвинуваченого. Також будь-які права на захист своєї приватної власності, між тим як повага до власності, без сумніву, стала однією з основ західної правової системи.

Грунтовно аналізуючи Закон, юрист приходять до невтішних, з його точки зору, висновків.

По-перше, із 46 статей КК, за якими стає можливим заочний розгляд, 24 передбачають можливість конфіскації майна. Як наслідок конфіскація охоплює дві третини статей з механізмом заочного розгляду. Тобто будь-яку людину без її відомої і присутності в досить стислі терміни, оскільки процедура максимально скорочена, можуть позбавити майна.

По-друге, правоохоронні органи вже не мають необхідності розшукувати обвинуваченого з метою оповіщення його про пред'явлення обвинувачення; не зобов'язані доводити, що фігурант кримінальної справи навмисне ухиляється від правосуддя. Натомість узаконено право сповістити підозрюваного чи обвинуваченого через засоби масової інформації, що не гарантує отримання повідомлення безпосередньо тим, кому воно адресоване. Разом з тим у Законі виписано право миттєво ініціювати процедуру заочного розгляду, зокрема із застосуванням такого виду покарання, як конфіскація майна.

Усе перелічене прямо суперечить міжнародним базовим документам, наприклад ст. 6 Конвенції про права людини, у якій ідеться, що кожний обвинувачений у вчиненні злочину повинен бути повідомлений про

це зрозумілою йому мовою, а також він повинен мати можливість захищати себе в суді. Прийнята парламентом редакція Закону нівелює цей усесвітньо визнаний принцип правосуддя, переконаний юрист. Крім того, Закон дає можливість звернутися із запитом про екстрадицію до будь-якої держави й на основі негативної відповіді одразу ж ініціювати заочний розгляд. Не знайти підозрюваного, а мати формальну підставу винести рішення – ось, схоже, мета суперечливих формулювань. Потенційно обвинувачений, по суті, позбавлений права вимагати повторного розгляду справи у своїй присутності. При зворотному перетині кордону українського громадянина, який за час відсутності зазнав заочного кримінального переслідування, просто затримують для відбування покарання. Він не матиме можливості ні довести поважність причин свого перебування за межами країни, ні шансів обстоювати свою невинуватість у суді, говорить В. Кочкаров. З останньою позицією погоджуються й інші юристи, бо важко уявити собі можливість реалізації права людини на останнє слово за її відсутності на судовому процесі.

Загальний висновок фахівця невтішний: «З точки зору побудови ефективної, неупередженої системи правосуддя це – крок назад. Цей Закон створить зацікавленим людям механізм для переслідування своїх опонентів, зокрема шляхом позбавлення приватної власності. Отже, ми фактично отримуємо узаконений механізм переділення власності, того самого рейдерства, боротьбу з яким на настійну вимогу європейських інстанцій свого часу ми внесли до пріоритетів у реформах».

Порівнюючи два закони (реєстр. № 3587 і реєстр. № 4884а) економіст, фінансист О. Барінова дійшла висновку, що перший є праобразом другого, тільки підсудними будуть інші люди, з єдиною різницею, що нинішня жовтнева редакція Закону передбачає конфіскацію майна засуджених. Суть таких змін у тому, що всі «великі голови» йдуть однією стежкою і за будь-яких обставин ставлять за мету звинуватити опонента за всіма статтями, для цього навіть не обов'язкова його (опонента) присутність.

Беручи участь у дискусії стосовно аналізованого Закону, вітчизняний політолог В. Фесенко переконує, що все це пов'язано з конкретними людьми й конкретними правопорушеннями. Перш за все йдеться про попередніх очільників держави, які перебувають за кордоном. І, як наслідок, судити їх можна лише заочно. Водночас це дасть можливість задіяти механізми міжнародного переслідування цих людей, упевнений експерт. Подібною є аргументація й міністра юстиції України П. Петренка. За його словами, цей Закон сприятиме завершенню багатьох кримінальних справ проти экс-президента та його оточення, а в результаті десятки мільярдів гривень будуть повернуті в державний бюджет України.

Разом з тим прийнятий Закон не усунув всіх правових колізій. Так, зокрема, у Законі України «Про ратифікацію Європейської конвенції про міжнародну дійсність кримінальних вироків» міститься застереження з п. 1 ст. 61, відповідно до якого Україна відмовлятиме у виконанні санкцій, винесених за відсутності підсудного, тобто заочних рішень. Одночасно відповідно до вимог п. 3 ст. 61 цієї Конвенції, «Договірна Держава, яка зробила застереження щодо будь-якого з положень цієї Конвенції, не може вимагати застосування цього положення іншою державою». Таким чином, доки залишатиметься чинним вказане застереження, Україна не зможе вимагати від інших країн виконання санкцій, заочно прийнятих вітчизняними судами.

Ще одна суперечність між українським і європейським законодавством полягає в тому, що положення Конвенції не містять можливості здійснення заочного кримінального провадження в тяжких і особливо тяжких злочинах, а прийнятий в Україні Закон поширює можливість заочного розгляду на значну кількість таких злочинів.

Досвід європейських країн у кримінальному провадженні за умови відсутності підозрюваного чи звинувачуваного при загальності вихідних принципів верховенства права, разом з тим, дещо різниться в деталях. У Федеративній Республіці Німеччина Кримінально-процесуальний кодекс передбачає можливість проведення розгляду без підсудного (§ 232), у

тому числі за клопотанням самого підсудного (§ 233), при цьому визначає категорію справ (згідно з тяжкістю злочину), у яких такий порядок може бути застосований.

У Данії обвинувачуваний не зобов'язаний допомагати суду під час судового процесу, більше того, він узагалі не зобов'язаний з'являтися в суді. Натомість його захиснику надається право представляти його інтереси в суді, якщо на те є поважні причини.

Французький КПК передбачає можливість проведення заочного кримінального провадження по відношенню до будь-якого громадянина, який був викликаний у суд, але не з'явився на засіданні. Ця норма стосується правопорушень і нетяжких злочинів.

Стаття 269 КПК Болгарії передбачає, що заочний розгляд не поширюється на справи про обвинувачення в тяжких злочинах, коли присутність підсудного в судовому засіданні є обов'язковою.

Відповідно до ст. 321 КПК Республіки Молдова розгляд справи може здійснюватися за відсутності підсудного у таких випадках: якщо він уникає появи в суді; якщо підсудний, який перебуває під арештом, відмовляється брати участь у розгляді справи і факт такої відмови підтверджується його захисником; розглядаються справи про не важкі правопорушення – у тому випадку, якщо підсудний виявив бажання, щоб справа розглядалася за його відсутності.

В Естонії судові засідання, як виняток, може відбуватися без обвинувачуваного, якщо він: видалений із зали суду за порушення порядку; перебуває за межами країни й не з'являється в суді, але судові засідання може бути проведено за його відсутності; обвинувачуваний під час судового засідання довів себе до стану, який виключає можливість його участі в судовому засіданні, але судові засідання може бути проведено без нього; обвинувачуваний з об'єктивних причин не може з'явитися в суді, але він погоджується на участь у судовому процесі в аудіовізуальній формі.

Як видно з викладеного вище, український шлях до імплементації міжнародних правових

норм, зокрема європейських, і надалі залишається доволі тернистим. І головною причиною є не складність європейських правових стандартів, а намагання вітчизняних законотворців за допомогою прийнятих законів забезпечити свої власні майнові інтереси або ж отримати поточні політичні дивіденди. Натомість судова практика на теренах Європи обгрунтовано доводить, що приймати зрозумілі закони в інтересах більшості громадян можливо і не надто складно (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: <http://ua.korrespondent.net/ukraine/politics/3428139-bez-prava-na-zakhyst-scho-dast-zakon-pro-zaochne-zasudzhennia>; http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/XG3FK68A.html; http://zib.com.ua/ua/48452-zaochne_kriminalne_provadzhennya_dopomozhe_zahistiti_gromady.html; http://www.ukrinform.ua/ukr/news/protsedura_zaochnogo_provadgennya_povnistyu_uzgodguetsya_z_mignarodnimi_standartami_zagariya_1900169; <http://for-ua.com/article/614851>; http://ipress.ua/news/deputaty_dozvolily_zasudzhuvaty_lyudey_zaochno_38837.html; http://zib.com.ua/ua/50955-zaochne_kriminalne_provadzhennya_-_novela_chi_udoskonalennya.html; <http://v-n-zb.livejournal.com/6558066.html>; http://ipress.ua/news/ni_rybak_ni_yanukovych_ne_mayut_prava_pidpysuvaty_tsyh_papirtsiv_yatsenyuk_38826.html; <http://www.minjust.gov.ua/news/46156>; <http://forbes.ua/ua/opinions/1380418-zaochne-zasudzhennya-abo-uzakonenerjderstvo-pozaochi>; <http://blog.liga.net/user/abarynova/article/15810.aspx>; <http://sud.ua/newspaper/2013/11/21/57452-izmeneniya-v-ypk-sydit-bydyt-zaochno>).*

О. Бусол, ст. наук. співроб. НЮБ НБУВ, канд. юрид. наук

Проблеми нормотворчості при розробці Закону України «Про недопущення переслідування та покарання осіб – учасників подій на території Донецької та Луганської областей»

Вирішення громадянського конфлікту в будь-якій країні може супроводжуватися оголошенням амністії для протестувальників. В Україні вперше амністія для учасників протестів була застосована у грудні 2013 р., удруге – 31 січня 2014 р. екс-президентом України В. Януковичем. Амністія також була частиною домовленостей Президента України й опозиції від 21 лютого 2014 р., яку підписав в. о. Президента України О. Турчинов.

16 вересня Верховна Рада України 287 голосами прийняла Закон України «Про недопущення переслідування та покарання осіб – учасників подій на території Донецької та Луганської областей» від 16.09.2014 р. (реєстр. № 5082), який неофіційно називають законом про амністію. Закон передбачає звільнення від відповідальності «учасників збройних формувань», членів самопроголошених органів у Донецькій і Луганській областях, а також людей, які протидіяли проведенню антитерористичної операції. Сепаратисти звільняються від кримінальної відповідальності за умови, що вони протягом місяця з моменту набрання чинності цим Законом звільнили або не утримують заручників, добровільно здали зброю і вибухівку, не займають адміністративні та інші будівлі, не блокують органи державної влади та організації. Проти них, за Законом, будуть закриті всі кримінальні справи, скасовані адміністративні штрафи. Водночас дія Закону не поширюватиметься на тих, хто скоїв важкі злочини, причетний до падіння малайзійського літака чи перешкоджав розслідуванню цієї трагедії. Питання про застосування цього Закону вирішуватиме суд.

Утім, Закон був підданий різкій критиці саме з боку українських правознавців.

По-перше, привертає увагу при прочитанні цього Закону те, що він передбачає колективну

відповідальність. Натомість, як вірно зауважують учені із кримінального права Інституту держави і права ім. Корецького, кримінальне право зарубіжних країн уже давно не передбачає такого поняття, як колективна відповідальність, а оперує тільки поняттям індивідуальної відповідальності.

Кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права і кримінології Київського національного університету К. Задоя уточнює, що вимоги в Законі адресовані всім: усі будуть звільнені, якщо всі виконають певні умови. «Колективна відповідальність – архаїчне для сучасного кримінального права поняття», – справедливо стверджує учений.

Нагадаємо, що Закон України «Про амністію в 2014 році» встановлює, що Верховна Рада України має право прийняти закон про амністію як щодо певної категорії осіб, так і щодо конкретно визначеної особи (індивідуальна амністія). На випадок індивідуальної амністії не поширюється ряд обмежень, притаманних «звичайній» амністії в частині того, до кого не може застосовуватися амністія, що може бути передбачено законом про амністію, тощо. Застосування нововведення – індивідуальної амністії, на думку вчених, фактично дає змогу звільнити будь-яку особу без обмежень, бо процедура її застосування не визначена.

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про застосування амністії в Україні», амністія – повне або часткове звільнення від відбування покарання осіб, визнаних винними у вчиненні злочину, або кримінальні справи стосовно яких розглянуті судами, але вироки стосовно цих осіб не набрали законної сили.

Відділення АПУ в Донецькій області ще 15 травня 2014 р. провело круглий стіл з метою обговорення актуальних питань щодо правового регулювання і практичного застосування інституту амністії в Україні. Висновок, який було зроблено: «Громадська

думка України неоднозначна з приводу амністії 2014 р., оскільки, з одного боку, держава виявляє гуманність до засуджених осіб і чинить правильно, звільняючи вразливі категорії населення, знижує навантаження на пенітенціарні установи, економить бюджетні кошти й покращує побутові умови інших засуджених, з іншого – амністія такої кількості засуджених може викликати сплеск рецидивної злочинності, особливо з урахуванням нестабільної ситуації у країні, підвищить навантаження на суди, прокуратуру тощо».

Юристи порівнюють проблеми із Законом України «Про недопущення переслідування та покарання осіб – учасників подій на території Донецької та Луганської областей» із проблемами, які виникли з так званими законами про амністії, що приймалися взимку під час подій на Майдані, у яких було зазначено, що певні кримінальні провадження мають бути закриті, якщо прокуратура фіксує певні дії протестувальників (звільнення приміщень, будівель, вулиць тощо).

Відомий учений, доктор юридичних наук, професор Київського університету ім. Т. Шевченка М. Хавронюк вважає, що Закон України «Про недопущення переслідування та покарання осіб – учасників подій на території Донецької та Луганської областей» практично неможливо виконати. За його словами, «не передбачений правовий механізм перевірки виконання зі сторони осіб, яких передбачається звільнити від відповідальності або покарання, умов, прописаних в ст. 1 Закону. Згідно з цим Законом, якщо людина написала таку заяву, то ми його зобов'язані звільнити».

Дійсно, жодного підтвердження вини особи цей Закон не потребує, отже, будь-яка перевірка цієї особи не передбачена і кримінальне провадження не проводитиметься.

Крім того, прийнятий Закон суперечить Кримінальному кодексу України, а саме нормі загального характеру, викладеній у ст. 3 «Законодавство України про кримінальну відповідальність», яка встановлює: «Злочинність діяння, а також його караність та інші кримінально-правові наслідки визначаються тільки цим Кодексом». «Таким

чином, ми не можемо звільняти ні від кримінальної відповідальності, ні від покарання на підставах, передбачених цим Законом, без внесення змін до тіла КК», – упевнений М. Хавронюк.

На думку юристів, Закон не містить і механізмів для його застосування. «Створюється уява, що законодавець хоче створити величезну чергу людей, які стоять з написаними заявами про свою непричетність до злочинів, утриманню заручників тощо», – каже М. Хавронюк.

Проте не надто віряться в те, що особи, які вчинили кримінальні злочини в Донецькій і Луганській областях, придуть із власного бажання до прокурора з повинною.

У Законі також не передбачено жодних гарантій безпеки для таких осіб, що теж є великим мінусом цього Закону.

К. Задоя вважає, що Закон піддає сумніву системність положень кримінального права. Учений нагадав, що ст. 44 КК України визначає підстави й порядок звільнення від кримінальної відповідальності. «Однак цей Закон встановлює підстави для звільнення від відповідальності, які Кодексом не передбачені. І якщо попередня редакція Кодексу допускала підстави для цього, які передбачені законом про амністію або актом про помилування, то після внесення змін декілька років тому ці нормативні підстави було відмінено. Тому цей Закон, як і закони про так звану амністію, які прийняті в Верховній Раді України взимку під час Майдану, є кроком назад у кримінальному праві».

Зазначимо, що в Законі визначено перелік злочинів, вчинених у зоні АТО, за які не передбачено звільнення від відповідальності. Зокрема, ст. 113 (диверсія); ст. 115 (умисне вбивство); ч. 2 ст. 121 (умисне тяжке тілесне ушкодження, вчинене способом, що має характер особливого мучення, або вчинене групою осіб, а також з метою залякування потерпілого або інших осіб, чи з мотивів расової, національної або релігійної нетерпимості, або вчинене на замовлення, або таке, що спричинило смерть потерпілого); ч. 2 ст. 147 (захоплення або утримання особи як заручника, якщо вони були вчинені щодо

неповнолітнього або організованою групою, або були поєднані з погрозою знищення людей, або такі, що спричинили тяжкі наслідки); ст. 152 (згвалтування); ст. 187 (розбій); ст. 201 (контрабанда); ст. 258 (теракт); ст. 297 (наруга над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого); ст. 348 (посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця) тощо. Під цей перелік підпадає близько 20 статей КК України.

Разом з тим у Законі в переліку злочинів, за які відповідальність зберігається, немає таких, як порушення правил ведення війни, екоциду, найманства тощо. Натомість ці склади злочинів закріплені в міжнародних угодах, стороною яких є Україна. У цих міжнародних документах закріплено, що держава має обов'язок розкривати ці злочини і призначати за них покарання або давати можливість іншим державам проводити розслідування і призначати покарання, якщо це у їхній компетенції. «Не згадуючи цих злочинів у переліку тих, за які відповідальність зберігається, ми порушуємо свої міжнародні зобов'язання і відмовляємося в односторонньому порядку від застосування положень Кримінального кодексу України та міжнародних актів до цих осіб. Перш за все я маю на увазі найманців, що воювали на нашій території, і осіб без громадянства», – говорить правознавець.

Міжнародне право забороняє амністію або аналогічні заходи актів щодо дій, які були вчинені в контексті конфлікту та є злочинами відповідно до міжнародного права із прав людини або міжнародного гуманітарного права, які перешкоджають виявленню істини, остаточному судовому визначенню вини або невинності й повному відшкодуванню жертвам. Будь-хто обґрунтовано підозрюваний у скоєнні таких злочинів і їхні керівники, які знали чи повинні були знати про вчинення порушень і не вжили всіх відповідних заходів у межах своїх повноважень, мають бути притягнуті до судового розгляду, яке відповідає міжнародним стандартам.

Закон не дає змоги точно визначити осіб, на яких він поширюється. Також у Законі нічого не сказано про ознаку громадянства.

На думку віце-президента Європейського комітету проти тортур М. Гнатовського, цей Закон не розділяє загальнокримінальні злочини і злочини міжнародні. Як приклад, експерт вказує на те, що громадяни України, які взяли до рук зброю проти власної держави, несуть за це кримінальну відповідальність, відповідно, вони можуть бути амністовані у процесі загальнонаціонального примирення. «Але, якщо прийшов росіянин зі зброєю в руках, я не розумію, чому стосовно іноземців має застосовуватися цей Закон», – говорить експерт.

Виникає питання «Як буде проводитися амністія до іноземних найманців, які брали участь у бойових (терористичних) діях на території України?» Тож у Законі слід розділити злочини, передбачені Кримінальним кодексом України, і злочини, за які повинні нести відповідальність особи, згідно з міжнародним правом. «Закон не визначає, за що, чому, відносно громадян яких держав застосовуються його положення. Це – абсурд, таку амністію застосувати навіть неможливо», – наголошує М. Гнатовський.

Дія Закону не поширюється на осіб, які звинувачуються або вже засуджені по 15 статтям Кримінального кодексу. Наприклад, ст. 115 «Умисне вбивство», ч. 2 ст. 121 «Умисне тяжке тілесне ушкодження», ст. 348 «Посягання на життя працівника правоохоронних органів або військовослужбовця». На перший погляд, ці статті суперечать положенням Закону відносно амністії для тих, хто чинив опір армії. Проте, за словами українського правознавця, кандидата юридичних наук М. Сірого, способи опору в цьому випадку можуть бути різними і не завжди спричиняють нанесення тілесних ушкоджень і посягання на життя. «Людина могла під тиском терористів ДНР і ЛНР пройти примусову мобілізацію. Вона могла із зброєю в руках стояти на блокпосту, лежати в окопі – це розцінюється як чинення опору армії, проте само по собі не є посяганням на життя військових», – пояснив М. Сірий. Утім, на його

думку, прийнятий Верховною Радою України Закон насамперед розрахований на тих, хто стояв на сепаратистських мітингах, закликав до повалення державної влади й порушення цілісності країни, а не на тих, хто брав участь в озброєному протистоянні.

Експерти вказують на те, що в Законі не конкретизовано події, за участь у яких амністуватимуть. Закон України «Про недопущення переслідування та покарання осіб – учасників подій на території Донецької та Луганської областей», яким би гуманним щодо бойовиків не був, викладений описово. У жодному реченні не пояснюється, яким чином проводитиметься відбір на предмет, робила та чи інша особа кримінальні діяння, чи ні. Де шукатимуть докази, як розслідуватимуть справи. Як, наприклад, можна довести, що ось цей певний «ополченець» вкрав у мирного громадянина авто чи катував іншого мирного в полоні. Таких бойовиків сотні, простих рядових, не тих, що очолюють «республіки».

«Ця стаття Закону надто розпливчата, – коментує український громадський діяч А. Геращенко. – Незрозуміло, кого саме буде заборонено залучати до кримінальної та інших відповідальності – терориста-вбивцю та гвалтівника або місцевого жителя, який декілька тижнів постійно стояв на блокпосту з палицею у квітні – травні місяці. Потрібно буде роз'яснення до профільного Закону – Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів».

На питання, кого ж судити, а кого милувати, намагалася також відповісти І. Геращенко: «Під амністією потрапляють тільки ті люди, які вчасно здадуть зброю і які не здійснили важких злочинів проти людства. Жоден покидьок, вбивця, мародер, терорист, гвалтівник, той, хто був причетний до знущань над українцями, той, хто збивав “Боїнг”, не підпадає під цей Закон». Але знову ж таки як вираховуватимуть мародерів і вбивць? Як розповідають ті, хто побував у полоні на Донбасі, кримінальних елементів, що підпадають під визначення І. Геращенко, там на сьогодні кожний другий.

М. Хавронюк прогнозує появу великої кількості людей, узагалі не зацікавлених у

виконанні цього Закону. За його припущеннями, особи, на яких цей Закон не поширюється, швидше за все заважатимуть «здаватися» тим, хто скоїв менш тяжкі злочини. Це спричинить до необхідності створення певних пунктів на контрольованих українською владою територіях, куди б могли приїхати ті, кого звільнятимуть від відповідальності.

Юрист В. Бондаренко роз'яснив, що в Законі чітко написано, хто буде амністований: «...У нормативному акті йдеться про “членів збройних формувань”. А ось військових, яких обвинувачують у дезертирстві, цей Закон не стосується, оскільки вони не “члени збройних формувань”, а військовослужбовці Збройних сил України. Незважаючи на те що злочини, у яких вони обвинувачуються, були скоєні в зоні ведення АТО, їх не амністують згідно з цими статтями, що само по собі несправедливо по відношенню до українських військових». Достатньо згадати випадок із 40 бійцями 51-ї окремої механізованої бригади, які повернулися з російського полону й постали перед українським судом: хлопцям, віком від 18 до 30 років, які перетнули російський кордон, закидали дезертирство. Згідно з версією слідства, солдати здали військові позиції й перейшли на бік окупантів.

Громадський діяч, блогер Д. Перлін вважає, що закон про амністію викликає багато питань. Він наводить декілька прикладів і називає імена учасників протестів, які також потребують амністії: 10 червня 2014 р. була затримана Т. Землянухіна 1977 р. н. Жінку зняли з поїзда Севастополь – Донецьк співробітники СБУ, доставили в запорізьке СІЗО і пред'явили звинувачення за ст. 111 КК України. Вона стала відомою після того, як активно допомагала спеціальному підрозділу «Беркут» під час подій на Майдані.

За словами блогера, у посяганні на територіальну цілісність і недоторканність України звинувачується і харків'янин О. Лук'янов. Таке суворе звинувачення було пред'явлено йому за поширення газети «Новоросія». З 22 червня 2014 р. Лук'янов перебуває в СІЗО Харкова. Як стверджує Д. Перлін, у цілому, у зв'язку із протестами

проти київського режиму, лише в Харкові не менше 78 осіб, обвинувачених по тих або інших статтях.

Великий подив практично в усіх юристів викликала норма Закону про звільнення від відповідальності осіб, які вчинили дії, що призвели до падіння 17 липня 2014 р. у Донецькій області літака компанії Malaysia Airlines рейсу МН17, і/або протидіяли проведенню розслідування цієї авіакатастрофи. За їхніми словами, гарантії, що цих злочинців знайдуть, практично немає. Також немає впевненості, що їхня вина у випадку пред'явлення комусь з них підозри у скоєнні злочину буде доказана. Поміщати окремо цю норму в Законі не логічно і не правильно із причин порушення правил нормотворчості.

Зовсім незрозумілою, на що звертають увагу юристи, є ст. 4, яка проголошує: «Звільнити від адміністративної відповідальності осіб, які вчинили в період з 22 лютого 2014 р. по день набрання чинності цим Законом включно на території Донецької, Луганської областей, на якій проводилася антитерористична операція, діяння, що містять ознаки адміністративних правопорушень, передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення. Більше того, постанови про накладення адміністративних стягнень за вчинення адміністративних правопорушень, передбачених цією статтею, що не були виконані до набрання чинності цим Законом, виконанню не підлягають».

Пояснимо, що згідно з цією нормою, будуть звільнені не тільки терористи й сепаратисти, які вчинили адміністративні правопорушення, а також і громадяни, які порушили, наприклад, правила дорожнього руху, та інші – тобто всі особи, які перебували на зазначених територіях у період проведення АТО. Правопорушення можуть містити різну ступінь вини, однак «амністія» застосовується «до всіх без розбору».

Наступним істотним недоліком цього Закону є те, що територія дії Закону обмежується тією, на якій проводилася антитерористична операція. Закон не пояснює, а також не має відсилочних норм до інших нормативно-

правових актів, які б конкретно встановлювали, де проходить лінія (кордон) території АТО. Є також питання «Розповсюджується Закон на зону, де в певний час проводилася АТО, але нині ця територія підконтрольна українській владі?» Ці питання можуть призвести до проблем при практичному застосуванні Закону.

Питання викликає і п. 2 Прикінцевих положень Закону, який встановлює заборону дискримінації, переслідування і притягнення до відповідальності осіб, на яких поширюється дія цього Закону. Але знову ж, ця норма ніяк не уточнюється і не роз'яснюється, немає відсилки на інший нормативно-правовий акт.

Закон за часом охоплює події, що відбулися з 22 лютого 2013 р. по день набрання чинності цим Законом. Проте за цей період відбулися різноманітні події, які в Законі не класифіковано, що утруднює або робить неможливим його практичне застосування.

Між тим, звісно ж, існують й інші думки щодо Закону про «амністування» «боевиків». Так, наприклад, правозахисник Є. Захаров висловив думку, що в цілому Закон можна вважати прийнятним, оскільки він зберігає покарання за насильницькі злочини.

Радник Президента України М. Томенко, коментуючи дискусії щодо можливої амністії учасників подій на території Донецької і Луганської областей, наголосив, що біда такої дискусії в тому, що вона носить передвиборний, партійний характер. Тому ніхто не проаналізував цей Закон. М. Томенко нагадав, що Закон вступає в дію лише після виведення іноземних військ із території Донецької та Луганської областей, а також після того, як відбудеться задача зброї і звільнення адмінбудівель на цих територіях. Він зауважив, що якби критики Закону прочитали Пояснювальну записку до нього, то побачили б, що від кримінальної відповідальності можна звільнити лише тих осіб, які протягом місяця з моменту набрання чинності Законом «звільнили або не утримують заручників, добровільно здали державним органам або не зберігають вогнепальну зброю, бойові припаси, вибухові речовини, вибухові пристрої, військову техніку, не займають будівлі, приміщення державних органів і

органів місцевого самоврядування та не беруть участі у блокуванні роботи органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій у Донецькій та Луганській областях, про що подали відповідну заяву в орган досудового розслідування, який здійснює кримінальне провадження».

«Крім того, амністія не поширюється на осіб, які підозрюються або обвинувачуються у посяганні на життя державного та громадського діяча, умисних тяжких тілесних ушкодженнях, у диверсії, насиллі, розбої, контрабанді, тероризмі, захопленні заручників тощо», – зазначив М. Томенко. Він зауважив, що загалом амністія не поширюється на осіб, що підпадають під дію 19 статей Закону і двох позицій, що стосуються вчинення дій, що призвели до падіння 17 липня 2014 р. у Донецькій області малайзійського літака або перешкоджали проведенню розслідування цієї авіакатастрофи. «Таким чином, не можуть бути амністовані навіть після роззброєння та звернення з відповідною заявою щодо амністії 21 категорія нинішніх так званих терористів чи сепаратистів, що діють на Сході України», – підсумував М. Томенко.

Між тим, багато хто сприйняв Закон за визнання того, що Верховному головнокомандувачу України бракує сил, аби здобути перемогу без декларацій, якраз і покликаних виграти час «на збирання цих сил». Утім Ю. Луценко, радник Президента України, заспокоїв: «Закон про амністію не поширюється на вбивць, терористів, гвалтівників і викрадачів людей». Як пишуть українські видання, альтернативу цьому Закону Ю. Луценко бачить лише у відновленні війни з російською армією, вуличних боях у мегаполісах і десятках тисяч убитих.

На думку юристів, цей Закон не можна назвати досконалим, однак його застосування дасть змогу знизити градус конфлікту на Сході України. Наприклад, так вважає юрист М. Сірий, який визнає, що закон про амністію «не є досконалим», однак вважає його прийняття виправданим. «У ньому дуже багато недоліків з точки зору юридичної чистоти, але

цей документ потрібний як засіб погашення конфлікту на Сході України, і він сповна може застосовуватися в цій якості», – упевнений М. Сірий.

«Закон про амністію на Донбасі настільки недосконалий, що, вірогідно, не розрахований на те, щоб його застосовувати, а розрахований скоріше на те, щоб показати договороспроможність учасників переговорного процесу з боку України», – таку думку висловив М. Гнатівський. Він вважає, що «той, хто відповідатиме за застосування цього Закону, матиме з цим великі проблеми і може навіть відмовитися його застосовувати».

«Я розумію, що цей Закон – політичний компроміс, але з точки зору кримінального права, це – просто нонсенс, – резюмує у свою чергу кандидат юридичних наук К. Задоя. – Ці закони, які приймають з приводу конкретних подій, вказують не те, що... є швидше небажання певних політичних сил вирішувати якісь питання у своїй політичній плоскості. Фактично політична доцільність у нас переважає над верховенством права».

«Цей Закон не вирішує проблеми, а створює нові», – зазначає М. Хавронюк.

Класичні юристи називають цей документ «згвалтуванням» закону взагалі, а також міжнародного права. Шокована донецька місцева влада в особі С. Тарути заявила, що в них є як мінімум 50 запитань до законів (маючи на увазі також і Закон України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей»).

Як бачимо, прийняті закони викликають набагато більше питань, ніж відповідей. На це вже звернули увагу Міжнародна правозахисна організація Amnesty International і російські чиновники.

Організація Amnesty International переконана, що так званий закон про амністію в нинішньому вигляді позбавляє жертв катувань і знуцань права на справедливість. «Закон про амністію ризикує перетворитися із заходу, спрямованого на досягнення миру, у помилку, яка посіє недовіру до можливості влади України забезпечувати справедливість. Перед тим як Президент П. Порошенко поставить свій підпис

під цим законопроектом, він має переконатись, що катування включені до тяжких злочинів, на які амністія не поширюється, – заявила директор представництва Amnesty International в Україні Т. Мазур. – Українська влада має гарантувати, щоб всі причетні до катування людей на Сході та порушень законів війни були притягнуті до відповідальності, а жертвам та їхнім сім'ям було надане повне відшкодування». Правозахисниця наголосила, що перед підписанням законопроекту Президент має переконатися, що до нього були внесені поправки, які включали б катування та інші серйозні порушення прав людини й порушення міжнародного гуманітарного права в перелік злочинів, які не підпадатимуть під амністію.

Голова Конституційного комітету російської Держдуми В. Плигін зазначив, що документ про амністію повністю суперечить чинному Кримінальному кодексу України і може бути визнаний неконституційним. Також російський чиновник переконаний, що спроба учасників конфлікту скористатися цим Законом швидше обернеться обрахованою кількістю їхніх злочинів, ніж реальною амністією. Керівник робочої групи з аналізу прийнятих на Україні правових актів Держдуми так висловився про «некоректність закону про амністію»: «Документ (про амністію) написаний такою мовою, що до кінця його зрозуміти неможливо. Ми його кілька разів аналізували, він повністю суперечить чинному Кримінальному кодексу України, яким передбачено, що тільки цим Кодексом визначається злочинність і всі інші кримінально-правові наслідки».

Таким чином, Закон України «Про недопущення переслідування та покарання осіб – учасників подій на території Донецької та Луганської областей» від 16.09.2014 р. (реєстр. № 5082) не можна назвати законом, навіть будь-яким іншим нормативно-правовим актом, навіть не тому, що в ньому не вживається слово «амністія», а з причини недотримання законодавцем звичайних правил юридичної техніки.

Обурені юристи, зокрема вчені із кримінального права, називають такий підхід до нормотворчості повною зневагою до закону

взагалі, зокрема законодавчих технік, яких додержуються в усіх європейських країнах. Очевидно, що до підготовки розглянутого Закону не залучалися класичні юристи, науковці... Отже, природно, що результати цієї законотворчої діяльності виявилися, м'яко кажучи, досить дивними.

Не викликає сумніву, що «амністія» необхідна, адже є значна частина людей, яких мобілізували насильно так звані ДНР і ЛНР. Багато з цих громадян України нині живуть на звільнених територіях, наприклад у м. Слов'янськ і м. Краматорськ. Амністія – це нормальна практика, яка веде до примирення, але механізм здійснення такої амністії повинен бути зроблений у правовий спосіб (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: <http://racurs.ua/621-zakon-ob-amnistii-terroristov>; <http://www.amnesty.org.ua/node/780>; <http://uapress.info/uk/news/show/40317>; <http://ngo.donetsk.ua/articles/zakoni-pro-osoblivi-donbaschomu-boyoviki-dnr-ta-lnr-zasluzhili-na-amnistiyu>; (<http://www.volynnews.com/news/all/amnistiia-poroshenka-viyskovykh-vestosuyetsia>; <http://blogs.korrespondent.net/blog/politics/3420576>; http://www.ukrinform.ua/ukr/news/zakon_pro_amnistiyu_priymali_ne_dlya_togo_shchob_vikonuvati_ekspert_1975309); (<http://www.5.ua/ukrajina/suspilstvo/item/394420-zakon-pro-amnistiitrebazminyamy-amnesty-international>; <http://ck.ridna.ua/blog/2014/09/22/v-razi-nabuttyachynnosti-zakonu-pro-amnistiyu-pid-johodiyu-ne-pidpadaje-21-katehoriya-tak-zvanyh-separatystiv>; <http://meest-online.com/ukraine/policy/osoblyvyj-donba>; <http://apostrophe.com.ua/article/society/2014-09-16/konflikt-na-donbasse-hotyat-pogasit-zakonom-ob-amnistii/399>).*

I. Беззуб, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Перспективи розвитку сімейних фермерських господарств в Україні

У процесі ринкових перетворень в економіці України аграрний сектор поповнився значною кількістю агроформуваних різних типів господарювання. Серед них вагомим місцем сьогодні посідають аграрні господарства сімейного типу, найпростішою формою яких є особисті селянські господарства (ОСГ).

У сучасних умовах ОСГ є структурним елементом агропромислового комплексу України і відіграють важливу роль у виробництві сільськогосподарської продукції. Вони залишаються стабілізуючою ланкою господарювання, яка компенсує зниження обсягів виробництва продукції сільського господарства на окремих аграрних підприємствах, забезпечує продовольчі потреби населення і формує грошові доходи селян. Нині ОСГ виробляють 46 % валової продукції сільського господарства (за результатами 2013 р.), обробляють близько 15 % усіх сільськогосподарських угідь, у них зайнято близько 40 % сільського населення. За даними статистичної звітності «Сільське господарство України», у 2013 р. особисті селянські господарства виробили понад 90 % вирощеної у країні картоплі, 86 % овочів, майже 80 % молока, більше 75 % яловичини і близько 60 % свинини.

Відносини, пов'язані з веденням таких господарств, регулюються Конституцією України, Земельним кодексом України, Цивільним кодексом України, Законом України «Про особисте селянське господарство» та іншими нормативно-правовими актами.

Профільний закон визначає особисте селянське господарство як господарську діяльність, яка проводиться без створення юридичної особи фізичною особою індивідуально або особами, які перебувають у сімейних чи родинних відносинах і спільно проживають, з метою задоволення особистих потреб шляхом виробництва, переробки і

споживання сільськогосподарської продукції, реалізації її надлишків і надання послуг з використанням майна особистого селянського господарства, у тому числі й у сфері сільського зеленого туризму.

Проте ця форма сімейних аграрних господарств не є перспективною в майбутньому, оскільки носить переважно натуральний характер виробництва. До основних її недоліків можна віднести також переважання важкої ручної праці й невеликі земельні наділи цих господарств.

Крім того, особисті селянські господарства не є повноправними учасниками аграрного ринку. Вони є фізичними особами. Це зумовлює проблеми з податком на додану вартість, з податком на доходи фізичних осіб, не будучи повноправними учасниками аграрного ринку, не маючи статусу виробника сільськогосподарської продукції, вони мають складніше й більше податкове навантаження та залишаються без соціального захисту. Також особисті селянські господарства мають проблеми з виходом на ринок, оскільки немає можливості укласти з ними повноцінні договори.

У Європі на сьогодні важко знайти виробників сільськогосподарської продукції, які не мають юридичного статусу, не є юридичними особами і дії яких чітко не регламентовані на законодавчому рівні.

Світовий досвід показує, що основу аграрного сектору країн з розвинутою ринковою економікою становлять сімейні ферми. Фермерське господарство – це ринково орієнтована підприємницька структура, яка має досить великі земельні наділи для виготовлення товарної сільськогосподарської продукції, може займатися її переробленням і реалізацією. Результати дослідження, проведеного в 93 країнах світу, говорять про те, що з понад 570 млн ферм більше 500 млн належать саме сім'ям. На сімейні ферми припадає не

менше 56 % виробленої сільгосппродукції. Такі господарства обробляють значну частку сільгоспземель у світі: 83 % – у Північній і Центральній Америці, 68 % – у Європі, 85 % – в Азії, 62 % – в Африці. І тільки у Південній Америці ця частка становить 18 %.

За інформацією Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (FAO), у Бразилії сімейні фермерські господарства обробляють менше ніж 25 % усіх сільськогосподарських земель, але до того ж виробляють близько 40 % основних сільгоспкультур. У США сімейні фермерські господарства обробляють 78 % сільгоспугідь країни, виробляючи 84 % усієї сільгосппродукції на суму 230 млрд дол. Крім того, саме у фермерських господарствах зосереджено найбільшу кількість робочих місць в аграрному секторі. «Триває пошук стійких систем ведення сільського господарства, які можуть задовольнити світові потреби в продовольстві у майбутньому. І ніщо не стоїть так близько до парадигми сталого виробництва продовольства, як сімейні фермерські господарства», – підкреслив генеральний директор FAO Ж. Граціану да Сілва на конференції FAO ООН по Європі та Центральній Азії, яка відбувалася в Бухаресті (Румунія) 1–4 квітня 2014 р.

З урахуванням цього, керівництво ООН і FAO звернулося до урядів усіх країн з проханням підвищити підтримку таким господарствам.

З метою підкреслення важливої ролі малого бізнесу на селі, зокрема сімейних фермерських господарств у розв'язанні продовольчої проблеми й забезпеченні сталого розвитку територіальних громад, ООН проголосила 2014 р. роком сімейних фермерських господарств, повідомила керівник програм «Місцевий розвиток та безпека середовище для людського розвитку» ПРООН О. Реміга.

Для України це питання теж дуже важливе, адже стосується величезної категорії виробників сільськогосподарської продукції. Ідеться про 4 млн господарств (за іншими оцінками – 4,5 млн), які позиціонуються як особисті селянські. Це, як кажуть закордонні експерти, справжній «український феномен».

Нині в Україні процес створення сімейних ферм поступово набирає обертів, у багатьох випадках завдяки експертній і технічній допомозі представництв держав-лідерів у цій галузі: Франції, Канади, США.

Якщо ми прагнемо розвивати й модернізувати сільськогосподарське виробництво, запроваджувати стандарти ЄС, то всі виробники сільськогосподарської продукції повинні мати єдине законодавче поле для організації своєї діяльності і працювати в рівних податкових умовах, вважають вітчизняні експерти та фахівці в сільському господарстві.

Отже, особисті селянські господарства мають поступово змінювати статус фізичних осіб і реєструватися як юридичні особи. Де-факто більшість із них і сьогодні вже є сімейними фермерськими господарствами. Працюють на двох, а інколи й більше гектарах землі (коли відбувається приєднання паїв), мають із десятків корів, пораються всією родиною. Але де-юре вони залишаються особистими селянськими господарствами, отже, користуються іншою системою оподаткування, мають організаційні та фінансові проблеми при збуті продукції переробним та іншим підприємствам, які є юридичними особами.

Трансформація ОСГ має бути добровільною і здійснюватися через стимулюючий вплив засобів державної підтримки як прямої, так і непрямой. Такими механізмами можуть бути, зокрема, унормування засад функціонування сімейних фермерських господарств; розробка пільгової системи страхування, що вирішить не тільки проблему належного пенсійного забезпечення, а й забезпечить соціальний захист у випадку тимчасової непрацездатності; формування готовності і здатності селян до самостійного господарювання шляхом підготовки кваліфікованих кадрів для сільського господарства, здатних здійснювати виробництво на сімейних засадах.

Держава не може залишатися осторонь цієї багатомільйонної категорії виробників і має забезпечити підняття їхнього правового, податкового, соціального статусу на рівень, не нижчий за інші категорії сільськогосподарських товаровиробників.

Навесні 2014 р. у Міністерстві аграрної політики та продовольства пообіцяли направити всі зусилля на підтримку малих і середніх форм агровиробництва. «Ми посилимо стратегічні й тактичні кроки щодо створення рамкових умов для їх швидкої інтеграції в організований ринок та пришвидшеного розвитку. Навіть більш високими темпами, ніж це сьогодні демонструє великотоварне виробництво. Малі, зокрема сімейні, господарства повинні отримувати підтримку та сприяння з боку держави та суспільства», – заявив міністр аграрної політики та продовольства І. Швайка.

Мінагрополітики підготувало зміни до Закону України «Про фермерські господарства», якими легалізує невеликі фермерські господарства сімейного типу. Відповідно до запропонованих змін до Закону України «Про фермерські господарства», сімейне фермерське господарство може створюватися і вестися виключно членами сім'ї, які спільно проживають на землі, на якій і ведуть господарство. При цьому сімейне фермерське господарство має право залучати найманих робітників виключно для виконання сезонних і специфічних робіт. Після реєстрації сімейні фермери отримують право продавати свою продукцію і на продовольчих ринках, і великим агрохолдингам. Це особливо важливо з огляду на підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Адже для того щоб українська агрокомпанія мала право постачати свою продукцію на ринки Євросоюзу, поставка сировини (а нині практично всю сировину великі агрохолдинги закупають у селянських господарствах) повинна бути сертифікована і перебувати у правовому полі.

«Мінагрополітики України розпочало роботу над вдосконаленням законодавства щодо створення умов перетворення особистих господарств у фермерські з набуттям статусу “юридичної особи – виробника сільськогосподарської продукції”. Цей закон повинен забезпечити одноосібникам повноцінну участь в аграрному ринку і стимулюватиме створення на основі малих господарств життєздатної системи сільськогосподарської обслуговуючої кооперації», – сказав директор

департаменту науково-освітнього забезпечення АПВ та розвитку сільських територій Мінагрополітики С. Кадигроб. На думку голови департаменту, новий закон сприятиме посиленню соціального та економічного захисту членів сімейних фермерських господарств і підвищенню їхніх доходів. Одночасно також полегшить селянським господарствам доступ до чинних програм бюджетної підтримки аграрного сектору.

Сьогодні назріла нагальна потреба в розробці інструментів щодо заохочення трансформації сімейних господарств у господарства товарного спрямування, як це практикується у країнах Центральної і Східної Європи.

Фахівці Мінагрополітики вважають, що розвиток усіх форм господарювання має бути збалансованим, а політика щодо них, відповідно, диференційованою. З цією метою наказом міністра аграрної політики та продовольства І. Швайки від 4 червня 2014 р. № 212 створена робоча група з питань розвитку малих форм господарювання на селі, до складу якої увійшли чиновники Міністерства й провідні фахівці аграрної науки.

Членами робочої групи розроблено проекти законів України «Про внесення змін до Закону України “Про фермерське господарство” (в частині щодо створення та діяльності сімейних фермерських господарств)» і «Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо стимулювання розвитку сімейних фермерських господарств)», до яких було висловлено певні зауваження, а також запропоновано розробку альтернативних законопроектів, зокрема «Про аграрний устрій».

«Ми проаналізували європейське, канадське, російське, казахське законодавства. І скажу, що в цих країнах для реєстрації сімейних ферм зроблені істотні преференції. Ми пішли подібним шляхом. У законі “Про фермерське господарство” передбачаємо два можливі варіанти реєстрації.

Перший варіант – сімейне фермерське господарство, за бажання, може реєструватися на загальних підставах, як і будь-яке фермерське господарство. Це – у формі приватного підприємства із створенням юридичної

особи... Також передбачається, що сімейне фермерське господарство може реєструватися за заявочним принципом. Подали документи і працюйте собі на здоров'я. Звісно, якщо до документів немає жодних претензій з боку реєстраторів», – наголосив керівник напряму «Розвиток ринкової інфраструктури» Проекту USAID «АгроІнвест» М. Гриценко.

У рамках новоствореної робочої групи 22 липня та 2 вересня 2014 р. відбулися зустрічі експертів, науковців і фермерів. Під час засідань експерти обговорили питання правового врегулювання трансформації особистих селянських господарств у сімейні фермерські господарства і шляхи спрощення умов господарювання на селі. «Малі виробники сільськогосподарської продукції повинні модернізуватися відповідно до вимог ЄС і мають стати потужним сектором виробництва», – зазначив заступник міністра аграрної політики та продовольства України О. Сень.

За результатами зустрічей учасники підготували пропозиції змін і доповнень до Закону України «Про фермерське господарство», надали пропозиції щодо спрощення механізмів діяльності малих і середніх сільськогосподарських підприємств, особистих селянських і фермерських господарств, скороченню кількості контролюючих органів і показників, за якими звітують виробники.

З метою забезпечення додаткової підтримки українським сільським родинам, які виробляють до 80 % найбільш трудомісткої сільськогосподарської продукції, народний депутат України В. Мошенський (депутатська група «Суверенна європейська Україна») зареєстрував у Верховній Раді проект закону «Про додаткові заходи підвищення державної підтримки особистих селянських господарств та фізичних осіб-сільгоспвиробників» (реєстр. № 4441-а від 8 серпня 2014 р.).

Документ передбачає ряд конкретних напрямів підтримки дрібних аграріїв: забезпечення рівного доступу особистих селянських господарств і фізичних осіб-сільгоспвиробників до держпідтримки нарівні з великими сільгоспідприємствами та агрохолдингами, відшкодування таким

аграріям до 50 % вартості реконструкції та будівництва тваринницьких комплексів і ферм, закупівлі техніки та обладнання для сільгоспвиробництва, надання їм допомоги за рахунок державних централізованих капіталовкладень і місцевих бюджетів на будівництво під'їзних доріг, електро- і радіотелефонних мереж, газо- і водосистем, будівництво житла та господарських споруд тощо.

Україна давно могла розширити можливості експорту м'яса яловичини, свинини й молочних продуктів у ЄС, але в результаті невідповідності української системи контролю безпеки харчових продуктів європейській ці плани були недосяжними для потенційних експортерів. Про це розповів заступник голови Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України В. Башинський. Тому, за його словами, уряд приступив до реформування безпеки продуктів харчування і впровадження європейських стандартів якості. Зокрема, Мінагрополітики спільно з Держветфітослужбою з метою першочергової адаптації законодавства до умов зони вільної торгівлі в рамках Угоди про асоціацію Україна – ЄС розробив і представив на реєстрацію у Верховну Раду проекти законів «Про корми», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо ідентифікації та реєстрації тварин», «Про побічні продукти тваринного походження, не призначених для споживання людиною», «Про державний контроль у сфері забезпечення безпеки, якості харчових продуктів, кормів, благополуччя тварин», «Про зменшення документів дозвільного характеру».

З метою гармонізації законодавства України із законодавством ЄС у сфері ідентифікації та реєстрації тварин і створення необхідних та достатніх умов щодо забезпечення населення країни безпечними для здоров'я харчовими продуктами тваринного походження та доступу української м'ясо-молочної продукції до європейського ринку, Президент України П. Порошенко 15 вересня 2014 р. підписав Закон України № 1648-VII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо ідентифікації та реєстрації тварин». Цей Закон

дасть змогу насамперед державі контролювати стан здоров'я сільськогосподарських тварин і гарантувати споживачам якість м'ясо-молочної продукції. Вартість робіт і послуг з ідентифікації та реєстрації тварин, що утримуються й розводяться населенням, компенсуватиметься за рахунок державного бюджету. Також передбачена можливість компенсації такої вартості третіми особами.

Активну й безпосередню участь у розробці сприятливого правового середовища для діяльності ферм сімейного типу беруть науковці, зарубіжні та українські експерти й аналітики, представники Міжнародного благодійного фонду «Добробут громад», проектів міжнародної технічної допомоги, що діють в Україні (Проект USAID «АгроІнвест»).

Актуальні проблеми розвитку сімейних ферм розглянули учасники круглого столу на тему: «Сімейні ферми: стан та перспективи розвитку», який відбувся в Національному науковому центрі «Інститут аграрної економіки» (ННЦ ІАЕ) 18 червня 2014 р. У заході взяли участь близько 60 учасників. Серед них, зокрема, представники Міністерства аграрної політики та продовольства України, науково-дослідних установ НААН, громадських організацій, наукові співробітники Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки», інші зацікавлені особи.

Учасники заходу обговорили перспективи підтримки малого й середнього підприємництва в аграрному секторі економіки, розглянули особливості сімейних форм господарювання на селі, аспекти врегулювання діяльності малих сімейних ферм, інформаційно-консультаційне забезпечення їхнього розвитку. Вони також приділили увагу правовим аспектам урегулювання діяльності та вибору організаційно-правової форми малих сімейних ферм.

З основною доповіддю «Створення сімейних ферм – важливий напрям розвитку підприємництва» виступив завідувач відділу розвитку підприємництва і кооперації Інституту аграрної економіки, академік НААН М. Малік. На його думку, основою українських сільських громад повинні стати сімейна ферма

і фермерське господарство як середовище для формування заможного середнього класу громадян. Науковець представив процедуру створення сімейної ферми як підприємницької структури та без створення юридичної особи, а також запропонував механізми державної підтримки створення сімейних ферм.

Свою точку зору на проблему висловили представники Міністерства аграрної політики та продовольства України.

Щоб полегшити вихід фермерських господарств на ринок сільськогосподарської продукції, необхідне істотне скорочення дозвільної процедури, яка наразі передбачає отримання понад 50 ліцензій та інших документів. Про це у своїй доповіді «Стратегія розвитку аграрного сектору економіки: перспективи підтримки малого та середнього підприємництва» підкреслив директор Департаменту економічного розвитку та аграрного ринку В. Саблук.

За словами начальника відділу розвитку сільськогосподарської кооперації та підприємництва департаменту науково-освітнього забезпечення АПВ міністерства С. Павленко, роль держави у трансформації особистих селянських господарств має полягати в розробці та запровадженні стимулюючих механізмів.

Президент Національної асоціації сільськогосподарських дорадчих служб України Р. Корінець у своєму виступі висвітлював правові аспекти врегулювання діяльності малих сімейних ферм. На думку доповідача, внесення змін у законодавство, що регулює діяльності сімейних ферм, сприятиме розвитку організованого сільськогосподарського виробництва за рахунок збільшення кількості офіційних суб'єктів аграрного ринку та урегулювання правил їхньої діяльності в цій сфері.

На необхідності створення дієздатної системи сільськогосподарського дорадництва як головного чинника посилення інформаційно-консультаційного забезпечення розвитку сімейних ферм в Україні наголосив у своєму виступі завідувач відділу проблем галузевого і територіального управління Інституту аграрної економіки, академік НААН М. Кропивко.

Подібні заходи відбуваються й на регіональному рівні. За ініціативи голови Дніпропетровської обласної ради Є. Удода 19–20 червня 2014 р. Дніпропетровська область приймала міжнародну конференцію «Підвищення доходів сільського населення шляхом розвитку малих сімейних ферм, об'єднаних в кооперативи. Економічна ефективність сімейних ферм – запорука розвитку аграрного сектору України». Організатором конференції виступив Міжнародний благодійний фонд «Добробут громад» (Heifer Ukraine) за підтримки Міністерства аграрної політики та продовольства України, ДОО СОК «Господар», компанії «Данон Україна». У роботі форуму взяли участь представники центральних органів влади й місцевого самоврядування, дорадчих служб, міжнародні експерти, науковці, фахівці з Аджарії, Канади, Парагваю.

Учасники конференції обговорили актуальні питання розвитку малих сімейних ферм через правове забезпечення, сільськогосподарської обслуговуючої кооперації, створення умов розвитку підприємництва на селі (трансформація дрібних власників ОСГ у сімейні ферми), обмінялися досвідом за участі практиків, науковців, зацікавлених структур з напрацюванням загальних рекомендацій у цих сферах. «Наша команда працює над тим, щоб дати можливість українським селянам розвиватися й відчувати впевненість у завтрашньому дні, шляхом розвитку методів ефективного фермерства. Сімейне фермерство це виробництво професійне, а не на рівні хобі як у нас в Україні, у переважній більшості власників особистих селянських господарств. В усіх розвинутих країнах і тих, що розвиваються, професійне сімейне фермерство є переважаючою та найбільш гнучкою й сталою формою господарювання у поєднанні з кооперацією. Розвиток реального сімейного фермерства в Україні – це можливість не тільки отримати стабільний прибуток, залучити всіх членів родини до спільної справи, полегшити ручну працю, це ще й можливість досягти найвищої якості продукції», – зазначив президент МБФ «Добробут громад» В. Терес.

МБФ «Добробут громад» є одним з ініціаторів розробки законодавчого підґрунтя для створення й діяльності ферм сімейного типу в Україні та всіляко опікується становленням нової для Української держави форми господарювання – ферм сімейного типу в рамках своїх проєктів. Цей благодійний фонд є постійним активним членом робочих груп Міністерства аграрної політики та продовольства України з питань розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації, ферм сімейного типу та інших питань, пов'язаних із соціально-економічним розвитком сільських територій.

«Ми сподіваємося, що наш досвід, як компанії, що перша в Україні системно та наполегливо підійшла до трансформації сектору особистих селянських господарств у сталу модель, яка буде конкурентною із великотоварними господарствами і дозволить людям жити краще, стане корисним для урядовців та інших учасників молочного ринку», – додав генеральний директор компанії «Данон Україна» М. Войтина.

Представники МБФ «Добробут громад» та компанії «Данон Україна» 19 травня 2014 р. взяли участь у круглому столі з питань внесення змін і доповнень до Закону України «Про фермерське господарство» в частині законодавчого врегулювання процесу трансформації особистих селянських господарств у сімейні фермерські господарства.

У роботі круглого столу також взяли участь заступник міністра аграрної політики та продовольства України О. Сень, фахівці Проєкту USAID «АгроІнвест», Міністерства аграрної політики та продовольства України, представники фермерських господарств, професійних організацій, науковці.

Протягом заходу було обговорено пропозиції щодо надання можливості працювати сімейним фермерським господарствам у формі приватних підприємств, у формі вже існуючих фермерських господарств (при цьому виписавши законодавчо їхні особливості) та у формі договору про спільну діяльність з головою господарства, який буде приватним підприємцем. Обговорено преференції для цих форм господарювання – надання сімейним фермерським господарствам

особливого режиму оподаткування, визнання їх сільськогосподарськими товаровиробниками, надання їм державної підтримки на основі окремої державної програми тощо.

Після круглого столу було створено експертну групу, до складу якої увійшли експерти Проекту «АгроІнвест», керівник Національної асоціації сільськогосподарських дорадчих служб, юрист Міжнародної благодійної організації «Добробут громад», представники Міністерства аграрної політики та продовольства, зокрема департаменту науково-технічного забезпечення та розвитку сільських територій.

Широкомасштабну інформаційну кампанію на підтримку земельної реформи в Україні в рамках діяльності Проекту USAID «АгроІнвест» проводить Національний прес-клуб з аграрних та земельних питань, створений при Українському освітньому центрі реформ (УОЦР). На щомісячних засіданнях клубу, участь у яких беруть провідні вітчизняні й закордонні експерти, обговорюються найактуальніші проблеми розвитку сільських територій в Україні. На засіданні 14 жовтня 2014 р. «Як забезпечити розвиток сімейного фермерства?» обговорювалися такі питання: чим сімейні ферми принципово відрізнятимуться від наявних фермерських господарств; на базі яких господарств переважно будуть створюватися сімейні ферми; за якою процедурою реєструватимуться сімейні ферми; який механізм оподаткування застосовуватиметься до сімейних ферм; чи матимуть сімейні ферми державну допомогу і в якому вигляді вона їм надаватиметься; скільки в Україні може бути створено ферм сімейного типу; як поява сімейних ферм може вплинути на ситуацію в аграрній економіці країни та на розвиток сільських територій.

Для вдосконалення правового регулювання діяльності фермерських господарств в Українській державі необхідним є аналіз розвитку фермерства в інших країнах і врахування позитивного досвіду законодавчого забезпечення фермерських відносин.

У країнах Європейського Союзу сімейна форма ведення сільського господарства має

особливе значення. Саме в таких господарствах працюють професійні виробники сільськогосподарської продукції. Так, у Законі Франції «Про орієнтацію сільського господарства» від 04.07.1980 р. сформульовані основні напрями аграрної політики держави; особливо наголошується на стимулюванні розвитку сімейних господарств, які вважаються основою сільськогосподарського виробництва в країні.

Аграрний сектор економіки США історично асоціюється зі становленням і функціонуванням у ньому фермерського укладу. Успіхам сільського господарства США значною мірою сприяє те, що фермера вважають опорою суспільства. Аграрне законодавство дає фермерові-власнику широкий діапазон державного захисту його прав і одночасно повну свободу дій.

Доцільно скористатися досвідом зарубіжних країн щодо застосування економічних важелів державної підтримки аграрного виробництва. Практика довела, що найбільш дієвими напрямками державної підтримки сільгоспвиробників у провідних країнах світу є вдосконалення механізму ціноутворення на сільськогосподарську продукцію, надання державних субсидій фермерам, використання пільгового кредитування й пільгового оподаткування сільгоспвиробників, розробка й виконання національних і галузевих програм розвитку сільського господарства, виважена зовнішньоторговельна політика.

Наприклад, у США застосовують специфічні методи ціноутворення на сільськогосподарську продукцію. Тут використовуються так звані «ціни підтримки», які поділяються на два види: цільові ціни й закладні ціни. Цільові ціни розглядають як ціни гарантовані. Вони мають відшкодувати фермерам на середньому рівні витрати самофінансування й давати можливість отримати середній прибуток і розрахункову ренту. Якщо ринкові ціни не забезпечать сільгоспвиробникам цих параметрів функціонування виробництва, то вони матимуть відповідну компенсацію від держави. Закладні ціни використовуються в разі здачі фермерами своєї продукції в заставу

товарно-кредитній корпорації. Якщо ринкові ціни будуть вищі за закладні, фермери можуть викупити свою продукцію за закладними цінами й компенсувати при цьому витрати на зберігання продукції. Таким чином держава гарантує сільгоспвиробникам збут продукції і певний рівень доходу від її виробництва.

Усталеною формою фінансової підтримки виробників сільськогосподарської продукції в розвинутих країнах світу є державне субсидування. Так, у країнах Організації економічного співробітництва та розвитку (34 країни світу) державні субсидії становлять 34 % від загального доходу фермерів. Рівень державних субсидій у відсотках до вартості виробленої сільськогосподарської продукції в останні роки становив: у Швейцарії – 73 %, Норвегії – 70 %, Японії – 63 %, країнах ЄС – 45 % (для порівняння: в Україні цей показник становить 4,3 %).

Слід зазначити, що державні субсидії сільгоспвиробникам у цих країнах, як правило, надаються не з метою нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, а заради підтримки доходів фермерів на відповідному рівні, розвитку інфраструктури, дотримання екологічних вимог, збереження родючості ґрунтів тощо. У країнах ЄС до 25 % субсидій можуть бути спрямовані на впровадження новітніх технологій, гарантування безпечності продуктів харчування, соціальний розвиток сільських територій. У США державні кошти теж активно використовуються на наукові дослідження у сфері аграрного виробництва.

У провідних країнах світу держава активно підтримує кредитні установи, які надають кредити сільгоспвиробникам, і співпрацює з ними. Форми кредитування дуже різноманітні й надання кредитів здійснюється диференційованими фінансовими установами.

Наприклад, у Німеччині функціонують Сільськогосподарський рентний банк, Німецький посиловий та іпотечний банк, Союз німецьких народних банків, створений сільськогосподарськими підприємцями, розгалужена мережа ощадних кас, приватні іпотечні банки. Діяльність цих кредитних

установ контролює держава. Так, статут Сільськогосподарського рентного банку ухвалюється урядом. Цей банк пропонує пільгові кредити фермерам, що беруть участь у виконанні спеціальних програм: «Молоді фермери», «Сільське господарство», «Оновлення села» тощо.

У Франції провідним банком, що надає кредити сільськогосподарським виробникам, є «Креді Агріколь». Пільгові кредити банк надає, використовуючи принцип боніфікації – відшкодування державою різниці між договірною процентною ставкою і пільговою процентною ставкою для фермерів.

У більшості країн Заходу переважає прогресивна система оподаткування, за якої основна маса фермерів належить до пільгової категорії платників. Тому частка податків, які сплачують фермери, у загальному обсязі їхніх витрат незначна (у межах від 2,5 до 6 %).

Таким чином, розвинуті держави використовують різні заходи державної підтримки галузі. Тому необхідно врахувати досвід цих держав і визначити оптимальні програми для ефективного розвитку фермерства в Україні.

З цією метою директор департаменту науково-освітнього забезпечення АПВ та розвитку сільських територій Міністерства аграрної політики та продовольства України С. Кадигроб узяв участь у форумі FAO з нагоди Міжнародного року сімейних фермерських господарств-2014 у Німеччині. У роботі заходу під назвою «Сільськогосподарські сімейні підприємства в усьому світі – бачення, виклики та перспективи» були залучені представники виконавчої влади, експерти та фермери з Італії, Аргентини, Бразилії, В'єтнаму, Ефіопії, Кенії, Замбії, Уганди і власне з ФРН.

На форумі обговорювалися питання ролі сімейних фермерських господарств у подоланні голоду і злиднів у світі. У рамках обміну досвідом на конкретних прикладах було представлено українську державну політику в галузі підтримки розвитку сімейних фермерських господарств.

Досягнуто попередніх домовленостей про залучення можливостей ЄС, зокрема Німеччини,

до вирішення питань підтримки сімейних фермерських господарств, імплементації національного законодавства в рамках підписаної і ратифікованої Угоди між Україною та ЄС, здійснення твінінгових програм для малого й середнього підприємництва України.

Безумовно, досвід розвитку правового регулювання фермерства в зарубіжних країнах заслуговує на увагу в процесі перспективного розвитку фермерських відносин в Україні. Україна нині перебуває у складній політичній і соціально-економічній ситуації. Продовольча безпека країни викликає серйозні побоювання з боку експертів і аналітиків. Проблеми з паливно-енергетичною системою і нестабільність внутрішніх ринків неминуче ведуть до продовольчих проблем усередині країни. Проте Україна, як аграрна країна, має істотні ресурси для виробництва і продажу на європейських і азійських ринках продуктів харчування, що забезпечує позитивні прогнози на майбутнє.

За умови відродження фермерських господарств українці можуть не тільки підвищити свою продовольчу безпеку, а й стати найбільшими постачальниками своєї продукції на зарубіжні ринки, оскільки ця продукція має високий експортний потенціал.

Уряд повинен створювати сприятливі умови для їхньої діяльності, а сам фермер зобов'язаний дотримуватися принципу отримання прибутку при збереженні й нарощуванні родючості ґрунтів, високої продуктивності земельних ресурсів, охорони земель від антропогенних і природних явищ.

Законодавчі зміни посилять соціальний та економічний захист членів сімейних фермерських господарств, підвищать готовність і здатність селян (особливо молодого й середнього покоління) до самостійного господарювання на сімейних засадах, створять на основі сімейних фермерських господарств більш життєздатні системи сільськогосподарської обслуговуючої кооперації та сприятимуть підвищенню доходів сільських жителів-виробників за рахунок формування сприятливої ціни на власно вироблену продукцію. Крім того, це сприятиме доступності селянських господарств до чинних

програм бюджетної підтримки аграрного сектору і спонукатиме до запровадження спеціально призначених для них нових програм.

Оцінюючи розвиток сучасних селянських (фермерських) господарств можна зробити висновок, що в майбутньому вони зможуть стати вагомим чинником сільськогосподарського виробництва в Україні (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GG34668A.html; <http://uaan.gov.ua/news/pro-kruglyy-stil-simeyni-fermystan-ta-perspektyvy-rozvytku>; <http://zsu.org.ua/publikatsii-smi/10080-fermerstvo-v-ukrajini-mozhe-peretvoritisya-na-simejnih-biznes>; <http://astpso.sumy.ua/1048>; <http://www.agroinvest.org.ua/ukr/?nid=news%7C3280&ntype=agsector>; <http://www.agroinvest.org.ua/ukr/?nid=news%7C2715&ntype=project>; <http://kontrakty.ua/article/79523>; <http://news.finance.ua/ua/~1/0/all/2014/09/08/333761>; <http://latifundist.com/novosti/23136-lichnye-hozyajstva-dolzhy-stat-polnotsennymi-uchastnikami-rynka-minagroprod>; <http://minagro.gov.ua/uk/node/14435>; <http://www.ukrmolprom.kiev.ua/ua/novini/novini/396-novyizakon>; <http://latifundist.com/novosti/22402-melkie-proizvoditeli-nemogut-dojti-v-es--mnenie>; <http://www.krozero.org.ua>; <http://www.iae.kiev.ua/presscentre/archnews/835-2014-06-24-13-30-46.html>; <http://coopfarm.org.ua/news/mizhnarodna-konferenciya-pidvishchennya-dohodiv-silskogo-naselennya-shlyahom-rozvitku-malih-1>; <http://zorya.org.ua/p/55682?lang=uk>; <http://www.heifer.org.ua/uk/golovna-stornka/338-obgovorennya-zmn-do-zakonu-ukrani-qpro-fermerske-gospodarstvo.html>; <http://www.pereveslo.org.ua/index.php/kirovogradsky-novyny/item/15802-yak-zabezpechyty-rozvytok-simeynoho-fermerstva-zasidannya-pres-klubu.html>; http://www.rusnauka.com/8_DN_2011/Pravo/7_82437.doc.htm; <http://minagro.gov.ua/uk/print/14546>; <http://agro-port.com/uk>).*

О. Кривецький, голов. ред. НЮБ НБУВ

Скасування кредитно-модульної системи в українських ВНЗ

Однією з найважливіших закономірностей розвитку сучасного суспільства є тісний взаємозв'язок соціально-економічного прогресу й постійного вдосконалення системи освіти. Нові реалії сучасності, інтеграція молоді демократичної держави у світовий освітній простір потребують створення нової системи освіти, якій притаманні, з одного боку, особливості національного характеру, з іншого – відповідність міжнародним критеріям і вимогам. За умов високого динамізму розвитку науки й освіти, стрімкого оновлення системи знань на перший план виступають завдання перегляду змісту, форм і методів навчання, орієнтації вищої освіти на особистість студента, запровадження нових технологій, що забезпечували би високу якість підготовки випускників вищої школи.

Однією з умов входження України в єдиний європейський освітній простір стало введення в систему вищої освіти України основних ідей, сформульованих Болонською декларацією, яку підписали 29 міністерств європейських країн, що визначила загальні вимоги, критерії і стандарти національних систем вищої освіти для створення єдиного європейського простору вищої освіти, зокрема кредитно-модульної системи (КМС).

Як відомо, КМС – це форма організації навчального процесу, яка базується на поєднанні модульних технологій і використанні залікових одиниць (залікових кредитів) та передбачає можливість складання індивідуальних навчальних планів для окремих студентів. Перехід ВНЗ України на кредитно-модульну технологію навчання (КМТН) викликав широке обговорення у викладацькому середовищі і, разом з перевагами, виявив ряд її недоліків порівняно із традиційною системою навчання.

Як зазначають викладачі вишів, недоліками КМТН є випадіння декількох навчальних тижнів у разі їхнього використання на модульні контрольні, збільшення обсягів самостійної роботи студентів за рахунок скорочення

кількості годин лекційних і практичних навчань, зниження якості підготовки фахівців, недостатня методична забезпеченість навчального процесу. Масове впровадження тестової системи призводить, на їхню думку, до отримання неякісних і поверхневих знань. Також незадоволення науково-педагогічних працівників викликають необґрунтовано завищені вимоги до документального оформлення супроводу навчального процесу, зокрема структури і правил ведення індивідуального навчального плану студента, необхідності оформлення результатів атестації одночасно за трьома шкалами тощо. Необґрунтованою є і практика виставлення підсумкових оцінок, особливо з дисциплін, що завершуються іспитом, тільки на основі арифметичної суми результатів поточного контролю без проведення екзамену. Це не лише призводить до зниження якості підготовки фахівців, а й прямо суперечить рекомендаціям основних документів Європейського простору вищої освіти («Стандарти і рекомендації для гарантії якості у вищій освіті», «Довідник користувача ЄКТС», матеріали проекту «Тюнінг»).

Студенти-старшокурсники вважають, що глибші знання дає колишня система навчання. Так, 75 % опитаних студентів бажали б більше займатися з викладачами на практичних і лабораторних заняттях. Ефективнішому впровадженню КМТН, на думку студентів, заважає відсутність єдиних вимог для навчальних дисциплін (42 %), психічна невідповідність студентів (39 %), формальне ставлення викладачів до оцінювання знань, зменшення можливості індивідуальної роботи викладачів зі студентами.

В. Тригуб, харків'янин, студент Київського університету ім. Т. Шевченка зазначає: «КМТН орієнтується на середнього студента, дає можливість відстаючим студентам паразитувати на здобутках більш успішних співкурсників. А якщо студент ще і не місцевий, то самостійно

підготуватися за умов гуртожитку йому буде важко. Тому вважаю за необхідне організувати диференційований підхід до кожного, хто навчається у ВНЗ».

М. Катрич, професор Київського політехнічного університету: «Болонська система в Україні не є повністю впровадженою, не усі елементи її створено і функціонують належним чином, та й ставлення до неї неоднозначне, оскільки це призводить до втрати кращих традицій. Орієнтація на Болонський процес, вважає він, не повинна призводити до надмірної перебудови вітчизняної системи освіти; навпаки, її стан потрібно глибоко переосмислити, порівняно з європейськими критеріями і стандартами, та визначити можливості її вдосконалення на новому етапі».

Дійсно, кредитно-модульна система в тому вигляді, у якому її було впроваджено в більшості ВНЗ України, потребує вдосконалення або ж відмови від неї. Адже труднощі адаптації вищої освіти України до вимог Болонського процесу заважають досягненню найвищої мети – якісної підготовки висококваліфікованого фахівця в будь-якій науковій галузі. Тому наказом Міністерства освіти і науки України від 17.09.2014 р. № 1050 було скасовано Наказ від 30.12.2005 р. № 774 «Про впровадження кредитно-модульної системи організації учбового процесу». Таке рішення було прийнято у зв'язку з набранням чинності Закону України «Про вищу освіту» і з метою забезпечення академічної автономії вищих навчальних закладів. Таким чином, відтепер керівництво ВНЗ саме організовуватиме навчальний процес.

Відміну кредитно-модульної системи організації навчального процесу схвалила й перший заступник міністра освіти і науки І. Совсун. «Згідно з новим законом про вищу освіту, університети самі вирішують питання організації навчального процесу. Хто хоче залишитися на кредитно-модульній системі, може залишатися, хто хоче переходити на іншу, той може сам вибирати час і формат переходу», – зазначила І. Совсун. Крім того, Міносвіти рекомендує (пропонує) розподіляти певну кількість балів студента під час навчання, з яких формуватиметься підсумкова

оцінка, між поточним контролем та іспитом. Це співвідношення може формуватися на розсуд викладача. Наприклад, контрольні роботи (семінари) поточного контролю можуть вплинути на 60 % підсумкової оцінки, а іспит – на 40 %. Водночас міністерство звертає увагу на необхідність використання в повному обсязі Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи і її ключових документів (Інформаційний пакет/каталог курсів, Угода про навчання, Угода про практичну підготовку і зобов'язання про якість, Академічна довідка, Додаток до диплому) й інструментів відповідно до вимог «Довідника користувача ЕКТС» 2009 р., як це передбачено наказом департаменту освіти від 16 жовтня 2009 р. № 943.

Процес інтеграції в сучасному суспільстві охоплює дедалі більше сфер життєдіяльності. Вища освіта є сферою, що значною мірою впливає на формування суспільства. Тому Україна не може стояти осторонь європейської інтеграції. Подальші соціально-економічні й політичні зміни в суспільстві, зміцнення державності України, входження її до провідного світового співтовариства, безумовно, неможливі без модернізації системи вищої освіти, спрямованої на підготовку фахівців на рівні міжнародних вимог. Кредитно-модульну систему було визначено для України передусім як орієнтир побудови навчального процесу, її впровадження є важливою передумовою модернізації освіти України. Однак чимало дослідників відзначають потребу її доопрацювання і вдосконалення з урахуванням потреб та інтересів студентів. Адже успіх упровадження в навчальний процес будь-якої інновації залежить не лише від створення відповідного навчально-методичного забезпечення навчання студентів, а й від того, як поставляться студенти до цього нововведення.

Цілком логічним на цьому тлі є висновок про необхідність подальшого вдосконалення підготовки як студентів, так і викладачів вищих навчальних закладів України, для того щоб у складний період освітніх інтеграційних процесів максимально зберегти позитивні надбання національної системи освіти та

ефективно використати досвід європейських країн задля підготовки мобільного, творчого фахівця високої кваліфікації. Тому ефективно впровадження передових ідей Болонського процесу, як і будь-яких інновацій, повинно відбуватися з урахуванням і збереженням найкращих вітчизняних освітніх здобутків та традицій, а модернізація української системи вищої освіти має здійснюватися поступово, без зайвої поспішності. Адже відомо, що перехід від однієї системи до іншої, з одного рівня на інший часто супроводжується небажаними кризовими

явищами. Ось чому політика щодо Болонського процесу має бути виваженою, прозорою й чіткою, необхідно створювати сприятливі умови для майбутнього економічного росту молоді людини і, що не менш важливо, давати змогу сформувати у громадян України європейський тип мислення. Процес реорганізації вищої школи в Україні має не лише декларативно, а й реально підвищити якість освіти на всіх її напрямках, стати запорукою створення сприятливих умов для виходу української вищої освіти на світовий рівень.

У ЦЕНТРІ СУСПІЛЬНОЇ УВАГИ

Правові аспекти нормалізації життя на територіях, звільнених під час АТО

На Донбасі розпочала роботу міжнародна група з демаркації кордону буферної зони.

Що саме зміниться в житті людей, коли ця територія стане буферною зоною, її жителі не розуміють. До віддаленої канонади, БТРів на дорогах і перебоїв з постачанням продуктів у магазини люди звикли.

На передовій, особливо в добровольчих загонах, до звістки про створення буферної зони ставляться критично. Упевнені, як тільки дадуть слабину, терористи одразу цим скористаються.

Кадрові військові налаштовані не так критично. Кажуть, що відведення важкої техніки на 15 км від лінії фронту врятує життя як бійців, так і мирних жителів. Однак за умови, що в українців буде достатньо легкого озброєння, щоб відповідати на обстріли.

Тим не менше на місцях сторонам іноді все-таки вдається домовитися про нормальне існування набагато ефективніше, ніж великим політикам. Наприклад, у м. Щастя Луганської області українські військові домовилися із сепаратистами про своє маленьке, локальне перемир'я – вирішили відкрити школу й захистити її від військових дій, щоб діти могли вчитися (*Телеканал новин «24»* (http://24tv.ua/home/showSingleNews.do?u_lvovi_poobitsyali_zabezpechiti_poranenih_uchasnikiv_ato_bezkoshtovnimi_protezami&objectId=490950), – 2014. – 1.10).

Верховна Рада України прийняла проект Постанови № 5115 «Про зміни в адміністративно-територіальному устрої Луганської області, зміну і встановлення меж Новоайдарського та Слов'яносербського районів Луганської області».

Документом, зокрема, передбачено змінити межі Новоайдарського і Слов'яносербського районів Луганської області, збільшивши територію Новоайдарського району на 30 010,28 га земель за рахунок передачі до його складу 1639,00 га земель, що перебувають у віданні Щастинської міської ради Луганської міської ради (у тому числі територію м. Щастя), 10761,9 га земель Кримської сільської ради Слов'яносербського району (у тому числі території села Кримське, с. Причепилівка, с. Сокільники), 17 217,40 га земель Трьохізбенської сільської ради Слов'яносербського району (у тому числі території с. Трьохізбенка, с. Кряківка, с. Оріхове-Донецьке), 320,88 га земель Жовтенської сільської ради Слов'яносербського району (у тому числі територію с. Лобачеве), 71,10 га земель Слов'яносербської селищної ради Слов'яносербського району (у тому

числі територію с. Лопаскіне) і затвердити територію Новоайдарського району загальною площею 183 588,28 га, Слов'яносербського району загальною площею 82 965,72 га.

Також парламентарі підтримали проект Постанови № 5116 «Про зміни в адміністративно-територіальному устрої Луганської області, зміну і встановлення меж Перевальського та Попаснянського районів Луганської області».

Цією Постановою передбачено змінити межі Перевальського й Попаснянського районів Луганської області, збільшивши територію Попаснянського району на 14 174,00 га земель за рахунок передачі до його складу 8430,00 га земель, що є у віданні Чорнухинської селищної ради Перевальського району (у тому числі території селища міського типу Чорнухине, селища Круглик, селища Міус), 1324,00 га земель Гірської міської ради (у тому числі територію м. Гірське), 2491,00 га земель Золотівської міської ради (у тому числі територію м. Золоте), 971,00 га земель Нижненської селищної ради (у тому числі територію смт Нижнє), 913,00 га земель Тошківської селищної ради Первомайської міської ради (у тому числі територію смт Тошківка), 45,00 га земель Новотошківської селищної ради Кіровської міської ради (у тому числі територію смт Новотошківське) і затвердити територію Перевальського району загальною площею 72 255,00 га (*Телеканал новин «24»* (http://24tv.ua/home/showSingleNews.do?rada_zminila_mezhi_luganskoyi_oblasti_cherez_okupatsiyu_teroristiv&objectId=493584). – 2014. – 7.10).

В ООН решили увеличить помощь на восстановление Донбасса. Об этом заявила заместитель постоянного представителя программы развития ООН (ПРООН) в Украине И. Пауловича во время визита в Северодонецк, передает «РБК-Украина», ссылаясь на пресс-службу ООН.

«Учитывая сложную ситуацию, мы пересмотрели наши планы и решили увеличить

помощь, направленную на восстановление региона и поддержку людей, оказавшихся в сложных условиях», – отметила она.

Как отмечается, представитель программы ООН посетила регион с целью представления третьей фазы проекта ЕС/ПРООН «Местное развитие, ориентированное на громаду», который предоставит местным общинам более 700 тыс. дол. на поддержку проектов, направленных на восстановление региона.

По данным пресс-службы, ПРООН совместно с ЕС поддержит проекты общин, направленные на восстановление, в восьми районах области, которые сейчас считаются относительно безопасными, и окажет поддержку городам для размещения внутренне перемещенных лиц (ВПО). Кроме того, проект ПРООН-ЕС будет внедрять программу по реинтеграции ВПО.

Напомним, по состоянию на 10 октября, в ООН зафиксировали 402 тыс. 034 внутренних переселенца из зоны антитеррористической операции в другие регионы Украины и 427 тыс. 004 беженца в соседние страны (*http://novosti.dn.ua/details/236106*). – 2014. – 13.10).

Луганский медуниверситет переезжает в Рубежное. Как известно, в связи со сложной ситуацией на Луганщине ряд высших учебных заведений области были вынуждены изменить свое местоположение и переместиться в более спокойные районы региона. Об этом сообщает пресс-служба Луганской областной государственной администрации.

Для сохранения материальной базы, преподавательского коллектива и непрерывности педагогического процесса в соответствии с приказом Министерства здравоохранения Украины администрация и большинство профессорско-преподавательского состава Луганского государственного медицинского университета переехали в г. Рубежное. Выполнение обязанностей ректора заведения возложено на проректора по научно-педагогической работе И. Иоффе.

Следует также отметить, что к руководству учебного заведения поступали предложения о его перемещении в другие регионы государства,

в частности в Ужгород, но по настоянию председателя Луганской облгосадминистрации Г. Москаля университет был оставлен на территории области (<http://novosti.dn.ua/details/236085>). – 2014. – 13.10).

Шахтерам «Горскугля» начали выплачивать 151 млн грн задолженности по зарплате. Об этом сообщает пресс-служба Луганской облгосадминистрации.

Так, 10 октября во время визита Президента Украины П. Порошенко в Северодонецк председатель Луганской ОГА Г. Москаль попросил посодействовать в погашении задолженности по зарплате шахтерам ГП «Горскуголь» (созданного на базе ликвидированного ГП «Первомайскуголь»).

«На сегодня указанные средства уже поступили на счета предприятия, началось погашение задолженности», – указано в сообщении (<http://novosti.dn.ua/details/236081>). – 2014. – 13.10).

В Донецкой области из-за боевых действий 62 населенных пункта остаются без электроснабжения. Как сообщили в пресс-службе компании ДТЭК, 12 октября в восстановительных работах участвовали 55 бригад энергетиков с использованием 42 механизмов.

Энергетики восстановили (12 октября. – Прим. ред.) электроснабжение девяти населенных пунктов – в селах Амвросиевского и Тельмановского районов и пос. Нижняя Крынка в Макеевке. Но частично обесточенными остаются города Марьинка, Шахтерск, Углегорск, Ясиноватая, Донецк и Горловка.

С 17 августа продолжает оставаться обесточенной насосная первого подъема Южно-Донбасского водопровода – вода не поступает на Красноармейскую и Великоанадольскую фильтровальные станции. Также обесточена Донецкая фильтровальная станция.

Бригады «Донецкоблэнерго» (ДТЭК) приступили к осмотру линий электропередачи.

12 октября бригады Горловского Восточного, Торезского, Шахтерского, Дебальцевского,

Харцызского, Старобешевского, Ясиноватского РЭС не имели возможности проводить ремонтно-восстановительные работы из-за боевых действий, отмечается в сообщении (<http://novosti.dn.ua/details/236026>). – 2014. – 13.10).

10 октября губернатор Луганской области Г. Москаль подписал меморандум о сотрудничестве между Управлением Верховного комиссара Организации Объединенных Наций по делам беженцев и Луганской облгосадминистрацией. Об этом сообщает пресс-служба ЛОГА.

Документом предполагается, что Луганская ОГА и УВКБ ООН будут проводить совместный мониторинг ситуации по внутренне перемещенным лицам, проживающим в населенных пунктах Луганской области, которые находятся под контролем украинской власти, в частности их гуманитарные потребности по защите. На основе такого мониторинга и совместной оценки потребностей указанных лиц УВКБ ООН и облгосадминистрация будут внедрять программу совместных действий в рамках меморандума. Также согласно документу УВКБ ООН открывает свое представительство в области.

Документ был подписан губернатором Луганской области Г. Москалем и региональным представителем УВКБ ООН О. Андрусек. «Для нас очень важна поддержка международных организаций, поскольку регион практически не финансируется. В области много проблем и, заручившись поддержкой таких международных организаций, как ООН, мы будем быстрее их решать», – отметил глава Луганской ОГА.

Представитель УВКБ ООН отметил, что надеется на плодотворное сотрудничество с облгосадминистрацией, поскольку знает Г. Москаля еще во времена, когда он был губернатором Закарпатской области (<http://novosti.dn.ua/details/235942>). – 2014. – 10.10).

9 октября заработал и второй агрегат на насосной станции третьего подъема канала Северский Донец – Донбасс. Теперь его

производительность увеличится практически в два раза – до 12 куб. м/сек, сообщает пресс-служба Донецкой областной государственной администрации.

Оперативно запущен второй насосный агрегат и вторая нитка трубопровода, что повысило надежность работы канала Северский Донец – Донбасс и позволило обеспечивать водой население и предприятия центральной части Донецкого региона с учетом необходимого количества воды для заполнения систем централизованного теплоснабжения перед отопительным сезоном.

В первую очередь будет производиться наполнение водой резервных водохранилищ – Верхнекальмиусского и Макеевского. По мере их наполнения будет увеличена подача воды в города Донецк, Макеевка, Горловка, Енакиево.

Облгосадминистрация отмечает, что работы по увеличению пропускной способности канала были выполнены качественно и в сжатые сроки благодаря высокому профессионализму ремонтных бригад регионального управления по эксплуатации канала под руководством А. Дубыка и управления «Донбассводоремонт», которое возглавляет В. Рябцев (<http://novosti.dn.ua/details/235877>). – 2014. – 9.10).

В Донецке, по данным на 13 октября, из-за боевых действий без газа остаются 4 тыс. 558 абонентов, поскольку повреждены газопроводы. Об этом сообщили в Донецком горсовете.

Среди абонентов, в дома которых не поступает газ, – 30 предприятий и 3 тыс. 612 частных домовладений.

Чиновники уточнили, что снаряды повредили распределительные газовые сети на ул. Рудзутака, 22, Стратонавтов, 8а, Путиловская, 138, в Киевском районе и по пер. Вольный, 56а, в Куйбышевском районе. Коммунальщики уже локализовали эти аварии (http://provokacia.net/uncategory/14_10_13_v_donetske_izza_boev_ostayutsya_bez_gaza_45_tyisyachi_abonentov_meriyu). – 2014. – 13.10).

Энергетики ДТЭК «Донецкоблэнерго» полностью восстановили электроснабжение Макеевки. Свет появился во всех поселках, находящихся в составе города.

Подключены к электроснабжению поселки Коммунар и Нижняя Крынка, 2 месяца обесточенные из-за боевых действий. Поэтому, в г. Макеевка подключены к электроснабжению все поселки, находящиеся в составе города.

После боевых действий с 21 августа в Макеевке было обесточено 17 сел и поселков в Горняцком, Советском и Червоногвардейском районах города. Большую часть повреждений энергетики устранили еще в сентябре. Тогда свет вернули более чем 8 тыс. жителей. Но начать ремонтно-восстановительные работы в поселках Коммунар и Нижняя Крынка бригады ДТЭК «Донецкоблэнерго» из-за активных боевых действий смогли лишь в начале октября. Здесь было огромное количество порывов линий электропередачи и поврежденных опор, вблизи поврежденного оборудования находилось много неразорвавшихся боеприпасов.

«Восстанавливать электроснабжение в поселках Коммунар и Нижняя Крынка было тяжелее всего. До последнего момента мы не могли даже приблизиться к этим населенным пунктам, чтобы осмотреть повреждения, – рассказывает начальник Советского участка Маеевского РЭС ДТЭК “Донецкоблэнерго” А. Гордиенко. – Шел непрекращающийся обстрел. Но даже после того, как боевые действия приостановились, мы не сразу смогли начать работы. Мост через реку Нижняя Крынка был полностью разрушен, а это единственная дорога, которая вела к обесточенным поселкам. Лишь 3 октября, после того как восстановили мост, наши бригады смогли выехать и начать ремонтные работы. За один день мы восстановили высоковольтную линию, ведущую к этим селам. Затем начали восстанавливать электрические сети непосредственно в поселках. Бригады работали максимально быстро, ведь жители Коммунара и Нижней Крынки почти два месяца жили без электричества» (<http://www.segodnya.ua/regions/donetsk/energetiki-ahmetova-polnostyu-vosstanovili-elektrosnabzhenie-makeevki-560346.html>). – 2014. – 13.10).

Правові колізії, викликані окупацією Криму

Центральный районный суд Симферополя удовлетворил иск прокуратуры в отношении Фонда «Крым» об исключении экс-лидера межджлиса крымско-татарского народа М. Джемилева из числа учредителей фонда.

По словам председателя фонда Р. Шевкиева, решение суда основано на том, что М. Джемилев присутствовал на учредительной конференции фонда в 2002 г., следовательно, является учредителем организации. Учредительные документы, в которых нет данных о М. Джемилеве, в качестве доказательной базы суд не удовлетворили. «Получается, что мы должны исключить из учредителей человека, который таковым нигде не зарегистрирован. Поэтому будем советоваться с юристами о том, как это сделать и исполнить решение суда», – отметил Р. Шевкиев.

Он рассказал, что министерство юстиций Республики Крым, в котором должны были быть истребованы оригиналы учредительных документов, объявило о том, что не является правопреемником Минюста Украины, и таким образом осталось в стороне от судебного разбирательства. По этой же причине суд оставил без внимания ходатайство фонда о снятии ареста с принадлежащего ему имущества, в числе семи объектов на территории Симферополя.

«Наше имущество и счета все еще под арестом и мы не имеем возможности полноценно осуществлять свою деятельность. Это влечет за собой невыполнение нами обязательств и возможны новые штрафы», – заявил председатель фонда и добавил: «Наша организация должна работать и помогать крымскотатарскому народу. Поэтому мы заинтересованы в исполнении решения суда, а не в затягивании процесса» (*Новости Крыма* (<http://news.allcrimea.net/news/2014/9/29/sud-iskljuchil-dzhemileva-iz-sostava-uchreditelei-fonda-krym-22551>)). – 2014. – 29.09).

С того времени, как Крым стал частью РФ, на его территории без вести пропало 18 крымских татар. Такое заявление лидер

крымскотатарского народа М. Джемилев сделал на заседании Парламентской ассамблеи Совета Европы.

М. Джемилев также заявил, что крымскотатарское население подвергается жесткому давлению со стороны властей Крыма, многие крымские татары арестованы без всяких правовых оснований. Кроме того, по его словам, за последнее время в жилищах крымских татар российские силовики провели 40 обысков по формальным основаниям (*Новости Крыма* (<http://news.allcrimea.net/news/2014/10/3/dzhemilev-zayavil-cto-za-polgoda-v-krymu-bez-vesti-propalo-18-krymskih-tatar-22906>)). – 2014. – 3.10).

После аннексии Крымского полуострова местный рынок недвижимости пребывал в неопределенном состоянии. По сравнению с 2013 г. продажи упали вдвое. Законодательная неразбериха, непризнание Украиной и миром аннексии Крыма образовало там настоящий юридический коллапс.

Начало работы крымского отделения Федеральной службы государственной регистрации, кадастра и картографии (Росреестра) анонсировали еще на июнь. По сути, эта структура реально начала работать только к сентябрю. По сообщению пресслужбы Госкомрегистра, за месяц работы в Государственный кадастр недвижимости РФ внесли 944 объекта в Крыму.

Теперь крымское недвижимое имущество отображается как в украинском реестре, так и в российском. Но вот видеть переходы прав собственности сможет только РФ. В связи с этим Министерство юстиции рекомендует регистрировать сделки и по украинским законам, поскольку в другом случае договора купли-продажи или дарения не будут признаваться на материковой Украине. Органы регистрации крымской недвижимости еще в июле Кабмин перенес в Херсонскую и Запорожскую области, но, вероятно, что такое двойное внесение в реестры будут проводить не все.

По словам президента Ассоциации специалистов по недвижимости Украины (АСНУ) С. Злыдня, специфика аннексированного Крыма заключается в том, что предложения формирует на этой территории де-факто граждане Украины. Они владеют там недвижимостью и делятся на две категории: проживающие в Крыму собственники недвижимости и часть – жители материковой Украины, имеющие на полуострове свою недвижимость. Граждане других стран, в том числе россияне, также имеют там недвижимое имущество, но оно все было приобретено до аннексии. «В Крыму присутствует внутренний спрос и его формируют сами крымчане. Более всего он сосредоточен в сегменте аренды. Есть и внешний спрос, российский капитал от граждан РФ. Последние сейчас скорее находятся в состоянии изучения нового рынка», – говорит С. Злыдень. Таким образом, проведение большого количества сделок не было, в основном, речь шла о заключении предварительных договоров.

«Многие крымские коллеги говорили, что с так называемым присоединением Крыма появилась масса покупателей, цены выросли и т. д. Но мы должны понимать, что стоимость могла подняться хоть в десять раз, но в отсутствии сделок это не играет никакой роли, цены это не больше, чем олицетворение пожеланий продавцов», – отмечает

глава комитета АСНУ по статистике и аналитике Э. Бразас.

Владельцы недвижимого имущества надеялись на спрос от обеспеченных россиян и еще с февраля постепенно стали поднимать цены. Но ажиотаж так и не начался. По информации местных риэлторов, в Крыму появилось достаточно много покупателей, но приобрести они ничего не могли из-за отсутствия юридического механизма покупок. «Хотя без страха давали очень большие задатки. По той причине, что в России несколько другая процедура переоформления собственности. И для них ситуация: сегодня отдал деньги, а через месяц получил право собственности – вполне нормальная. Крымские коллеги начали массово этим пользоваться, делать якобы сделки, хотя, по сути, реальные продажи начались только в сентябре. Первые оформления пошли с момента начала фактической работы Росреестра», – добавляет Э. Бразас.

К слову, законодательство РФ в сфере недвижимости имеет отличия от украинского. Каждый объект недвижимости и земельные участки должны иметь кадастровый номер, а сами владельцы жилья выписку данных из Росреестра об объекте – кадастровый паспорт. Без оформления этого документа не пройдет ни одна операция с недвижимостью (<http://vnews.agency/node/1738>). – 2014. – 13.10).

ПРАВО: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

І. Шевчук, юрист

Транспорт у лізинг – страхові ризики

Нормативна база:

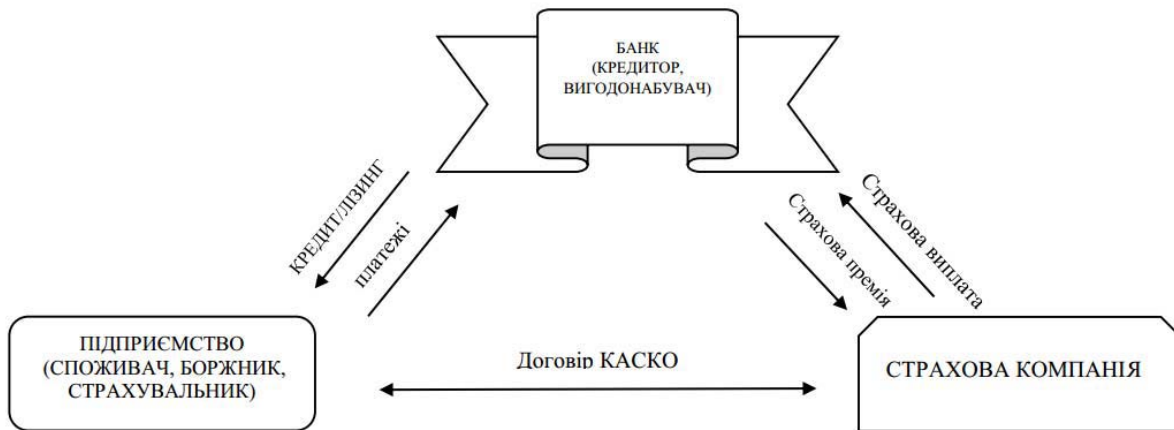
ЦКУ від 16.01.2003 р. № 435-IV у редакції від 24.07.2014 р.; Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР у редакції від 04.07.2014 р.; Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» від 01.07.2004 р. №1961-IV у редакції від 05.02.2013 р.

Транспорт – важливий аспект існування будь-якого підприємства. Перевезення вантажів і пасажирів є актуальним за будь-якого стану економіки.

Сьогодні придбати транспорт не проблема навіть тоді, коли відсутні гроші на його придбання. Банки пропонують різноманітні лізингові програми, які різняться своїми умовами і пропозиціями. Є у банків і спільні особливості. Наприклад, усі без виключення банки турбуються про власну безпеку, а також власні прибутки. На ринку важко знайти запропоновану банком пропозицію щодо придбання авто в кредит або в лізинг без обов'язкового укладання договору КАСКО, де банк виступатиме в ролі вигодонабувача. Незважаючи на те, що відповідно

до п. 6. ст. 6 Закону України «Про страхування» КАСКО є видом добровільного страхування, але так уже склалася практика, що банки вимагають укладання такого договору, компенсуючи це

включенням страхової премії до кредитних і лізингових платежів. Тож у кінцевому результаті реалізується така схема убезпечення інтересів банку:

У цій статті ми поговоримо про те, яким чином ця «класична» схема страхування ризиків банку шкодить інтересам споживачам банківських послуг – підприємствам, які набувають транспорт у лізинг.

Хто власник – той і замовляє музику.

Відповідно до ст. 806 ЦКУ за договором лізингу одна сторона (лізингодавець) передає або зобов’язується передати другій стороні (лізингоодержувачеві) у користування майно, що належить лізингодавцю на праві власності й було набуто ним без попередньої домовленості із лізингоодержувачем (прямий лізинг), або майно, спеціально придбане лізингодавцем у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій і умов (непрямий лізинг) на певний термін і за встановлену плату (лізингові платежі). Отже, за договором лізингу автомобіль у власність підприємства не переходить. Підприємство (лізингоодержувач) є лише користувачем. Власником автомобіля залишається лізингова компанія/банківська установа.

Згідно зі ст. 809 ЦКУ ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження предмета договору лізингу несе лізингоодержувач, якщо інше не встановлено договором або законом.

Очевидно, що якщо говорити про ДТП, то ризиків є два:

1. Водій підприємства за власної вини може спричинити ДТП.
2. Треті особи можуть спричинити ДТП за власної вини та завдати шкоду транспорту підприємства.

Від варіанта розвитку подій залежатиме джерело відшкодування шкоди підприємству.

У першому варіанті шкоду транспорту підприємства покриває лише КАСКО, а у другому – можна задіяти ще й поліс обов’язкового страхування цивільно-правової відповідальності (далі – ОСЦВА) третьої особи (винуватця). В обох варіантах власником автомобіля виступатиме лізингова компанія, що спричинить певні наслідки у процедурі отримання страхового відшкодування. У цьому й приховані певні тонкощі, які лізингоодержувач має враховувати:

– Вина водія підприємства.

За такої умови відшкодувати шкоду можна лише за рахунок КАСКО. Згідно з п. 1 ст. 985 ЦКУ страхувальник має право укласти із страховиком договір на користь третьої особи, якій страховик зобов’язаний здійснити страхову виплату в разі досягнення нею певного

віку або настання іншого страхового випадку. Таким чином, якщо за договором КАСКО вигодонабувачем визначено лізингову компанію, то страхове відшкодування, залежно від умов договору, підприємству може й не дістатися.

Аби уберегти підприємство від несподіванок у вигляді відсутності коштів на ремонт лізингового транспорту, слід при укладанні договору КАСКО передбачити подальший рух коштів, наприклад:

- переведення грошових коштів лізинговою компанією на рахунок СТО для оплати ремонту;
- зарахування страхового відшкодування у вигляді лізингового платежу за користування транспортом;
- зменшення вартості предмета лізингу на суму отриманого лізингодавцем страхового відшкодування.

Включення цих умов до договору КАСКО забезпечить лізингоодержувачу страховий інтерес ¹. Якщо ці умови в договорі КАСКО не передбачити, такий договір буде звичайним договором страхування на користь третьої особи без встановлення для такої особи подальшого обов'язку передавати кошти лізингоодержувачу для ремонту транспорту, що в подальшому може викликати багато непорозумінь між сторонами.

– Вина третіх осіб у пошкодженні лізингового транспорту.

У цьому випадку є можливість скористатися полісом ОСЦВА третьої особи, яка завдала шкоди транспортному засобу підприємства. Відповідно до п. 33.1.4 Закону № 1961-IV водій автомобіля, причетного до ДТП, повинен протягом трьох робочих днів письмово повідомити страховика про ДТП, а також надати відомості про місцезнаходження свого транспортного

¹ Страховий інтерес – матеріальна зацікавленість у страхуванні об'єктів, до яких страхувальник має стосунок як власник, орендатор, перевізник тощо. Включає майно і все те, що може бути предметом заподіяння матеріального збитку (шкоди) страхувальникові або у зв'язку з чим може виникнути відповідальність страховика перед третіми особами.

засобу та пошкодженого майна, контактний телефон і свою адресу.

Відповідно до п. 35.1 Закону № 1961-IV страхувальник протягом тридцяти робочих днів з моменту подання повідомлення про ДТП має подати страховику заяву про страхове відшкодування.

Здається, що все просто і зрозуміло. Водій підприємства подає повідомлення про ДТП, а протягом наступних тридцяти днів страхувальник (у цьому випадку лізингова компанія, як власник авто) має подати заяву про здійснення страхового відшкодування.

Насправді за таких умов відшкодування шкоди через поліс ОСЦВА ставить лізингоодержувача у позицію «цуцванг». Якщо лізингова компанія звернеться за відшкодуванням шкоди за договором КАСКО й отримає страхове відшкодування, то звертатись за полісом ОСЦВА вона вже не зможе, адже шкода буде відшкодована й така поведінка може класифікуватись як подвійне відшкодування шкоди, що тягне за собою певні юридичні наслідки.

Якщо лізингова компанія звернеться із заявою про здійснення страхового відшкодування за полісом ОСЦВА до страхової компанії винуватця й отримає страхове відшкодування, то обов'язку передавати ці кошти лізингоодержувачу також не буде. Усі ризики доведеться нести підприємству згідно зі ст. 809 ЦКУ.

Якщо лізингова компанія спрямує кошти від ОСЦВА на ремонт авто, а кошти від КАСКО залишить собі, то є ризик, що один зі страховиків може звернутись до суду, що потенційно може створити для лізингоодержувача додаткові проблеми, як мінімум, участь у судовому процесі як третьої особи. Приховати факт подвійного відшкодування не вийде, адже страхові компанії контактують між собою. Так, наприклад, у справі ВГУСУ № 5011-16/14500-2012 ² страховик після здійснення відшкодування за договором КАСКО

² Постанова Вишого Господарського Суду України від 29.07.2013 р. по справі № 5011-16/14500-2012.

звернувся з регресною вимогою до страховика, що здійснював страхування за полісом ОСЦВА й дізнався про те, що останній також здійснював страхове відшкодування. Аби уникнути такої ситуації, можемо порадити уважно читати договір лізингу, де слід передбачити, що кошти, які надходять від третіх осіб у наслідок покриття збитків, мають спрямовуватись на ремонт транспортного засобу або в рахунок розрахунків між сторонами. Контроль над ситуацією, або ми візьмемо всі проблеми зі страхування на себе. Той факт, що лізингова компанія буде займатись питанням страхування авто без Вашої участі, завжди подається як привілей лізингу. Але не слід забувати про те, що фінансувати страховку буде саме лізингоодержувач. Якщо договір КАСКО буде складений таким чином, що у разі настання страхового випадку саме вигодонабувач (лізингова компанія) контактуватиме зі страховою компанією, це може привести до того, що сума страхової виплати, а також її (виплати) способи та умови будуть погоджені таким чином, який є зовсім неприйнятним для лізингоодержувача. Тому, аби не втратити контроль у майбутньому, слід передбачити, що саме страхувальник (лізингоодержувач) уповноважений контактувати зі страховиком у разі страхового випадку, або, принаймні, погодження питань має відбуватись за його (страхувальника) участі. Страховка в подарунок.

Проаналізувавши пропозиції фінансових установ щодо лізингу, я помітив наявність такого «бонусу» як подарунок у вигляді страхування лізингового транспорту. Звучить заманливо, але якщо розібратись, то маємо таке:

- лізингова компанія є власником авто;
- лізингова компанія є страхувальником авто;
- лізингова компанія є вигодонабувачем страхової виплати.

Лізингоодержувач не фігурує як сторона у договорі. За таких умов не має й страхового інтересу. Якщо об'єктам лізингу буде завдано матеріальної шкоди, лізингоодержувач не зможе вимагати її (шкоди) відшкодування у страховика, адже він не є, ані

страхувальником за договором страхування, ані вигодонабувачем. Лізингова компанія у цьому випадку матиме привілейоване право обирати джерело покриття збитків. Аналізуючи ситуацію на ринку страхових послуг, можна дійти висновку, що страхові відшкодування страховиками виплачуються не без проблем. Це, у свою чергу, може змусити лізингову компанію за наявності мінімальних проблем зі страховиком перевести свою вимогу щодо відшкодування шкоди саме на лізингоодержувача на підставі тієї ж ст. 809 ЦКУ.

Страховку в розстрочку

Якщо страховку «не дарують», то суму страхової премії включають у вартість лізингових платежів. Але договором лізингу не встановлюється графік розрахунків між лізинговою компанією та страховиком. Лізингоодержувачу важливо знати про те, як, коли та в якому обсязі лізингова компанія сплатила страхову премію страховику. Так у справі ВГСУ № 33/202³ між сторонами була домовленість про сплату страхової премії двома різними частинами через кожні шість місяців. Сталося так, що страховий випадок відбувся протягом перших шести місяців. Таким чином лізингоодержувач опинився у ситуації, за якої страховик отримав лише половину страхової премії. Суд дійшов висновку, що сума страхового відшкодування підлягає зменшенню на суму недоплаченої страхової премії (за згоди лізингоодержувача та лізингової компанії). В іншому випадку взагалі втрачається право на отримання страхового відшкодування: «Оскільки товариство з обмеженою відповідальністю “Х1” не сплатило другу частину страхового платежу у розмірі Х грн, то ця сума підлягає відрахуванню з суми страхового відшкодування (за погодженням з товариством з обмеженою відповідальністю “Х2” і товариством з обмеженою відповідальністю “Х1”, оскільки у разі їх незгоди та несплати частини страхового

³ Постанова Вищого Господарського Суду України від 22.09.2011 р. по справі № 33/202.

платежу, у відповідача не виникає обов'язку за договором проводити страхову виплату)». Замість висновку. Керівнику підприємства, який взяв за мету придбання транспорту у лізинг, слід усвідомити декілька речей.

По-перше, страхування, яке без перебільшення нав'язується лізингоодержувачам, спрямоване не на захист майнових інтересів останнього, а на захист інтересів лізингової компанії. Тому погоджуватись на підписання договору страхування у форматі «як є» – досить небезпечно з фінансової точки зору.

По-друге, якщо підприємство несе витрати на страхування, то, як мінімум, має бути забезпечений страховий інтерес цього

підприємства, адже в інакшому випадку просто зникає суть самого страхування.

По-третє, транспортний засіб у лізинг – це ще не власність підприємства, це оренда. У зв'язку з цим слід аналізувати й юридичні наслідки та особливості «лізингового» майна, які можуть виникнути у разі пошкодження автомобіля. Добровільне страхування від того й називається добровільним, бо сторони в праві обирати цікаві для себе умови й погоджувати їх між собою. Тому не поспішайте приймати «базові» пропозиції лізингових компаній без врахування інтересів Вашого підприємства. У боротьбі за клієнта на не дуже жвавому ринку продажу транспорту є висока вірогідність того, що вони підуть Вам на зустріч.

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ТА ПРОГНОЗИ

Інформаційно-аналітичний центр FOREX CLUB в Україні

Украинцы не тратят валютные сбережения

Спрос на валюту со стороны населения в октябре может сохраниться на возможных максимумах. Основной причиной этому выступают ожидания того, что после проведения парламентских выборов гривня продолжит падение. Такое мнение высказала М. Сальникова, эксперт информационно-аналитического центра FOREX CLUB в Украине.

Однако вряд ли НБУ позволит гривне упасть к новым минимумам, так как девальвация после парламентских выборов может спровоцировать ухудшение настроений в обществе. Уже сегодня, при необходимости продавать доллары или евро, население предпочитает делать это на теневом рынке. «Тратить сбережения население не желает из-за нестабильной политической и экономической ситуации в стране, а также неутраченного конфликта на Донбассе, что увеличивает опасения роста безработицы. Кроме того, причиной

выступает инфляционное давление, которое ставит под угрозу перспективы восстановления страны в целом», – отмечает М. Сальникова.

Чистое сальдо покупок наличной иностранной валюты в сентябре возросло на 31,5 % – до 264,6 млн дол. Однако нельзя назвать эту тенденцию положительной, так как она обусловлена снижением продаж валюты со стороны населения (–28,7 % – до 276 млн дол.). Хотя такая динамика и является приемлемой для сентября, в текущих условиях снижение объема продаж валюты банкам – результат высоких девальвационных опасений населения. Объем покупок валюты населением, в свою очередь, снизился на 7,6 % – до 540 млн дол., что стало причиной отсутствия большего предложения в обменных пунктах. Спрос на валюту в сентябре рос, исходя из чего можно предположить, что недостающий объем выкупался населением на «черном» рынке.

Предстоящие выборы будут сдерживать рост цен в Украине

Темпы роста инфляции в октябре могут сохраниться в пределах 1 %. Сдерживать повышение цен будут предстоящие парламентские выборы, в период которых правительство предпримет меры, необходимые для стабилизации валютного рынка. Такое мнение выразила М. Сальникова, эксперт информационно-аналитического центра FOREX CLUB в Украине.

Вероятно, спрос на валюту со стороны импортеров будет постепенно удовлетворяться не только на «черном» рынке, но и на межбанке, что скажется умеренностью роста цен на одежду и обувь, а также импортируемые продукты питания. Не исключено, что в преддверии выборов могут быть проведены переговоры с импортерами, как, например, ранее с представителями банковских структур, относительно необходимости удерживать цены в перспективе на октябрь.

Потребительская инфляция в сентябре составила 2,9 %, в то время как с начала года – 16,2 %. Давление на общий индекс инфляции оказывала большая часть составляющих потребительской корзины. Повышение цен произошло в секторе продуктов питания, что в корзине населения составляет 51 %. Также цены росли и на менее весомые, однако, не менее значимые составляющие: услуги ЖКХ, одежду и обувь.

«Наиболее ощутимым для потребителей стал рост цен на продукты питания на 2,9 %. Подорожали как хлеб и хлебопродукты, так и мясо, рыба, молоко, сыр, масло и жиры, крупы и фрукты. Довольно неожиданным стало повышение цен на одежду и обувь на 7,9 %, однако такую динамику можно трактовать “дорогим” долларом США в Украине, из-за которого импортерам пришлось покупать недешевую валюту и закладывать возможное продолжение девальвации», – отмечает М. Сальникова.

Обзор валютного рынка в Украине за неделю с 6 по 10 октября

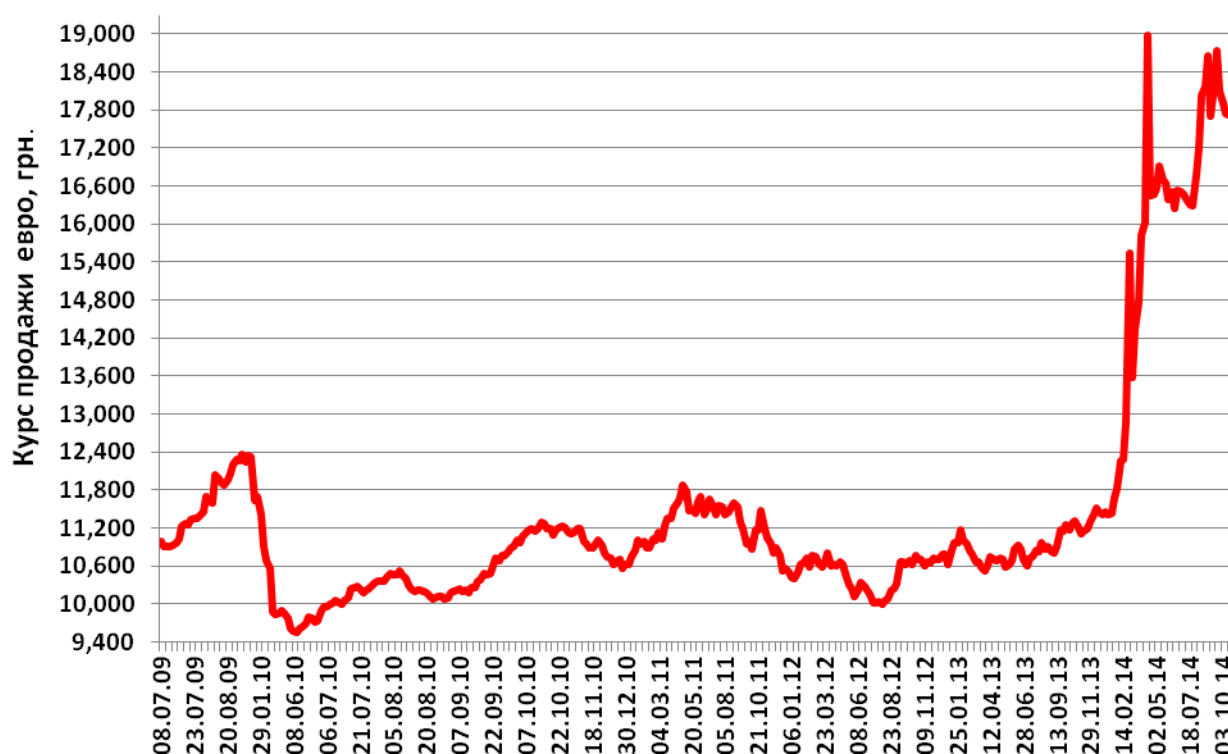
Евро

Стоимость евро на международном рынке по итогам прошлой недели выросла на 0,81% до уровня 1,2759. Как отмечают аналитики FOREX CLUB в Украине, на валютном рынке не было абсолютной уверенности в том, что экономическое положение США стабильно и стоит покупать американский доллар. В

связи с этим наблюдался рост пары EUR/USD, несмотря на слабые экономические данные из Германии, а также негативные комментарии официальных лиц.

Курс продажи безналичного евро в Украине за прошлую неделю вырос на 0,04% до 16,79 грн., наличного – на 0,02% до 17,734 грн.

Средний курс продажи наличного евро в Украине

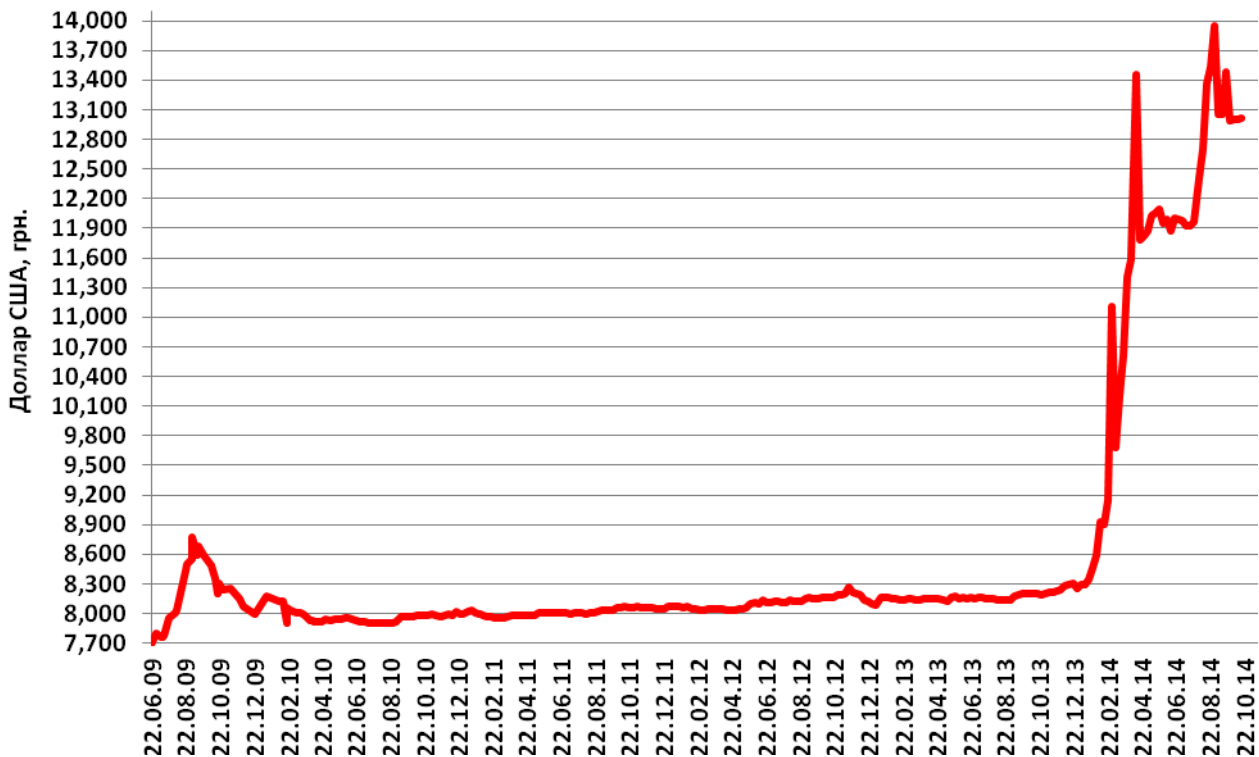
На динамику евро в Украине на текущей неделе, в основном, будет оказывать влияние поведение курса гривны, в то время как на международном рынке – макроэкономическая статистика из США и еврозоны. Некоторое давление на евро будет оказывать предстоящая публикация данных по индексу цен

производителей за октябрь. По прогнозам аналитиков FOREX CLUB в Украине, евро на международном рынке в этот период может торговаться в диапазоне 1,2500–1,2800. Средний курс продажи наличного евро в этом случае, при стабильном курсе доллара США, может составить 17,67–18,09 грн.

Доллар США

Курс продажи безналичного доллара в Украине по итогам прошлой недели понизился на 0,61% до 13,10 грн., наличного – на 0,01% до 13,01 грн. Средний дневной объем торгов за прошлую неделю вырос на 6,26% до 202,2 млн. грн., что обусловлено стабильностью объемов продажи валюты от НБУ на аукционах.

Средний курс продажи наличного доллара США в Украине

Средний спрэд по операциям с наличным долларом в Украине за неделю сохранился на уровне 1,2%, что вряд ли является весомым показателем для населения в условия отсутствия предложения валюты в обменных пунктах.

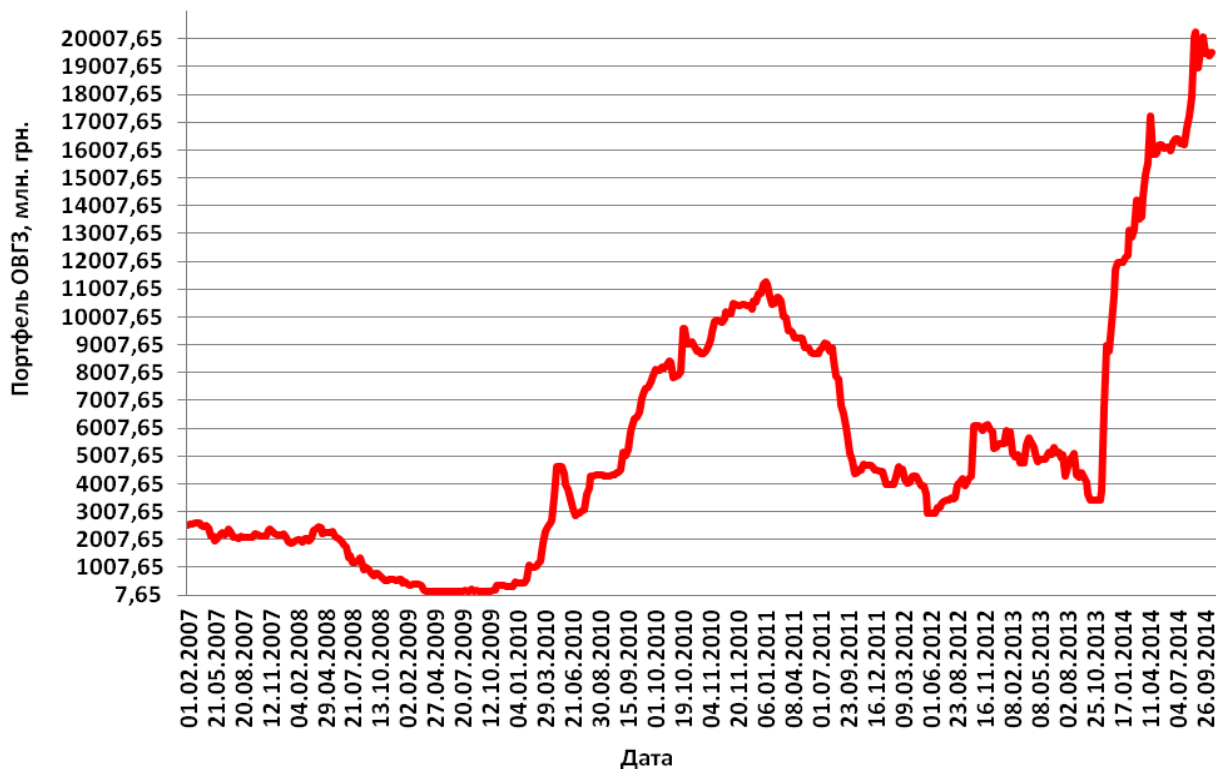
Средний спрэд по наличным операциям с долларом США

Объем ОВГЗ, которые принадлежат нерезидентам, за неделю вырос на 0,71% до 19,525 млрд. грн., что не свидетельствует о действительной привлекательности наращивания вкладов нерезидентов. Принимая

во внимание стабильность валютного рынка в рамках программы НБУ по его стабилизации, вложения нерезидентов вряд ли будут значительно увеличиваться.

Портфель ОВГЗ Украины, принадлежащий нерезидентам

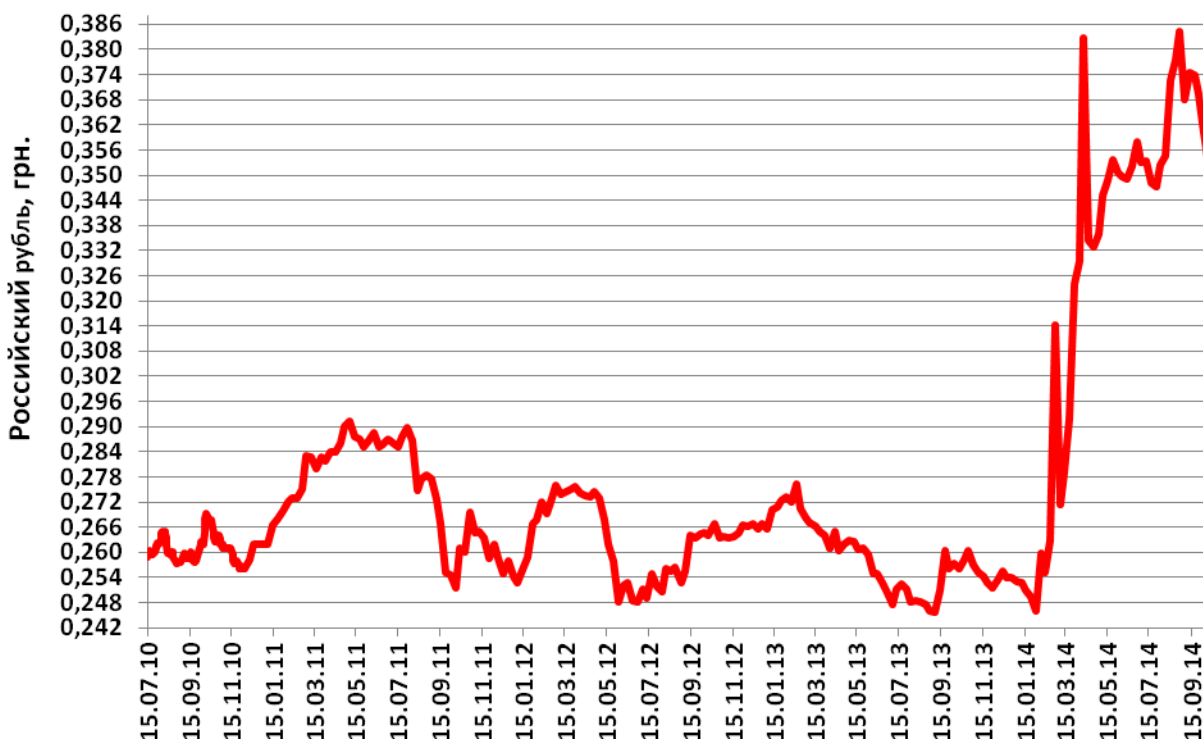
Текущая неделя для гривны обещает быть спокойной. Акцент будет смещен в сторону предстоящих парламентских выборов. Поэтому значительного недовольства об отсутствии валюты в обменных пунктах не будет. На межбанковском рынке всех ждут уже привычные аукционы. Несмотря на критику, относительно недостаточности предложения «социального» доллара, на безналичном рынке в ближайшую неделю НБУ вряд ли пойдет на разрешение повысить стоимость доллара экспортерам. Так, именно они не приветствуют продажу валюты по цене, которая предлагается регулятором (менее 13 грн за доллар). Оптимизм относительно стабильности сотрудничества Украины и МВФ будет только поддерживать настроение НБУ по сохранению своей политики, как минимум, до выборов. Отметим, что иностранные

кредиторы планируют приехать в конце октября – начале ноября, то есть сразу после выборов. Раньше это могло стать фактором оптимизма для всех участников валютного рынка, из-за чего можно было ожидать снижения курса продажи доллара США. Теперь же, в основном, это важно только для НБУ. По прогнозам аналитиков FOREX CLUB в Украине, средний курс продажи наличного доллара на неделе может находиться в диапазоне 12,99–13,4 грн.

Российский рубль

Курс продажи безналичного рубля за прошлую неделю снизился на 1,52% до 0,325 грн., наличного – на 3,58% до 0,339 грн. Такое поведение рубля обусловлено отсутствием резких колебаний курса гривны против доллара и слабостью российской валюты на международном рынке.

Средний курс продажи наличного российского рубля в Украине

Причин для укріплення рубля в Україні на текущій неділі нет, однак не виключено, що валюта може консолідуватися вблизи максимальних значень без значительного падіння. Вероятно, в началі неділі причиною припинення падіння стане очікування результатів трьохсторонньої зустрічі з Росією по газовому питанню (примуть участь Європейський союз, Росія і Україна). Не виключено, що деяка корекція вгору ціни на нафту марки Brent може також

сприяти помірній корекції рубля проти долара США, однак вряд чи ці фактори вплинуть на динаміку рубля і на валютному ринку України. На текущій момент положення гривні буде більш важливим, ніж ситуація на зовнішніх ринках, а гривня, з великою ймовірністю, продовжить торгуватися вблизи позначки 13 грн. за доллар. Середній курс продажів наличного рубля в цей період може коливатися в діапазоні 0,326–0,346 грн.

Моніторинг законодавства

Підготовлено компанією

«ЄФІМОВ ТА ПАРТНЕРИ адвокати • аудиторі • податкові консультанти»

Головні зміни

Постанова НБУ від 03.10.2014 р. № 626

Постановою внесено зміни до попередньої постанови НБУ № 540.

Зокрема, заборона на проведення платежів в іновалюті за імпортними договорами, ввезення продукції за якими здійснено на підставі вантажної митної декларації «старшої» 180 днів не поширюється на виробників сільськогосподарської продукції, а також на операції за участю іноземних експортно-кредитних агентств та операції з акредитивами, виставленими до набрання чинності постанови № 540.

Разом з тим нерезидентам можуть бути оплачені валютою, зокрема, туристичні, транспортні та комунікаційні послуги, експлуатаційні витрати для транспортних засобів, що виконують рейси за межі України, та інші специфічні послуги. Крім того, дозволені валютні перекази благодійними організаціями благодійної допомоги для оплати лікування фізичних осіб.

Водночас уточнено, що обмеження, введені Постановою № 540 з продажу готівкової іноземної валюти та видачі готівкових коштів в іноземній валюті з поточних і депозитних рахунків, поширюються також на операції з банківськими металами.

Прес-служба Міністерства внутрішніх справ

З 01.10.2014 р. на заміських дорогах транспортні засоби повинні рухатися з включеним світлом фар у денний час доби.

Закріплення відповідної норми в українському законодавстві пов'язано, перш за все, з необхідністю додаткового позначення транспортного засобу в умовах недостатньої видимості, зокрема, в осінньо-зимовий період.

Згідно з постановою Кабміну від 11.02.2013 р. № 111, з 1 жовтня по 1 травня на всіх механічних транспортних засобах поза населеними пунктами повинні бути включені денні ходові вогні, а в разі їхньої відсутності в конструкції транспортного засобу – ближнє світло фар.

Також водіям слід пам'ятати, що за порушення правил користування зовнішніми освітлювальними приладами або попереджувальними сигналами при початку руху чи зміні його напрямку, використання цих приладів та їх переобладнання з порушенням вимог відповідних стандартів передбачено штраф у розмірі від 425,00 до 510,00 грн.

Проект постанови КМУ

З 01.01.2015 р. законом України від 31.07.2014 р. № 1621-VII вводиться електронне адміністрування ПДВ. І хоча ця ініціатива спричинила великий резонанс у бізнес-колах,

уряд виявився вельми наполегливим у своєму бажанні вивести на ПДВ-рахунки п'яту частину обігових коштів платників податків.

Отже, на сайті ДФСУ з'явився проект порядку електронного адміністрування ПДВ.

Протягом місяця всі згодні та незгодні можуть направити свої зауваження на адресу фіскальної служби.

Податки і збори

Податок на додану вартість

Проект закону від 30.09.2014 р. № 5114

Цей проект закону був прийнятий ВРУ за основу.

Проектом закону вводиться поняття «кінцевий вигодоодержувач юридичної особи», під яким розуміється фізична особа, яка незалежно від формального володіння має можливість здійснювати вирішальний вплив на управління або господарську діяльність юридичної особи безпосередньо або через інших осіб.

Вводиться обов'язок для підприємств, крім державних і комунальних, встановлювати свого кінцевого вигодоодержувача, регулярно оновлювати та зберігати інформацію про нього та надавати її державному реєстратору, у випадках і в обсязі, передбачених законом.

Передбачається, що неподання керівником юридичної особи державному реєстратору інформації про кінцевого вигодоодержувача, або подання завідомо неправдивої інформації буде вважатись кримінально караним діянням і каратиметься штрафом від 17 000 до 34 000 грн або громадськими роботами на строк від 160 до 240 год.

Податок на прибуток

Лист ГУ Міндоходів у м. Києві

від 22.08.2014 р. № 7720/10/26-1517-01-07

Компенсація працівнику за використання під час здійснення службових обов'язків власного автомобіля, що не перебуває в оренді у юридичної особи, виплачується за рішенням керівника підприємства та вважається додатковим благом найманого працівника.

Тому така компенсація оподатковується ПДФО і відображається у податковому

розрахунку за ф. № 1ДФ з ознакою доходу «126».

Якщо ж юридична особа орендує автомобіль у фізособи на підставі договору оренди, то юридична особа-орендар при виплаті доходу зобов'язана утримати та сплатити до бюджету ПДФО та відобразити цю виплату у податковому розрахунку за ф. № 1ДФ з ознакою доходу «102».

Виплата оренди включаються до складу витрат з податку на прибуток залежно від мети використання автомобіля.

І в разі виплати компенсації працівникові, і в разі виплати «орендного» доходу, ЄСВ не нараховується.

Роз'яснення ДФСУ від 07.10.2014 р.

У ДФСУ запитали, чи включається до складу витрат, що формують собівартість реалізованих товарів, вартість послуг з монтажу таких товарів, якщо акт виконаних робіт з монтажу отриманий після продажу товару?

Податківці нагадали, що витрати, що формують собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг, визнаються витратами того звітного періоду, в якому визнано доходи від їх реалізації.

Витрати, не підтверджені первинними документами, обов'язок ведення і зберігання яких передбачено правилами ведення бухгалтерії та нарахування податку, не враховуються при визначенні оподатковуваного прибутку.

Якщо первинні документи, що підтверджують здійснення витрат, що формують собівартість реалізованих товарів, складені у звітному періоді, а отримані платником у наступному звітному періоді, то такі витрати враховуються шляхом подання уточнюючого розрахунку до раніше поданої декларації з податку на прибуток.

Державана допомога, єдиний соціальний внесок

Лист Мінсоцполітики

від 28.08.2014 р. № 421/18/99-14

Мінсоцполітики зазначило, що оскільки право на всі види матеріального забезпечення та соціальних послуг, зазначених у ст. 34 ЗУ

«Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням» від 18.01.2001 р. № 2240-III, виникає лише у випадку припинення відпустки по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку та виходу на роботу, то під час частково оплачуваної відпустки по догляду за дитиною до трьох років лікарняний для догляду за хворою дитиною не надають.

***Запитання – відповідь ДФСУ,
розміщене на ЗІР***

ДФСУ зазначила, що ч. 7 ст. 7 закону про ЄСВ № 2464 визначено, що не нараховується ЄСВ на виплати, які компенсуються з бюджету в межах середнього заробітку працівників, призваних на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період. Виходячи із цього, якщо працедавець не отримує компенсаційних виплат з бюджету, то сума середнього заробітку працівників, призваних на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, є базою нарахування ЄСВ.

Інші податки та податкові платежі
***Прес-служба ГУ ДФС
у Вінницькій області***

Оскільки за своєю суттю військовий збір утримується з зарплатних виплат (за виконану роботу), вартість подарунків не є об'єктом оподаткування військовим збором.

***Прес-служба ГУ ДФС
у Вінницькій області***

З усіх зарплатних виплат, які нараховуються після 03.08.2014 р., утримується військовий збір. Тому весь середній заробіток за час вимушеного прогулу, нарахований у вересні, є об'єктом оподаткування військовим збором.

***Лист ДФСУ від 15.09.2014 р.
№ 4551/7/99-99-17-02-01-17***

Податківці повідомили, що при оподаткуванні військовим збором оплата у межах цивільно-правового договору (договору підряду/договору про надання послуг) кваліфікується як об'єкт оподаткування.

Отже, оподаткуванню військовим збором підлягають доходи, отримані за цивільно-правовими договорами, зокрема договором підряду та/або договором про надання послуг (виконання яких має підтверджуватися відповідними актами).

Державне регулювання
Перевірки. Контроль. Штрафи. Податковий борг

***Запитання – відповідь ДФСУ,
розміщене на ЗІР***

Податківці зазначають, що чинним законодавством не вимагається, щоб дата розливу для алкогольної продукції або дата виготовлення для тютюнових виробів збігалася із датою випуску акцизної марки. Ні ст. 226 ПКУ, ні постанова КМУ від 27.12.2010 р. № 1251, якою затверджено положення про виготовлення, зберігання, продаж марок акцизного податку та маркування алкогольних напоїв і тютюнових виробів, такого обов'язку не передбачають.

Прес-служба ДФСУ від 06.10.2014 р.

Податківці попереджають: остерігайтесь шахраїв, що представляються працівниками державної фіскальної служби!

За повідомленням прес-служби ДФСУ, з початку 2014 р. зафіксовано 13 випадків, коли для заволодіння коштами суб'єктів господарювання шахраї представлялися працівниками органів ДФСУ. Невідомі телефонували на мобільний телефон посадової особи суб'єкта господарювання, представлялися начальником або заступником начальника податкової інспекції та просили надати гроші на «фінансову допомогу для прийому перевіряючих із ДФСУ» або вимагали кошти за не проведення перевірки фінансової діяльності підприємства.

Шахраї діяли через посередника, як правило, водія таксі, який отримував і передавав гроші.

Для запобігання діяльності шахраїв податківці радять терміново звертатися до Антикорупційного сервісу ДФСУ «Пульс» за тел. (044) 284-00-07.

**Повідомлення виконавчої дирекції ФСС
від НВ від 06.10.2014 р.**

Виконавча дирекція ФСС від НВ повідомляє, що у зв'язку із встановленим порядком перевірок суб'єктів господарювання з серпня до грудня 2014 р. виключно з дозволу КМУ або за заявкою суб'єкта господарювання щодо його перевірки (ЗУ від 31.07.2014 р. № 1622-VII) – фонд звернувся до Мінсоцполітики за роз'ясненнями стосовно поширення норм цього закону на діяльність фонду в частині проведення перевірок страхувальників.

Фонд зазначає, що до отримання роз'яснень Мінсоцполітики, перевірки страхувальників Фондом призупинено, окрім випадків, передбачених ст. 31 закону (з дозволу КМУ або за заявкою суб'єкта господарювання щодо його перевірки).

Для страхувальників – юридичних осіб, які ліквідуються, фонд рекомендує подавати заяву на проведення перевірки.

**Лист ДФСУ від 12.09.2014 р.
№ 4352/7/99-99-10-02-02-17**

ДФС узагальнила судову практику ВАСУ і ВСУ з питань оскарження наказів на проведення перевірок та актів перевірок ДФСУ. Податківці звернули увагу, зокрема, на наступне:

– на етапі допуску до перевірки платник податків може поставити питання про необґрунтованість її призначення та проведення через порушення встановленої процедури проведення та/або призначення перевірок (без належних підстав, а також проведення таких перевірок без дотримання обов'язкових для цього умов);

– проте, після допуску податківців до перевірки платник втрачає право оскарження наказів про призначення виїзних документальних і фактичних перевірок платників податків на підставі порушення встановленої процедури проведення та/або призначення перевірок;

– висновки, викладені в акті податкової перевірки, не є предметом оскарження в судовому порядку, оскільки не є обов'язковими ані для платника податків, ані для керівника контролюючого органу. Керівник органу

оцінює викладені в акті перевірки доводи і в разі наявності податкових порушень приймає податкове повідомлення – рішення, яке й визначає грошові зобов'язання платнику податків;

– правомірність призначення та/або проведення невиїзної документальної перевірки може оскаржуватися у судовому порядку незалежно від того, чи відбулася така перевірка на час розгляду справи, тому що через відсутність процедури допуску до невиїзних перевірок платник податків не має змоги висловити свою незгоду до моменту її проведення шляхом недопуску до такої перевірки.

**Наказ Мінекономіки
від 27.08.2014 р. № 1036**

За неподання звітності про обсяги експорту/імпорту спирту, алкоголю, тютюну Мінекономіки буде накладати штрафи.

Відповідні зміни внесено до наказу Мінекономрозвитку від 03.12.2008 р. № 817, яким визначається порядок розгляду Мінекономіки матеріалів, які є підставою для застосування фінансових санкцій, передбачених законом про держрегулювання виробництва спирту, алкоголю, тютюну.

Мінекономіки також прийматиметься рішення про застосування штрафів у разі неподання чи несвоєчасного подання або подання з недостовірними відомостями суб'єктами господарювання звітів про обсяги імпорту та/або експорту спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв і тютюнових виробів. Рішення прийматимуться за матеріалами щодо результатів опрацювання таких звітів Мінекономіки.

**Лист ДФСУ 15.08.2014 р.
№ 1762/6/99-99-10-04-02-15**

ДФСУ пояснила, що громадяни мають право звертатися до органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, об'єднань громадян, посадових осіб українською чи іншою мовою, прийнятною для сторін.

Крім того, у листі ДФСУ повідомляє, що законодавством не обмежено кількість рішень контролюючого органу, які платник податків може зазначити в одній скарзі.

Фінансовий моніторинг

Методичні рекомендації Держфін – моніторингу від 25.09.2014 р. № 1320

Держфінмоніторинг роз'яснив, що суб'єкти первинного фінмоніторингу для взяття їх на облік подають інформацію не пізніше трьох робочих днів з дати встановлення ділових відносин з клієнтом, який має намір здійснити операцію з купівлі-продажу нерухомості, на суму, що дорівнює або перевищує 400 тис. грн або еквівалентну в інвалюті. Під діловими відносинами слід розуміти відносини, що виникли на підставі договору про надання послуг.

Для госпсуб'єктів, які надають посередницькі послуги при операціях з купівлі-продажу нерухомого майна, затверджено дві окремі форми № 1-ФМ для юросіб і для спеціально визначених суб'єктів первинного фінансового моніторингу, які здійснюють діяльність без утворення юрособи. Форма № 1-ФМ подається на паперових носіях і надсилається поштою з повідомленням про вручення. Форма № 1-ФМ також подається суб'єктами у разі зміни відомостей про суб'єкта або в разі припинення ним своєї діяльності.

Ліквідація та банкрутство

Постанова ВГСУ від 30.09.2014 р. № 915/2328/13

ВГСУ зазначив, що апеляційним судом було вірно надано оцінку відсутності доказів звернення ліквідатора до судових органів щодо стягнення сум дебіторської заборгованості, зокрема, податкового кредиту.

Ухвала суду про затвердження звіту ліквідатора та ліквідаційного балансу є судовим актом, який не тільки встановлює обставини відсутності майна боржника для задоволення вимог кредиторів, але й дає оцінку здійсненій процедурі банкрутства в цілому.

Існування нестягнутої дебіторської заборгованості виключає встановлення відсутності майна боржника.

Наказ Мін'юсту від 12.09.2014 р. № 1530/5

Проведення аналізу фінансово-господарського стану суб'єктів господарювання державних підприємств і підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 % державним органом з питань банкрутства (далі – аналіз), не звільняє арбітражного керуючого від обов'язку проведення аналізу того самого підприємства.

Структурний підрозділ Мін'юсту України або територіальний орган Мін'юсту України у разі проведення аналізу звертається з листом до арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) або боржника, стосовно якого проводиться аналіз, щодо надання документів, необхідних для його проведення. Арбітражний керуючий (розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор) на запит структурного підрозділу Мін'юсту або його територіального органу зобов'язаний надати документи, необхідні для проведення аналізу.

Наказ МОЗ України від 22.08.2014 р. № 598

МОЗ України визначило основні елементи порядку проведення аукціонів у справах про банкрутство державних підприємств, які перебувають у його віданні:

– замовником аукціону є керуючий санацією або ліквідатор, призначений у справі про банкрутство боржника господарським судом;

– організатор аукціону визначається замовником за погодженням з МОЗ України або відповідною службою залежно від того, до сфери управління якого органу належить боржник;

– у ліквідаційній процедурі ліквідатор має право самостійно проводити торги або залучити на підставі договору про проведення аукціону організатора аукціону;

– у разі надходження двох і більше заяв кандидатур, які відповідають вимогам, встановленим цим порядком, на виконання функцій організатора аукціону замовник у п'ятиденний строк з останнього дня подання таких заяв проводить конкурсний відбір і визначає переможця;

– замовник після визначення кандидатури організатора аукціону, яка відповідає вимогам, встановленим у п. 5 цього порядку, звертається до МОЗ України або відповідної служби для її погодження;

– у разі прийняття МОЗ України або відповідною службою рішення про відхилення кандидатури організатора аукціону, яка визначалась шляхом проведення конкурсного відбору, замовник повторно проводить конкурсний відбір серед кандидатур, які подавали заяви й документи;

– замовник укладає договір про проведення аукціону з погодженою МОЗ України або відповідною службою кандидатурою організатора аукціону.

Галузі і сфери діяльності

Транспортні та експедиторські послуги

Лист ДФСУ від 01.10.2014 р.

№ 99-24/01-01-08/4555

ДФСУ цим листом повідомила, що у зв'язку тим, що станом на 30.09.2014 р. АСМАП Російської Федерації не відповідає обов'язковим мінімальним умовам і вимогам, визначеним ст. 6 та Додатком 9 Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП 1975 р. (далі – Конвенція МДП), що робить проблематичним та, в окремих випадках, неможливим відшкодування сум обов'язкових митних платежів до державного бюджету України у випадку недоставки товарів до митниць призначення, з метою недопущення нанесення економічних збитків Україні, а також керуючись положеннями ст. 60 Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р., тимчасово, до моменту забезпечення АСМАП Російської Федерації всіх передбачених Конвенцією МДП обов'язкових мінімальних умов і вимог, митницям з 0 год 02.10.2014 р. при поданні до митного оформлення книжок МДП, виданих АСМАП Російської Федерації російським перевізникам необхідно застосовувати такі способи забезпечення сплати митних платежів як фінансові гарантії та гарантування на умовах Конвенції про тимчасове ввезення (Стамбул, 1990 р.) із застосуванням книжки (карнету) А.Т.А.

Постанова КМУ від 17.09.2014 р. № 490

Цією постановою КМУ збільшив максимальну вагу транспортного засобу з 38 до 40 т, яка допускається при здійсненні вантажних автомобільних перевезень без застосування спеціальних правил перевезень.

Лист Мінінфраструктури від 28.05.2014 р. 5615/25/10-14

У цьому листі Мінінфраструктури зазначило, зокрема, що ТТН (товарно транспортна накладна) є документом, який складається вантажовідправником для оформлення перевезень вантажів відповідно до укладеного договору та використовується для проведення остаточних розрахунків за надані послуги з перевезення вантажів. Оформлена ТТН має бути у водія транспортного засобу під час здійснення перевезень вантажів за договором перевезення.

Якщо ж покупець самостійно забирає товар у продавця власним транспортом без укладання договору перевезення, то у такому випадку водій покупця повинен мати накладну або інший документ, який підтверджує право власності на вантаж. Отже, у цьому випадку водій не зобов'язаний мати ТТН.

Лист Держсанепідем – служби від 22.08.2014 р. № 04.03-11-7459/14

Оператори потужностей (об'єктів), що здійснюють в Україні діяльність з виробництва та/або обігу (транспортування) харчових продуктів, підконтрольних санітарній службі, повинні отримати експлуатаційний дозвіл відповідного головного державного санітарного лікаря, який видається на кожну з таких потужностей (об'єктів).

Крім того, згідно з вимогами законодавства, рухомий склад, що перевозить харчові продукти, повинен мати санітарний паспорт автомобіля та спеціальне маркування («хліб», «молоко», «риба» тощо), а водій (експедитор), зайнятий перевезенням харчових продуктів, повинен мати санітарну книжку з результатами медичного огляду.

Фінансові послуги

**Лист НБУ від 01.10.2014 р.
№ 25-110/55892**

НБУ роз'яснив, що на зарплатну або студентську карту мають надходити виключно зарплата або стипендія. На такій картці не можна зберігати інші свої заощадження (крім тих, грошей, що надходять від роботодавця або ВНЗ) або користуватися рахунком для грошових переказів.

Для того, щоб відрізнити соціальні виплати від усіх інших транзакцій, банки зобов'язані дотримуватися цільового призначення карт. Отже, банки зобов'язані обмежувати суми зарахування коштів на банківський рахунок клієнтів у розмірі, відповідному його зарплаті, пенсії чи іншим соціальним виплатам, оскільки нарахування відсотків на соціальні виплати не оподатковуються.

Постанова НБУ від 24.09.2014 р. № 596

У кредитному договорі про надання стабілізаційного кредиту банку необхідно передбачити:

- заборону виплати дивідендів акціонерам, крім виплати дивідендів за привілейованими акціями;
- заборону розподілу капіталу в будь-якій іншій формі, крім направлення прибутку на збільшення статутного капіталу банку, формування резервного фонду, покриття збитків минулих років.

Нацбанк не може застосувати списання в безспірному порядку заборгованості з банківських рахунків або достроково розірвати кредитний договір щодо проблемних банків, у разі наявності факту:

- невиконання програми фінансового оздоровлення;
- порушення банком установлених кредитним договором і Постановою Правління Нацбанку про надання стабілізаційного кредиту чи зміну умов кредитного договору обмежень і вимог.

Спирт і тютюн

Роз'яснення ДФСУ від 01.10.2014 р.

Ліцензії на виробництво спирту етилового, коньячного та плодового, спирту етилового

ректифікованого виноградного, спирту етилового ректифікованого плодового, спирту-сирцю виноградного, спирту-сирцю плодового видаються суб'єктам підприємницької діяльності, які на момент подання заяви про видачу ліцензії є власниками або відповідно до інших не заборонених законодавством підстав володіють та/або користуються приміщеннями та обладнанням, що забезпечують повний технологічний цикл виробництва алкогольних напоїв, за умови, що використання таких приміщень та обладнання здійснює тільки один суб'єкт підприємницької діяльності.

Роз'яснення ДФСУ від 29.09.2014 р.

Податківці вважають, що використання алкогольних напоїв для представницьких цілей повинно здійснюватися з наявністю ліцензії на роздрібну торгівлю алкогольними напоями.

До такого висновку фахівці ДФСУ прийшли, керуючись нормами ПКУ, згідно з якими до продажу товарів відноситься також їх безкоштовна передача, і відповідно для таких цілей потрібна ліцензія.

Крім того, податківці нагадують, що здійснення таких операцій без наявності ліцензії на право роздрібної торгівлі алкогольними напоями (тютюновими виробами) тягне за собою застосування штрафу в розмірі 200 % вартості отриманої партії товару, але не менше 17 000 грн.

Будівництво

Постанова КМУ від 01.10.2014 р. № 512

Постановою Кабміну внесено зміни до Порядку прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2011 р. № 461 «Питання прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів».

Відповідно до цих змін якщо згідно з будівельним паспортом передбачено будівництво декількох об'єктів, кожен з них може бути прийнятий в експлуатацію окремо.

Також затверджено форму Декларації про готовність до експлуатації об'єкта, будівельні роботи на якому виконувалися на підставі повідомлення про початок їх виконання.

**Лист Мінбуду від 19.08.2014 р.
№ 7/15-9993**

Мінбуд повідомив, що у разі якщо будівництво об'єкта передбачається здійснювати за чергами, на стадії проектування (Техніко-економічне обґрунтування, Техніко-економічні розрахунки, Ескізний проект), що схвалюється, проектна документація розробляється у цілому на об'єкт з розподілом її по чергах будівництва. Кошторисна документація розробляється на кожен окрему чергу з об'єднанням зведених кошторисних розрахунків вартості будівництва у зведення витрат. Отримання дозвільної документації, визначення виконавця будівельних робіт (генпідрядника) і введення об'єкта в експлуатацію за такою документацією здійснюється відповідно до затвердженої у встановленому порядку проектної документації, тобто по кожній окремій черзі будівництва.

Якщо проект будівництва об'єкта розподілений на пускові комплекси, за рішенням замовника зазначені пускові комплекси можуть вводитися в експлуатацію окремо.

Об'єкти правовідносин

Земля

**Повідомлення прес-служби
віце-прем'єр-міністра В. Гройсмана**

Держземагентство найближчим часом має реалізувати ряд рішень за дорученням віце-прем'єр-міністра України, міністра регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства В. Гройсмана.

Зокрема, з 15 жовтня поточного року Держземагентство повинно забезпечити проведення відкритих публічних земельних аукціонів із надання земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності (крім тих, що перебувають у користуванні) для ведення фермерського господарства та особистого селянського господарства. Переліки ділянок, що виставлятимуться на земельні торги,

мають бути розміщені на офіційному сайті агентства.

Також з 15 жовтня на розгляд місцевих рад мають направлятися будь-які питання щодо розпорядження землями сільськогосподарського призначення державної власності на етапі надання згоди на розроблення відповідної документації із землеустрою.

Крім того, Держземагентство зобов'язане забезпечити органам місцевого самоврядування доступ до відомостей Держземкадастру вже з 01.01.2015 р. у режимі читання. Зокрема, до прийняття необхідних законодавчих змін буде реалізовано відповідний пілотний проект.

До того ж до 01.01.2015 р. до Держземкадастру має бути додатково внесена інформація про 1,5 млн земельних ділянок, наданих до 01.01.2013 р., з автоматичною передачею відповідних електронних документів до Державного реєстру прав на нерухоме майно. Також Держкомагентство має забезпечити виправлення можливих помилок і невідповідностей у попередніх відомостях з Держземкадастру.

Роз'яснення ДФСУ від 02.10.2014 р.

ДФСУ роз'яснила, що платники ФСП не є платниками земельного податку за земельні ділянки, які використовуються для ведення сільськогосподарського товаровиробництва.

Водночас орендну плату за земельні ділянки державної та комунальної власності такі платники сплачують відповідно до укладеного договору оренди землі.

Нерухомість

Наказ Мін'юсту від 23.09.2014 р. № 1570/5

Цим наказом запроваджено з 01.10.2014 р. у реєстраційній службі Вінницького міського управління юстиції, реєстраційній службі Дніпропетровського міського управління юстиції, реєстраційній службі Львівського міського управління юстиції, реєстраційній службі Харківського міського управління юстиції, реєстраційній службі Черкаського міського управління юстиції, реєстраційній службі Чернігівського міського управління

юстиції та реєстраційній службі Головного управління юстиції у м. Києві реалізацію пілотного проекту у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень.

Державній реєстраційній службі України доручено подати до 28.10.2014 р. звіт про результати реалізації пілотного проекту та пропозиції щодо доцільності його реалізації у цілому по Україні.

Праця

*Лист Мінсоцполітики від 07.03.2014 р.
№ 300/039/97-14*

Студенти (учні), які здобули професію можуть проходити стажування на підприємствах, організаціях, установах на підставі договору про стажування (оплата виконаних робіт здійснюється на підставі акту здавання-приймання робіт; зарплата не виплачується; відпустки не надаються) або на підставі строкового трудового договору, укладеного з роботодавцем.

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *

Блог на сайті ubr.ua

Про автора: Р. Хорольський

Пільги є, бюджету немає, дотримання Закону під питанням!

Чи залишаться зміни до законодавства тільки на папері? Ось в чому питання.

24 вересня 2014 р. вступив в силу Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо соціального захисту осіб, які нагороджені орденом Героїв Небесної Сотні», який надає ряд пільг, виплат і компенсацій особам, які нагороджені орденом Героїв Небесної Сотні та їх родинам.

Враховуючи події в країні, то ця подія пройшла практично не помітно, проте все ж вона відбулася і зміни на сьогодні вже є чинними.

З моральної, людської та правової точки зору протиправного чи аморального в цьому нічого не має. Нормативно-правовий акт прийнято відповідно до Конституції та Законів України. Однак мене, не тільки як адвоката, а як і громадянина, турбує механізм виконання цього Закону. Згадаймо скільки гарно написаних нормативно-правових актів прийнято в Україні за роки незалежності, які на практиці просто не діють і не виконуються.

У чому ж є побоювання?!

Перше на що я звернув увагу – це виплата грошової допомоги та надбавки до пенсій.

Відразу згадалися «діти війни», які змушені були проходити всі ланки судової влади, а потім на стадії виконання судових рішень отримували банальну відповідь, що не має коштів. Багато з них і до сьогодні не може отримати свої кошти. На сьогодні ситуація з наповненням бюджету не найкраща, а відтак є великі сумніви у тому, що ці норми не будуть залишаться тільки на папері, а громадянам не буде потрібно відстоювати свої права в судах.

Наступне, що не може не турбувати – це забезпечення ліками та санітарно-курортне лікування. І тут знову в думках промайнули проблеми чорнобильців, афганців, ветеранів війни, людей з особливими потребами, які все це недоотримують уже не один рік, а багатьом з них це життєво необхідні речі. Знову ж наголошу на тому, що на сьогодні ситуація з бюджетом дуже напружена, а відтак прогнозувати що все буде ідеально дуже складно.

От і виходить, що на сьогодні реально можна втілити тільки пільги по сплаті комунальних послуг, проїзду в транспорті та іншу малозатратну бюджетну допомогу.

На сьогодні, для того щоб це все не залишилось на папері владі потрібно в першу чергу працювати на те, щоб бюджет країни був наповнений, а відтак усі верстви населення зможуть отримати всі законодавчо закріплені пільги, компенсації та надбавки. Скоріше за все

* Збережено стиль і граматику оригіналу

цими питаннями буде займатися новообрана Верховна Рада України та оновлений склад Кабінету Міністрів України в 2015 р.

Проте я твердо вірю, що все ж дотримання законів у нашій державі стане закономірністю, а відтак усе прийняте буде втілено в життя (<http://blog.ubr.ua/pravo/pilgi-e-budjetu-ne-mae-dotrimannia-zakonu-pid-pitanniam-8702>). – 2014. – 2.10).

Взгляд юриста

Юридический блог компании Jurimex

Про автора: Е. Безнощенко

Ліквідація Державного агентства України з туризму та курортів. Теоретична та практична доцільність.

У світлі сучасних подій, що склалися в нашій країні, дуже гостро постало питання удосконалення системи діяльності органів державної влади.

Одним із останніх заходів, що були направлені на зменшення тиску на підприємців і підвищення ефективності функціонування системи державного контролю за господарською діяльністю стало прийняття Кабінетом Міністрів України Постанови «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» від 10 вересня 2014 р. № 442, яка вступила в силу 16 вересня 2014 р.

Згадана постанова визначає порядок реформування системи органів виконавчої влади, що здійснюють контроль-наглядові повноваження.

Так, положеннями вказаної постанови скорочується ряд центральних органів виконавчої влади шляхом їх ліквідації чи реорганізації. Під таку ліквідацію підпадає й Державне агентство з питань туризму та курортів (далі – Агентство), а його функції відповідно до Постанови № 442 передаються Міністерству економічного розвитку і торгівлі України (далі – Мінекономрозвитку), крім здійснення державного нагляду (контролю) у сфері туризму, який покладається на новостворений орган – Державну службу України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів.

Насамперед привертає увагу не стільки створення нового контролюючого органу – Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів, діяльність якої буде спрямовуватись і координуватись безпосередньо Кабінетом Міністрів України, як передання основного масиву повноважень агентства Міністерству економічного розвитку і торгівлі України. Адже відповідно до Указу Президента України від 08.04.2011 р. № 4444/2011 «Про Положення про Державне агентство України з питань туризму та курортів» агентство є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністерство інфраструктури, входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики у сфері туризму та курортів.

Основними завданнями агентства є реалізація державної політики у сфері туризму та курортів, а також внесення пропозицій міністру інфраструктури України щодо її формування. Повноваження агентства відповідають поставленим перед ним завданням.

Разом з тим, відповідно до Указу Президента України від 12.05.2011 р. № 581/2011 «Про положення про Міністерство інфраструктури України», одним з основних завдань Міністерства є формування та забезпечення реалізації державної політики у сферах транспорту, використання повітряного простору України, туризму, діяльності курортів, дорожнього господарства, надання послуг поштового зв'язку. Цим завданням кореспондують відповідні повноваження, які направлені безпосередньо на регулювання туристичної галузі, зокрема:

- визначення пріоритетних напрямків і здійснення відповідних заходів щодо формування та реалізації державної політики у сфері туризму та діяльності курортів;
- затвердження стратегій та програм розвитку туризму;
- визначення пріоритетних напрямків розвитку галузі туризму та курортної сфери;
- здійснення заходів спрямованих на розвиток інфраструктури туризму;

- затвердження ліцензійних умов і порядку здійснення контролю за додержанням ліцензійних умов туроператорської діяльності;
- затвердження правил користування готелями та аналогічними засобами розміщення та надання готельних послуг.

Тобто зі змісту вказаних вище нормативно-правових актів випливає, що Міністерство інфраструктури України здійснювало покладені на нього повноваження у сфері туризму та курортів через профільне агентство – Державне агентство з питань туризму та курортів. Таке поширення впливу Міністерства інфраструктури України на туристичну галузь, на нашу думку, є логічним, адже остання тісно пов'язана із транспортом, організацією безпеки руху та разом із іншими галузями входить до системи галузей, що сприяють виробництву та розвитку взаємозв'язків між сферами економіки.

Тож чи виправдовує себе таке реформування державних органів, що забезпечують реалізацію державної політики в туризмі, адже, згідно з ч. 2 ст. 1 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» міністерства забезпечують формування та реалізують державну політику в одній чи декількох сферах, інші центральні органи виконують окремі функції з реалізації державної політики. Поряд із цим у ст. 16, 17 згаданого Закону говориться, що центральні органи виконавчої влади утворюються для виконання окремих функцій з реалізації державної політики, на які покладають завдання з надання адміністративних послуг, здійснення державного нагляду (контролю), управління об'єктами державної власності, внесення пропозицій щодо забезпечення формування державної політики на розгляд міністрів, які спрямовують і координують їх діяльність, здійснення інших завдань.

Виходячи із зазначеного вище, незрозумілим є рішення уряду про покладення основних повноважень агентства на Мінекономрозвитку, яке, відповідно до Указу Президента України від 31.05.2011 р. № 634/2011 «Про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України», входить до системи органів виконавчої влади та є головним органом у системі центральних

органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики з економічного і соціального розвитку, цінової, інвестиційної, зовнішньоекономічної політики, державної політики у сфері торгівлі, інтелектуальної власності, державної регіональної політики, державної політики з питань розвитку підприємництва, технічного регулювання та захисту прав споживачів, а також міжвідомчої координації з питань економічного та соціального співробітництва України з Європейським Союзом.

Передання Міністерству економічного розвитку та торгівлі України повноважень у сфері туризму, на нашу думку, є не логічним і не відповідатиме основним завданням, покладеним на нього. Більше того, це положення суперечить п. 5 цієї ж постанови, відповідно до якого права та обов'язки центральних органів виконавчої влади, що ліквідуються, передаються відповідним центральним органам виконавчої влади, на які цією постановою покладено функції з реалізації державної політики у відповідній сфері.

У зв'язку із зазначеним вище постає питання про доцільність ліквідації профільного агентства не лише з практичної точки зору, як органу виконавчої влади сфера діяльності якого поширюється на одну із пріоритетних галузей економіки, зокрема, в умовах поширення інтеграційних процесів і створення сприятливих умов для розвитку підприємництва, але й із точки зору теоретичної, тобто відповідності основним засадам побудови системи органів державної влади, у тому числі, виконавчої.

З метою розкриття цього питання, визначимось із самим поняттям «орган виконавчої влади» та основних засад їх побудови. Так, у наказі Державного комітету статистики України від 18.04.2005 р. № 96 «Про затвердження Класифікації інституційних секторів економіки України» орган виконавчої влади визначається як самостійний вид органів державної влади, які згідно з конституційним принципом поділу державної влади мають своїм головним призначенням забезпечення функціонування однієї гілки державної влади – виконавчої.

У теорії адміністративного права загально визнаною є думка В. Авер'янова, що поняття «орган виконавчої влади» є похідним від ширшого поняття «державний орган» (або «орган державної влади»). У цьому розумінні орган виконавчої влади є окремим видом державних органів. На них поширюються всі загальні риси поняття державних органів. Це означає, що кожний окремий орган виконавчої влади: створюється з метою безпосереднього здійснення конкретного виду державної діяльності; виконує діяльність, що характеризується чітко визначеною державною спрямованістю, цілями, завданнями та функціями, певним обсягом компетенції (прав і обов'язків); реалізує свою діяльність за допомогою визначених державою методів і форм; має певну організаційно-правову форму, внутрішню структуру та зовнішні зв'язки.

Крім того, основи побудови структури виконавчої влади впливають із розд. 6 Конституції України, відповідно до якого можна виділити три рівні виконавчої влади: вищим органом у цій системі є Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади та місцеві органи виконавчої влади.

Відповідно до Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» систему центральних органів виконавчої влади складають міністерства та інші центральні органи виконавчої влади. Утворення, реорганізація та ліквідація міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади здійснюються з урахуванням завдань Кабінету Міністрів України, а також з урахуванням необхідності забезпечення здійснення повноважень органів виконавчої влади і недопущення їх дублювання.

У науковій літературі, зокрема О. Пасенюком, виділено декілька принципів побудови структури органів виконавчої влади та розмежування їх компетенції: а) функціональний принцип – коли орган спрямований на виконання однієї чи кількох функцій державного управління; б) галузевий принцип – коли орган здійснює керівництво однією чи кількома галузями державного управління; в) програмно-цільовий – коли

орган створюється для цілеспрямованого вирішення конкретної проблеми (програми) вагомого суспільного значення.

Із зазначеного вище можна зробити висновок, що для ефективної організації діяльності всієї системи органів виконавчої влади при утворенні нового органу мають бути дотримані такі основні принципи як недопустимість дублювання і суперечливості їх функцій та повноважень, а також принцип ефективної організації. Тобто, орган державної влади повинен наділятися повноваженнями виключно в межах поставлених перед ним завдань і визначених функцій.

Отже, повертаючись до Постанови КМУ «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» від 10 вересня 2014 р. № 442 можна сказати, що передання повноважень Державного агентства з туризму та курортів Міністерству економічного розвитку та торгівлі України є таким, що не відповідає основним засадам побудови та функціонування системи органів виконавчої влади. Адже реалізація принципу єдності державної політики – одного із нормативно закладених принципів побудови центральних органів виконавчої влади, не буде ефективною зважаючи на необґрунтований перерозподіл завдань між міністерствами та відсутність механізму їх реалізації. Через відсутність загальної програми реформування органів виконавчої влади, де б чітко розмежувались повноваження та передбачалися шляхи їх реалізації.

Але в цьому випадку передані Мінекономрозвитку повноваження не відповідають завданням і функціям, якими воно наділене, що може у майбутньому спричинити їх дублювання з повноваженнями Міністерства інфраструктури України, як наслідок діяльність у сфері туризму буде підпадати під регулювання та контроль двох органів. Більше того, не може вважатись ефективною ліквідація профільного агентства, оскільки Мінекономрозвитку є багатогалузевим міністерством і реалізація повноважень в окремій сфері потребуватиме створення окремих органів.

Підсумовуючи наведене вище, слід зазначити, що започаткована адміністративна

реформа дійсно спрямована на зменшення кількості контролюючих органів. Проте у такому швидкому реформуванні, як показує практика, виявляються істотні недоліки, адже неузгодженості в діючих і впроваджених нормативних актах не дають можливості прослідкувати та зрозуміти конкретну мету реформування, а значить – шляхів і способів подолання конкретних проблем. Тому доцільно було б у першу чергу розробити концепцію адміністративної реформи, яка б відповідала вимогам сучасного суспільства, із застосуванням позитивної практики європейських країн. Оскільки існуюча Концепція адміністративної реформи, запроваджена ще в 1998 р., вичерпала себе, так як впроваджувалась для реформування пострадянської системи органів державної влади. Більше того, нова концепція адміністративної реформи має бути спрямована на реалізацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони, задля приведення у відповідність вітчизняної системи органів виконавчої влади до європейських стандартів (<http://jurblog.com.ua/2014/10/likvidatsiya-derzhavnogo-agentstva-ukrayini-z-turizmu-ta-kurortiv-teoretichna-ta-praktichna-dotsilnist>). – 2014. – 3.10).

Взгляд юриста

Юридический блог компании Jurimex

Про автора: Н. Найман

PayPal: полноценная работа в Украине не предвидится.

В настоящее время на рынке существует огромный выбор электронных платежных систем и систем электронных денег, которые предоставляют различные платежные услуги, в частности, отправки и получения денег. Одной из таких систем электронных денег является PayPal, на сегодня – крупнейший эмитент электронных денег, а также один из самых популярных способов оплаты в Интернете.

PayPal – простой, в тоже время надежный и безопасный способ платить и получать оплату

онлайн. Услуга дает возможность кому-либо делать покупки и оплачивать их с помощью кредитных карт, банковских счетов, PayPal Smart Connect или остатка на счетах, в то же время не раскрывая финансовой информации.

Пользователи-резиденты большого количества стран через систему PayPal имеют возможность осуществлять как оплаты со своего счета, так и получение денежных средств на свой счет (возможны как оплаты счетов и покупок, также и денежные переводы). В свою очередь, что касается пользователей-резидентов Украины, в соответствии с Пользовательским соглашением (User Agreement for PayPal Services), последние могут осуществлять исключительно переводы со счета, при этом принимать какие-либо денежные средства на свой личный счет они не имеют возможности (за исключением возврата денежных средств за покупку, в случае, если она не состоялась).

Поскольку, PayPal является оператором электронных денежных средств, то для работы в Украине необходимо соответствовать законодательству и другим нормативно-правовым актам в этой сфере. Действующее законодательство Украины, в частности ст. 15 Закона регламентирует порядок и особенности выпуска электронных денег и осуществления операций с ними. В настоящее время осуществляют эмиссию электронных денег могут исключительно банки, которые в свою очередь берут на себя обязательство по их погашению. Эмиссия электронных денег должна соответствовать ряду требований предусмотренных Положением об электронных деньгах в Украине, утвержденным Постановлением Правления Национального банка Украины, самым важным из которых является то, что эмитент имеет право осуществлять выпуск электронных денег исключительно в гривнах. Как известно, среди электронных валют, эмиссию которых осуществляет PayPal (к слову, небанковское учреждение), отсутствует валюта гривна.

Соответственно, для того, чтобы иметь возможность действовать легально на территории Украины, системе PayPal необходимо, в первую очередь, получить

банковскую лицензию. Следующим шагом должно стать внесение изменений в работу самой системы и предоставление возможности осуществления эмиссии электронных денег, выраженных непосредственно в гривнах.

Также обязательным требованием к эмитентам электронных денег является согласование с Национальным банком Украины, до начала эмиссии, правил использования электронных денег в Украине. То же самое касается банков-участников международных платежных систем, которые намерены осуществлять эмиссию электронных денег с использованием таких международных систем.

Напомним, что 24 сентября 2011 г. на официальном сайте PayPal (<https://www.paypal.com>) появилась информация о начале приема платежей в Украину, вследствие чего у украинцев должна была появиться возможность не только оплачивать свои покупки, сделанные в сети Интернет, а так же получать платежи в Украину. Вскоре эта информация была опровергнута на этом же сайте, а система так же продолжает работать для резидентов Украины только на оплату. Немного позднее, в конце 2013 г., в интервью с Интернет-изданием AIN.UA руководителем по развитию компании в Европе, на Среднем Востоке и в Африке К. Томассони было сделано заявление, в котором речь шла о том, что компания PayPal активно работает над запуском своего сервера в Украине. Также было отмечено, что Украина находится на первом месте среди стран СНГ, где PayPal планирует открыть свое представительство. В этом же заявлении, было сказано, что вхождение на рынок Российской Федерации заняло около двух лет (российские пользователи в настоящее время имеют возможность отправлять и получать платежи), что связано со сложными бюрократическими процедурами и недоверием к работе системы в целом.

Со стороны PayPal в последнее время не было никаких официальных заявлений о намерениях вхождения на украинский рынок электронных денег. Беря во внимание все указанное выше, можно сделать выводы, что в условиях действия нынешнего законодательства

Украины, полноценное вхождение PayPal на отечественный рынок является достаточно сомнительным. Выходом из сложившейся ситуации может быть либерализация законодательства Украины в отношении электронных платежных систем и приведение его к европейским стандартам (<http://jurblog.com.ua/2014/10/paypal-polnotsennaya-rabota-v-ukraine-ne-predviditsya-2>). – 2014. – 3.10).

Блог на сайті s-quo.com

Про автора: Р. Калиниченко

Надлежащая сторона в гражданском деле

Надлежащей стороной в гражданском деле считается «нужная» сторона. Порою в процессе возникают ситуации, когда сторонами выступают лица, что вообще не должны участвовать в деле, поскольку они являются ненадлежащими участниками. Обязанность следить за этим возложена на суд. Истец ещё только предъявляя иск обязан предоставить документы из нотариата, которые доказывали бы, что он никто иной как надлежащий истец и, что привлекает ответчиком также надлежащее лицо.

Таким образом, надлежащие стороны определяются судом уже на стадии приёма иска на основе норм права. Иными словами, суд проверяет, может ли истец что-либо требовать от ответчика, и обязан ли именно этот ответчик держать ответ по требованиям, заявленным истцом. Участие в разрешении дела ненадлежащих лиц препятствует правильному и законному разрешению спора.

Поскольку гражданин сам себе приписывает статус заявителя, в практике не редки ситуации, когда суд выясняет, что иск подало не надлежащее лицо. Закон не разрешает отказать в приёме иска на этом основании. Сложность этой ситуации заключается в следующем: замена сторон разрешается исключительно лишь с одобрения истца, причём он обязан дать согласие не только на замену ответчика, но и на свою.

В случае, если заявитель согласия не дал, суд вправе привлечь надлежащее лицо как

третье лицо. В таком случае надлежащему истцу разрешено отказаться от участия в деле. Суд рассматривает дело по существу, но в удовлетворении заявления будет отказано. Основанием будет: отсутствие права истребовать. Если суд определит, что к делу привлечён не тот ответчик, суд разъясняет заявителю необходимость замены ответчика. Истец может также согласия не дать, тогда надлежащий ответчик вступает в дело как соответчик. При этом его нежелание участвовать в деле не учитывается. Суд разрешает спор с двумя соответчиками, но решение будет касаться только надлежащего.

Процедура замены осуществляется в том же процессе, причём без его прекращения или остановки. Однако осуществив процедуру замены, рассмотрение дела будет начато с начала. Замена ненадлежащей стороны осуществляется лишь в суде первой инстанции в открытом заседании. Явка всех участников обязательна (<http://www.s-quo.com/club/club.php/user/1/blog/744>). – 2014. – 5.10).

Блог на сайті en.bank.com.ua

Про автора: И. Мизрах

Борьба с коррупцией или просто забава?

Борьба с коррупцией – главный политический дискурс всего постсоветского пространства. Где-то эта борьба увенчалась успехом, где-то коррупция лишь усилилась. Впрочем, борьба с взяточниками давно превратилась в «охоту на ведьм», где главным свидетелем, обвинителем и судьей был Бог, а в нашем случае таким «божком» стал зритель политических ток-шоу и электорат, которого электризуют накануне очередных выборов. Суммы и преступления доморощенных откатчиков рисуются в гипертрофированных, иссиня-черных красках. При этом, роскошь доказательств постыдно остается внутри шкафа, а наружу выпячиваются нагромождения обвинений и массовость эпитетов. Чем грандиознее ложь, тем охотнее в нее поверят – истина, изреченная одним из главных функционеров третьего рейха, продолжает приносить нужные кому-то плоды.

В Украине обвинение в коррупционных деяниях стали ядерным оружием политики. Народ в это охотно верит, ведь фигуранты таких скандалов всем своим экстерьером показывают свои успехи на откатных фронтах. Но так ли это на самом деле? Сколько и кто берет взятки?

Ясно, что сбежавший В. Янукович не жил на одну зарплату, но и 100 млрд дол. он не мог украсть – чисто физически. Ведь тогда бы экономика страны уже давно бы стояла на паперти. Реальные цифры, мне кажется как минимум на порядок ниже.

А кто, будучи во власти не воровал?

Не надейтесь – таких нет. Ведь смысл власти не только управлять, но и обогащаться.

Но только Виктора Федоровича помножили на ноль, подогрев Майдан разговорами о вселенском воре. Глупость и жадность всегда губят слабых духом и интеллектом. Янукович был жадным до глупости.

Но все-таки, есть ли в Украине коррупция? Конечно есть – прокричат миллионы. Но если она есть, то где же тогда посаженные или хотя бы арестованные коррупционеры. На память приходит П. Лазаренко и судья Зварыч. Даже и остальных не менее известных, в конце концов, оправдали. Если есть коррупция – то где посадки?

Вот возьмем, к примеру, Китай. С 2000 г. в Поднебесной были расстреляны за коррупцию около 10 тыс. чиновников, еще 120 тыс. получили по 10–20 лет заключения. Так то Китай, скажете вы, там людей больше.

Не исключаю, конечно, что и здесь цифры слегка завышены. По данным международных правозащитных организаций (которых причислить к друзьям Китая никак нельзя), в начале XXI в. в КНР к расстрелу приговаривалось ежегодно менее 1 тыс. человек. Сюда входят и убийцы, и лидеры мафиозных структур, и наркобароны, и военные, и политические преступники. И все же по итогам 2010 г. в Китае к высшей мере наказания или пожизненному заключению были приговорены 11 высших чиновников.

Или всемирный пример для подражания США. После прихода к власти Б. Обамы было арестовано по обвинению в коррупционной

деятельности 6000 человек на всех уровнях властной вертикали. Не избежали столь печальной участи даже губернатор штата Вирджиния и его жена.

А что же Украина. С 2011 по 2013 г. только четыре человека были привлечены к ответственности.

Может быть США более коррумпированы, чем Украина?

А как дела у нашего западного соседа. ЕС тоже ведет непримиримый бой с любителями нелегального обогащения.

К примеру, словенцы проводят до тысячи расследований в год, румыны за сем лет обвинили 4,7 тыс. чиновников самого разного уровня (и 90,5 % обвинительных приговоров было подтверждено в суде – 1,5 тыс. человек, из которых половина занимала до этого высокие посты в правительстве, получили реальные сроки), серьезных успехов в деле судебного преследования нечистых на руку чиновников (зачастую довольно высокого уровня) добились хорваты и испанцы.

Чтобы понять масштабы коррупции в ЕС, стоит обратиться к статистике компетентных европейских ведомств, осуществляющих государственные функции по противодействию коррупции. Последний совместный доклад европейского антикоррупционного агентства OLAF и директората юстиции Евросоюза содержит интересный и весьма конкретный вывод, который многим покажется шокирующим. «Коррупция в европейских структурах достигла небывалых масштабов. Если раньше годовой объем хищений из европейских фондов составлял сотни миллионов евро, то теперь он исчисляется миллиардами», – сказано в документе. Далее приведены конкретные цифры: «...от коррупции страны ЕС ежегодно теряют 323 млрд евро, что составляет почти одну треть предложенного ЕС семилетнего бюджета на 2014–2020 гг. Полицией и прокуратурой стран союза по статьям “Злоупотребление служебным положением” и “Взятка” в 2013 г. возбуждено уже 67 800 уголовных дел». Это рекордное количество за всю историю ЕС.

Так что взятки – такое же природное явление в любом государственном образовании.

Но вернемся к нашим золотым батонам. Шокирующая обывателя, клиническая картина чертогов прошлой власти, заставила на секунду поверить, что вот теперь, после смертей и крови, что-то изменится. Хоть кто-то понесет толику ответственности, сломается тренд популярности и естественности воровства.

Но пыль так и осталась лежать на стопках уголовных дел, а уже вновь пришедшие завершают начатое предшественниками. Ни одного победителя тендеров не судят, ни одно слияние и поглощение не оспаривается, ни одно решение суда не изменено. Только сплошная термоядерная риторика.

А такой ли уровень коррупции в Украине? Кто сможет дать ответ?

К сожалению, благородные мотивы используются только в борьбе с временными политическими оппонентами, но постоянными бизнес партнерами. Мы верим им, а они используют нашу веру в своих корыстных целях.

Не слушайте, а думайте, прежде, чем принимать ответственные решения, которые будут влиять на вас и ваших близких. Всегда смотрите кому это выгодно. Забудьте о том, что политики блюдут ваши интересы. Только свои и своих спонсоров!

Быть может – это хорошо, если коррупционное оружие используют для успокоения зарвавшегося негодяя. Быть может? Но кто даст гарантию, что такое невидимое и не доказанное никем преступление не используют против достойного своей должности и истинного патриота?

Ведь мы все уже давно готовы поверить в любую чушь (<http://en.bank.com.ua/articles/korrupciya/111866-mizrah-igor-borba-s-korrupciy-ili-prosto-zabava>). – 2014. – 6.10).

Блог на сайті «Минфин»

Про автора: lawbankekspert

Закон о реструктуризации валютных кредитов – есть ли перспектива для займщиков?

Как известно, 3 июля этого года Верховной Радой был принят в первом чтении проект закона

«О реструктуризации кредитных обязательств с иностранной валюты в гривню» (№ 4185а-2 от 01.07.2014 г.). Пресса неоднократно освещала анализ этого законопроекта как важного для общества с учётом позиций и комментариев экспертов, представителей банковского сообщества, государственной власти, а также общественных организаций. Но в итоге принятие этого законопроекта во втором чтении и в целом, как оказалось, перестало быть приоритетным для депутатов перед выборами. Об этом свидетельствует отсутствие доработанного ко второму чтению текста законопроекта на сайте Верховной Рады.

В то же время, учитывая, что с принятием упомянутого законопроекта будет отменен действующий мораторий на принудительное отчуждение заложенного имущества по валютным кредитам, на отмене которого настаивает МВФ (впрочем, в деловых кругах блуждает информация, что МВФ уже против и самой валютной реструктуризации, которая вредит и без того слабой банковской системе), я решил изложить свое видение дальнейших перспектив для валютных заёмщиков в случае если такой законопроект таки станет законом.

Для начала разберемся на какие кредиты распространяется действие законопроекта.

Итак, это кредиты, которые соответствуют следующим критериям:

– потребительский кредит должен быть получен на приобретение жилой недвижимости, которая является единственным жильем заёмщика или его семьи, и обеспечен этой недвижимостью;

– общая сумма задолженности по кредиту не превышает 1 млн грн по курсу НБУ по состоянию на 01.01.2014 г.;

– отсутствие задолженности по кредиту по состоянию на 01.01.2014 г. или ее погашение к моменту реструктуризации.

Суть реструктуризации согласно законопроекту состоит в том, чтобы пересчитывать неуплаченные обязательства по валютному кредиту в гривню по официальному курсу на дату реструктуризации (то есть какую то дату в будущем после вступления в силу закона), при этом ежемесячный платеж

по кредиту в гривне не может быть выше эквивалента такого платежа по официальному курсу на 01.01.2014 г. Курсовая разница между обязательствами по кредиту на дату реструктуризации и на 01.01.2014 г. подлежит уплате заёмщиком последними платежами по кредитному графику, и банк может простить эти обязательства заёмщика на договорных условиях. Ключевым в этом случае есть диспозитивное слово «может», что дает возможность банкам отказаться от прощения по собственному усмотрению, если конечно в договоре с банком не будет четко прописано обязательство банка это сделать (на это заёмщиком нужно будет обратить особое внимание). При этом пока нету четкого понимания готово ли государство к освобождению заёмщика от уплаты налога на прощенную задолженность. Во всяком случае в законопроекте об этом ни слова.

Из позитивного в предложенной реструктуризации я бы отметил отсутствие изменения размера процентной ставки по пересчитанному уже гривневому кредиту. Как известно, ставки по валютным кредитам намного либеральнее гривневых. По сути фиксированный невысокий размер процентной ставки и возможность прощения курсовой разницы и есть главным плюсом такой реструктуризации для валютных заёмщиков, ведь тогда они смогут зафиксировать свои ежемесячные платежи по кредиту в гривне уже сейчас и освободится от завышенных (по сути капитализированных) платежей в будущем.

Что касается механизма реализации на практике такой реструктуризации, надо понимать, что сама операция перевода валютного кредита в гривневый технически происходит с открытием нового ссудного счета в гривне и без внесения изменений в ипотечный договор в части новой суммы долга в гривне не обойтись. А это, как вы понимаете, нотариальные и регистрационные расходы, которые вряд ли покроются скромным граничным лимитом нотариальной платы, определенным законопроектом в 500 грн. Заставить же нотариуса изменить привычную для него тарифную политику (не менее

5–7 тыс. грн за подобные операции) дело неблагодарное, ему проще уйти на больничный, чем работать в убыток.

Особенно любопытной с точки зрения практики применения есть ст. 4 законопроекта. Особенность этой статьи в том, что, по своему содержанию она несколько абстрагировалась от общего призвания законопроекта – реструктуризации валютных кредитов и определила независимо от любых критериев кредитов обязательство банка принять у заёмщика по его требованию в течение одного месяца ипотечное жилье в счет погашения всей суммы долга с прощением остатка долга. Указанная норма с точки зрения права выглядит абсурдно, поскольку до сих пор это было законодательно закрепленное право банков принимать или не принимать в собственность залоговое имущество в счет погашения долга.

Такой подход может превратить банки, которые и без того активно создают свои сети по обслуживанию собственной и залоговой недвижимости, в риелторские компании. Но тем не менее, для многих должников, которые уже давно ждут как бы распрощаться с нависшим на шее тяжелым кредитным грузом вместе с залоговой квартирой, это хороший шанс на прорыв и новую жизнь без долгов.

В целом же надо отметить, что несмотря на позитивные тренды, законопроект существенно ограничивает круг валютных заёмщиков, претендующих на реструктуризацию. В частности из сферы его регулирования выпадает широкий круг валютных заёмщиков, такие как: с задолженностью по кредиту свыше 1 млн грн по курсу НБУ по состоянию на 01.01.2014 г., в т. ч. штрафными санкциями; те, которые пытаются небезосновательно отбиться в судах от чрезмерно начисленных банками долгов с просрочкой и погасить их к моменту реструктуризации не является возможным; добросовестных заёмщиков, которые попросту потеряли средства для оплаты большого валютного долга, но при этом готовы продолжать платить текущие платежи в гривне без всяких санкций.

Не исключено, что во втором чтении законопроект претерпит существенных

изменений. Остаётся надеяться, что они будут позитивными для добросовестных заёмщиков и покажут свет в конце туннеля (<http://minfin.com.ua/blogs/lawbankekspert/58491>). – 2014. – 14.10).

Блог на сайті interlegal.com.ua

Про автора: Н. Дугинова

Юридический рынок Украины: приказано выжить

Публикация о результатах исследования состояния юридического бизнеса Украины в кризисные времена.

Стремительно развивающиеся события в социально-политической сфере не обошли стороной, пожалуй, ни один сегмент украинского бизнеса. Исключением не стал и юридический рынок, который с начала 2014 г. функционирует по принципу «приказано выжить». Именно такую тенденцию подтвердило исследование состояния рынка юридических услуг, проведенное в сентябре текущего года Информационным агентством «Правотудей». В исследовании приняли участие 52 респондента, представляющие как юридические компании разной величины, так и самозанятых лиц – адвокатов и частнопрактикующих юристов из разных областей Украины.

Так, 79 % ответивших на вопросы исследователей отметили, что политическая ситуация в стране и события на юго-востоке оказали заметное влияние на их бизнес. Не ощутили какого-либо влияния чуть более 20 % опрошенных.

На вопрос о том, как в целом изменилось состояние юридического бизнеса респондентов в 2014 г. по сравнению с предыдущим годом без малого половина опрошенных (49 %) ответила, что ситуация существенно ухудшилась, при этом 18 % опрошенных отметили позитивную динамику своего бизнеса, а 33 % не почувствовали каких-либо изменений.

28 % участников опроса в этом году столкнулись с необходимостью закрытия или переноса офисов в связи с ситуацией в их регионе, либо падением рентабельности

бизнеса в целом. При этом около 20 %, наоборот, сообщили об открытии новых офисов, связанных с движением капитала и спросом на определенные услуги в других регионах. При этом характерный для кризисных времен процесс активизации слияний и поглощений в сегменте юридического бизнеса пока не наступил – только 4 % опрошенных сообщили о происходящих в этом направлении изменениях.

Итак, описывая наиболее ощутимое влияние событий в стране на юридический бизнес, респондентами были выделены следующие тренды:

- падение инвестиционной активности, отток инвестиций;
- девальвация гривни, возрастание операционных расходов юридических фирм с валютной составляющей;
- падение благосостояния клиентов, урезание бюджетов на юридические услуги;
- приостановление сделок с иностранным элементом;
- нарушение договорных обязательств партнерами, связанными с определенными политическими силами;
- замораживание проектов (утрата клиентов) в регионах АТО и в Крыму;
- мобилизация сотрудников, внутреннее переустройство компаний;
- перенос (закрытие) офисов в регионах АТО и в Крыму;
- возрастание спроса на некоторые юридические услуги в связи с событиями на Юго-Востоке.

Неутешительные показатели продемонстрировала доходность юридического бизнеса. Более половины опрошенных (56 %) заявляют о её снижении. Около 20 % отмечают возрастание прибыльности бизнеса, и, соответственно, четверть опрошенных не ощутили значительных изменений в прибыли за этот период. Руководители юридических фирм также констатировали увеличение расходов, связанное с наличием валютной составляющей в себестоимости услуг и девальвацией национальной валюты.

Согласно результатам исследования, падение доходности явилось следствием

массового сокращения клиентами юридических фирм бюджетов на юридические услуги, с которым столкнулся каждый второй участник исследования (59 %). Юристы отмечают общее снижение благосостояния и платежеспособности клиентов, сообщают о том, что клиенты разного уровня стараются сэкономить из-за неуверенности в завтрашнем дне. Многие респонденты лишились клиентуры в конфликтных регионах, где большинство предприятий сегодня находятся в состоянии стагнации.

Изменения коснулись и предпочитаемых клиентами форм оплаты юридических услуг. Сегодня подавляющее большинство клиентов предпочитают фиксированный тариф на юридические услуги (64 %), тогда как стандартной почасовой оплате отводится лишь 16 %, а абонентское обслуживание не превышает 12 % в клиентских предпочтениях. В условиях экономии клиенты хотят максимально подробно понимать куда направляются их средства.

Пожалуй, наиболее выраженной тенденцией – ответом украинского юридического рынка на кризис, стало репрофилирование (изменение специализации) компании либо ее переориентация на новые клиентские ниши. О своей активности в этом направлении заявила треть опрошенных (33 %). Однако, по всей видимости, пока переориентация носит подготовительный характер, так как 44 % опрошенных заморозили маркетинговую активность, а оставшееся большинство существенно снизило ее, соответственно урезав ряд статей маркетинговых бюджетов, что, очевидно, осложнит позиционирование в новых специализациях и нишах. Компании постепенно приходят к распространенной в 2008 г. концепции маркетинга с нулевым бюджетом.

В сфере управления персоналом, помимо ожидаемых сокращений, о которых заявили более 15 % опрошенных, наметились и обратные процессы. Так, почти такое же количество респондентов (13 %) сообщили об активизации процессов по привлечению персонала. Небольшое количество столичных

юридических фирм, принявших участие в исследовании (6%), констатировали массовый отток персонала, связанный с переживаемым кризисом. 11% опрошенных сообщили об изменениях, произошедших в их руководящем составе. Ситуация с компенсациями среди опрошенных также варьируется. Об уменьшении затрат на оплату труда сообщили более 13% опрошенных, тогда как об обратном – 8%. 11% респондентов пришлось урезать социальные пакеты сотрудников.

Выживающий рынок сегодня изо всех сил пытается найти способы преодолеть кризисные времена с наименьшими потерями. Однако велосипед изобрести никто не пытается. Наиболее распространенные ответы на вопрос о том, что же необходимо делать бизнесу во время кризиса, оказались довольно прогнозируемыми. Так, искать новые решения и пути выхода из кризиса собираются 67% опрошенных, искать новые направления в бизнесе – 69%, оптимизировать расходы – 62%, а работать над повышением конкурентоспособности – 52%. Меньше всего участники опроса (1%) рассчитывают на помощь государства, и, несмотря на шаткое положение, лишь 2% опрошенных рассматривают вариант ухода с рынка.

Некоторые компании уже предприняли антикризисные меры, которые оценили как эффективные. Среди таковых указывались оптимизация расходов и повышение эффективности труда, заблаговременная передислокация офисов, переориентация на иностранную клиентуру для компенсации потерь на внутреннем рынке, уход в нишевую специализацию, активизация маркетинговых мероприятий.

Напоследок, исследование показало стремительное возрастание гражданской позиции юристов и уровня социальной ответственности юридического бизнесана волне тревожных событий в Украине. Так, более 70% респондентов принимали и продолжают принимать активное участие в реализации социальных инициатив, связанных с конфликтом на юго-востоке Украины. Среди таких инициатив чаще

всего упоминалась материальная помощь для обеспечения антитеррористической операции, трудоустройство лиц, переехавших из регионов юго-востока, pro-bono проекты по предоставлению юридических консультаций участникам АТО и беженцам, законопроектная работа, организация благотворительных мероприятий, финансовая поддержка волонтеров. Многие из таких инициатив приобрели регулярный характер. Например, некоторые юридические фирмы на ежемесячной основе отчисляют процент от дохода (2–4%) на поддержку бойцов АТО и волонтерских движений, покупку медикаментов, необходимого оснащения. Небольшое количество опрошенных из числа юридических фирм позволили себе в этот период сохранить «белые» зарплаты своим сотрудникам, что в нынешние времена можно без тени сомнений отнести к проектам в сфере социальной ответственности бизнеса (<http://www.interlegal.com.ua/corporate/?p=1263>). – 2014. – 2.10).

**Блог на сайті «Юристы Большого Города»
Про автора: Informer**

Скрытая угроза закона о заочном осуждении и конфискации имущества

Верховная Рада разрешила заочное осуждение и конфискацию имущества лиц, находящихся в международном розыске за преступления против Украины. За принятие в целом законопроекта № 4448а проголосовали 253 депутата при минимально необходимых 226. Рада смогла принять этот документ в целом только с четвертой попытки, поскольку изначально ни за принятие документа, ни за возвращение к рассмотрению этого вопроса 226 голосов не набиралось.

Парламент внес изменения в Уголовный и Уголовный процессуальный кодексы и установил, что конфискация имущества будет применяться как наказание за действия, направленные на силовую смену или свержение конституционного строя; посягательство на территориальную целостность и

неприкосновенность Украины, жизнь государственного или общественного деятеля; государственную измену; диверсию; шпионаж; теракт, включая призывы и вовлечение к нему других лиц, создание террористических организаций и незаконных вооруженных формирований.

«Законопроект принят с целью обеспечения принципа неизбежности наказания в случаях, когда разыскиваемое лицо, скрываясь от органов следствия и суда, уклоняется от уголовной ответственности. Реализация этого принципа возможна при расследовании преступлений против основ национальной безопасности Украины, преступлений, связанных с террористической деятельностью, умышленных убийств, коррупционных преступлений и преступлений против мира, безопасности человечества и международного правопорядка», – констатирует адвокат департамента уголовной практики ЮК «Алексеев, Боярчуков и партнеры» Е. Штокалов.

По словам адвоката, принятый Закон вводит специальное досудебное расследование указанных преступлений путем дополнения Уголовного процессуального кодекса главой 24-1 «Особенности специального досудебного расследования уголовных правонарушений».

Процедура приблизительно такая:

1) прокурор и следователь собирают доказательства уклонения от уголовного преследования разыскиваемого лица: обращения об экстрадиции и т. д.;

2) прокурор либо следователь по согласованию с прокурором обращается к следственному судье с ходатайством о проведении специального досудебного расследования;

3) следственный судья в течение 10 дней рассматривает это ходатайство при участии защитника и прокурора. Удовлетворяет либо отказывает в удовлетворении заявленного ходатайства;

4) далее досудебное расследование завершается и передается в суд с обвинительным актом;

5) судебное производство проходит с обязательным участием защитника обвиняемого.

«Данные суды могут длиться от месяца до нескольких лет в зависимости от сложности дела и количества доказательств, которые необходимо исследовать. При этом осужденные лица могут оспорить приговор в общем порядке путем подачи апелляционной жалобы», – рассказывает Е. Штокалов.

По данным адвоката департамента уголовной практики ЮК «Алексеев, Боярчуков и партнеры», практика подобного уголовного производства широко применяется во многих странах, в том числе Франции, Дании, Болгарии, Эстонии, Литве.

При этом Е. Штокалов считает, что такая инициатива несет в себе скрытую угрозу несанкционированного применения с целью получения выгоды на политико-экономической арене в Украине.

«С одной стороны, принятые положения помогут в достаточно короткий период привлечь к ответственности бывших власть имущих и удовлетворить требования Евромайдана. А с другой стороны, процедура привлечения к уголовной ответственности и возмещения ущерба за счет конфискованного имущества будет содержать в себе множество процедурных вопросов и нюансов, не исключение и коррупционные элементы», – резюмирует адвокат департамента уголовной практики ЮК «Алексеев, Боярчуков и партнеры» Е. Штокалов (<http://www.yurist.kharkov.ua/blogs/blog-dlja-vseh/skrytaja-ugroza-zakona-o-zaochnom-osuzhdenii-konfiskacii-umushestva.html>). – 2014. – 14. 10).

Блог на сайті «ТСН.ua»

Про автора: Н. Коломоец, юрист

Заочный суд с заочным наказанием

*Без механизма приведения приговора в исполнение
заочное осуждение бессмысленно – а его в новом
законе нет.*

*Ты повелел ведь – и так и есть – чтобы всякая
неупорядоченная душа сама в себе несла свое
наказание.*

Августин Аврелий, «Исповедь»

Накануне Верховная Рада рассматривала антикоррупционные законопроекты, о которых я могу сказать только одно: если на ваше поле

с капустой забрёл козел и ест вашу капусту, и чтобы ему помешать, вы загоните на это поле стадо козлов, то козлы будут рады, а вы останетесь без капусты.

Пока мы создаём все более и более коррупционные структуры и механизмы для борьбы с коррупцией, остаётся ждать только момента, когда кончится капуста.

В этой связи более интересным является то, что ВР проголосовала за законопроект «О внесении изменений в Уголовный и Уголовный процессуальный кодексы Украины относительно неотвратимости наказания за отдельные преступления против основ национальной безопасности, общественной безопасности и коррупционные преступления».

Хотелось бы начать с того, что я не разделяю точку зрения людей, которые считают, что заочное осуждение недопустимо. Это, мол, нарушает право подсудимого на защиту, а введение такой нормы превратит уголовный процесс в инструмент преследования политических оппонентов или конкурентов по бизнесу.

Не превратит, ибо нельзя уголовный процесс в Украине превратить в то, чем он уже является. От защиты же подсудимые отказываются сами, скрываясь от суда. А на то, что подобная процедура нарушает один из основополагающих принципов уголовного производства (принцип состязательности) и имеет прочие минусы, можно ответить примером ведущих европейских государств, пользующихся подобной практикой. Таков уровень развития человечества, что приходится в одних случаях придерживаться принципов, указывая на их незыблемость, а в других – делать исключения. Теперь и мы присоединимся к этому явлению, что соответствует нашему проевропейскому вектору (хотя заочно судят и в РФ, и в СССР, кстати, тоже так судили).

Два основных изменения

Основные изменения, которые будут внесены указанным законом (если Турчинов не спрячет его за пазуху, отказываясь передавать на подпись президенту), можно разделить на две группы.

Первое – это применение наказания в виде конфискации имущества к лицам,

совершившим преступления против основ национальной безопасности и общественной безопасности вне зависимости от тяжести преступлений. Соответствующие изменения внесены в ст. 109–114 и в ст. 258, 2581-3, 260 и 261 УК Украины.

Второе – это, собственно, *in absentia* или специальная процедура проведения заочного досудебного расследования и судебного производства в отношении преступлений, предусмотренных определёнными статьями УК Украины.

Чтобы процедура *in absentia* стала возможной, нужно выполнить два основных условия: совершить преступление, предусмотренное одной из статей УК Украины, указанных в ч. 2 ст. 2971 УПК Украины (а это сплошь преступления, за которые стоит найти и наказать), и сбежать из Украины с целью уклонения от уголовной ответственности. Обратите внимание, что не с какой-то иной целью, а именно с целью уклонения от уголовной ответственности – это важно.

Чтобы избежать заочного процесса, достаточно скрыться в Крыму

Более того, если не будет доказано, что подозреваемый скрывается за пределами Украины именно с целью уклонения от уголовной ответственности, то ни о каком специальном досудебном расследовании и речи быть не может. Об этом четко говорит новая норма – ч. 1 ст. 297-4 УПК Украины.

Выходит так, что Янукович сбежал из Украины из-за угрозы его жизни и здоровью. Сегодня скрывается в РФ именно по этим соображениям. У меня, к примеру, нет сомнений, что если Янукович сегодня вернётся в Украину, то его не осудят, а пристрелят как бешеную собаку. Уверен, что нет сомнений на этот счёт и у самого Януковича, если он всё ещё жив.

В такой ситуации тяжело предположить, какими будут доказательства того, что он находится за пределами Украины именно с целью уклонения от уголовной ответственности, а не с целью сохранения своей жизни. Как тяжело будет доказать и то, что он не находится в Крыму – на территории Украины, в связи с

чем к нему никак нельзя применить вновь введенную процедуру.

Тяжело понять и логику авторов указанного законопроекта, внёсших в него такие ограничивающие условия – ведь чтобы избежать заочного процесса, достаточно скрыться в Крыму, который является территорией Украины. Кроме того, далеко не всегда вообще можно будет доказать, что подозреваемый скрывается за пределами Украины, а не на ее территории. Ведь мы не контролируем границу с РФ и не имеем данных о том, кто ее пересекает, покидая нашу территорию.

Гибель для идеи

Понятное дело, что все эти нюансы могут помешать осудить какую-то рыбёшку помельче, но не мешают заочно осудить Януковича, Пшонку и прочих подобных деятелей. Ведь законы у нас принимают для того, чтобы их не исполнять. Но есть и ещё один подводный камень, о который может разбиться вся идея.

Те преступления, в связи с которыми возможно будет заочное досудебное следствие и судебное производство, по моему убеждению, заслуживают того, чтобы не только заочно осудить, но и в обязательном порядке наказать виновного. Тут и заложен этот самый «камень».

Яркий пример бессмысленности и даже вредности заочного осуждения без механизма приведения приговора в исполнение связан с Францией.

13 февраля 1952 г. (в пятницу) французский суд судил солдат дивизии СС «Дас Райх» за убийства мирных жителей. По результатам этого судебного процесса 46 подсудимых были осуждены заочно. Среди них был и командующий дивизии СС «Дас Райх» генерал-лейтенант войск СС Гейнц Бернарда Ламмердинг. Его заочно приговорили к смертной казни, и на то были все основания.

Нужно сказать, что для Ламмеринга это был не первый смертный приговор. Свой первый смертный приговор он получил тоже заочно и тоже во Франции, но в 1951 г. за убийство 99 мирных граждан во французском городе Тулле.

Ирония в том, что в ФРГ действовал запрет на повторное привлечение к суду, а потому

наличие в отношении Ламмеринга заочного решения французского суда автоматически освободило его от ответственности на территории ФРГ. В самой же Франции не был предусмотрен механизм исполнения таких заочных приговоров. И дважды приговорённый к смерти Ламмеринг, на руках которого была кровь более 100 невинных французов, ни от кого не скрывался, преспокойно занимался бизнесом и дожил до старости в соседней ФРГ.

Наказание... неотвратимо?

Мы можем заочно осудить человека, которого нет в Украине, можем отобрать и поделить его имущество. Но без механизма исполнения приговора в отношении такого человека мы будем наказывать не его, а его имущество, с которым он и так распрощался, покинув страну. И этот законопроект такого механизма не предусматривает.

Мы бы могли перенять опыт Израиля и США, где действительно стремятся к неотвратимости наказания. Правда, периодически проскакивают официальные сообщения, что их спецслужбы ликвидируют преступников в различных уголках мира – но это уже тема для другого разговора.

Даже Россия не стесняется так поступать, признавая, что неотвратимость наказания – это краеугольный камень уголовной ответственности. Нам бы хоть в какой-то степени перенять их опыт и создать систему, при которой наказание было бы действительно неотвратимым. Но на сегодняшний день заочно осуждённым украинцам для избежания наказания достаточно сбежать в Крым или на территорию РФ.

Мне могут возразить, что у нас там есть какая-то бумажка, согласно которой Россия должна будет нам выдать таких преступников. Но как мы могли уже не раз убедиться, договора с РФ ничего не значат и не стоят бумаги, на которой они напечатаны. Ну, зато хоть имущество сможем отобрать и поделить. А там видно будет (<http://ru.tsn.ua/blogi/themes/law/zaochnyy-suds-zaochnym-nakazaniem-390664.html>). – 2014. – 8.10).

Блог на сайті latifundist.com**Про автора:** Елена Пелипенко, юрист***Арендуєте землю? Антимонопольний комітет ідеє к Вам***

Большинство арендуемых земель, которые находятся в пользовании субъектов хозяйствования, составляют земельные доли (паи), арендуемые у их собственников.

Собственниками таких земельных долей (паёв) выступают физические лица, которые получили сертификат на земельную долю (пай) – бывшие члены коллективных сельскохозяйственных предприятий, сельскохозяйственных кооперативов и акционерных обществ, созданных на базе колхозов и других сельскохозяйственных предприятий.

При заключении договоров аренды с собственниками земельных долей (паёв) арендатор руководствуется наряду с общими нормами законодательства, регулируемыми арендные правоотношения, также положениями Указа Президента Украины от 02.02.2002 г. № 92/2002 «О неотложных мероприятиях относительно защиты собственников». На сегодняшний день Указ устанавливает, что размер аренды должен быть не ниже 3 % от стоимости земельной доли (пая).

Территориальные органы Антимонопольного комитета Украины ежегодно осуществляют мониторинг рынка аренды земельных участков, долей (паёв) с целью выявления нарушения прав арендодателей, в том числе при установлении размера арендной платы. При выявлении размера арендной платы ниже установленного Указом минимума, территориальные органы АМК привлекают арендаторов (сельскохозяйственные предприятия) к ответственности за нарушение антимонопольного законодательства согласно п. 2 ч. 1 ст. 50 Закона Украины «О защите экономической конкуренции» от 11.01.2001 г. № 2210-III.

Размер штрафных санкций за указанное выше нарушение может достигать 10 % дохода (выручки) субъекта хозяйствования

за последний отчётный год, который предшествовал году, в котором накладывается штраф (абз. 1 ч. 2 ст. 52 Закона Украины «О защите экономической конкуренции»).

Как органы АМК определяют границы рынка услуг и монополиста?

Законодательство не предусматривает исчерпывающего перечня возможных рынков товаров/услуг, а также чёткого порядка определения границ рынков.

Применительно к рассматриваемым арендным правоотношениям органы АМК:

- выделяют рынок услуг по приобретению в аренду земельных участков (паёв); границами такого рынка, по мнению АМК, является территория, в пределах которой размещены арендуемые сельскохозяйственным предприятием земельные доли (паи), а именно пределы соответствующих городских, сельских и поселковых советов;

- характеризуют договорные отношения аренды земельных долей (паёв) как такие, где существенные условия договора определяются именно арендатором (сельскохозяйственным предприятием), а не арендодателем, как при аренде земель государственной и коммунальной формы собственности;

- считают, что у собственников земельных долей (паёв) нет возможности для альтернативного сбыта услуг по приобретению в аренду земельных долей (паёв) другим сельскохозяйственным предприятиям, кроме тех, основные мощности (инфраструктура) которых размещены близ арендуемых земельных долей (паёв);

- рассматривают каждого субъекта хозяйствования (арендатора), который осуществляет сельскохозяйственную деятельность на земельных долях (паях), приобретённых в аренду, как субъекта, который имеет признаки монопольного (доминирующего) положения на рынке услуг по аренде земельных долей (паёв) в пределах территории их размещения.

С учётом приведенного выше установление арендной платы в размере менее 3 %, как предусмотрено Указом Президента рассматривается органами АМК, как

злоупотребление арендатором своим монопольным положением, которое может привести к ущемлению прав арендодателей – физических лиц.

Всегда ли прав АМК?

Не углубляясь в вопросы наличия у субъекта хозяйствования признаков монопольного положения (поскольку это должно решаться в каждом конкретном случае), обращаем внимание, прежде всего, на следующее:

– положения Указа распространяются только на договоры, где арендодателем выступает физическое, а не юридическое лицо, собственника земельных участков, земельной доли (пая);

– требования Указа не распространяются на аренду земель государственной и коммунальной формы собственности;

– существует позиция, что положения Указа носят рекомендательный характер. Такая позиция изложена в письмах Государственного комитета по земельным ресурсам Украины от 20.10.2003 г. № 1417-2-Ко1291/6647, постановлении Верховного Суда Украины от 25.06.2011 г. в деле № 6-17цс11;

– имеет место судебная практика, которая ограничивает сферу действия Указа Президента – положения Указа распространяются только на те договора аренды, которые были заключены в период его действия, но не до вступления Указа в силу.

Так, действующее земельное законодательство прямо предусматривает, что размер арендной платы за землю устанавливается в договоре и может пересматриваться только по соглашению сторон (абз. 4 ч. 1 ст. 15 и ч. 2 ст. 23 Закона Украины «Об аренде земли» от 06.10.1998 г. № 161-XIV). То есть на момент заключения договора аренды его условия должны соответствовать действующим требованиям законодательства. В последующем изменить размер арендной платы, установленный сторонами в этих договорах возможно лишь по согласию сторон. В самом Указе Президента отсутствует положение о том, что его действие распространяется также на договора, которые были заключены до вступления им в силу. А

значит, если договоры были заключены до вступления в силу Указа (или изменений к нему в части минимального размера арендной платы) приведение их в соответствие с Указом не требуется.

Такая правовая позиция подкрепляется судебной практикой (постановление Верховного Суда Украины от 25.06.2011 г. в деле № 6-17цс11, постановление Харьковского апелляционного хозяйственного суда от 17.04.2013 г. в деле № 922/358/13-г, решение Барвинковского районного суда Харьковской области от 23.05.2013 г. в деле № 611/541/13-ц.

Подводя итог

Договоры аренды земельных долей (паёв) приводятся в соответствие с Указом Президента «О дополнительных мероприятиях относительно социальной защиты крестьян – собственников земельных участков и земельных долей (паёв)» только при условии, если:

– арендодателем выступает физическое лицо – собственник земельного участка, земельной доли (пая);

– договор аренды предусматривает размер арендной платы ниже установленного Указом минимума, который действовал на момент заключения такого договора.

В этом случае, следует проверить, в какой именно период был заключён договор. Возможны следующие варианты: 1) до вступления в силу Указа; 2) после вступления в силу Указа, на момент, когда ставка устанавливалась в размере от 1,5 до 2 %; 3) после вступления в силу изменений в Указ, когда минимальная ставка размера арендной платы была повышена до 3 %.

На момент заключения договора аренды его условия должны соответствовать действующим требованиям законодательства. Если после заключения договора аренды требования законодательства в части определения размера арендной платы претерпели изменения, последующее изменение условий договора возможно только по согласию сторон, а требования органов АМК о приведении его в соответствие с Указом являются необоснованными. Это значит, что в случае

необоснованных требований АМК о приведении в соответствие договоров аренды субъекту хозяйствования следует обязательно предоставить в органы АМК письменные возражения с обоснованием своей позиции по спорным договорам. А в случае принятия органами АМК решения о привлечении субъекта хозяйствования к ответственности и наложении на него штрафа, обжаловать такое решение в судебном порядке (<http://latifundist.com/blog/read/770-arenduete-zemlyu-antimonopolnyj-komitet-idyot-k-vam>). – 2014. – 2.10).

Блог на сайті gazeta.ua

Закон о люстрации является поражением демократии в Украине – Е. Захаров

Принятый с нарушением процедуры Закон «Об очищении власти» является поражением демократии в Украине, поскольку массовое увольнение государственных служащих не будет иметь положительного результата и вызовет многочисленные обращения в Европейский суд по правам человека с последующими значительными потерями государственного бюджета. Об этом заявил в авторской колонке «Четыре причины для наложения вето на закон об очищении власти» правозащитник Е. Захаров.

«Для успешного проведения крайне необходимых реформ стране нужно понимание всех общественных групп. Принятый закон об очищении власти по такой модели, наоборот, разъединяет людей, способствует росту агрессии, враждебности внутри страны и потере репутации государства за границей», – сказал Е. Захаров.

По его словам, люстрация в Украине нужна, но по другим правилам, соответствующим Конституции, практике Европейского суда в многочисленных люстрационных делах и другим международным стандартам.

Правозащитник напомнил, что этот закон приняли с нарушением процедуры рассмотрения. В частности, как отметил Е. Захаров, депутаты проголосовали неизвестно за что, поскольку текст законопроекта ко

второму чтению они не видели. Он также добавил, что в профильный парламентский комитет было прислано около 400 замечаний, но они не рассматривались.

«Такое законотворчество означает ни что иное, как крах парламентаризма. Одного этого должно быть достаточно, чтобы вернуть закон для нового рассмотрения в соответствии с парламентскими процедурами», – подчеркнул правозащитник.

По его словам, в соответствии с рекомендациями Совета Европы, люстрация может применяться только к должностям, деятельность которых может представлять угрозу демократии и правам человека. «Однако численность лиц, попавших под действие закона, составляет, по предварительным оценкам, только среди руководящего состава государственных органов, более полумиллиона человек, что явно ничем не обосновано. Некоторые государственные учреждения по этому закону должны быть обновлены в полном составе. Если все эти люди будут уволены, кем их заменят?» – отметил Е. Захаров.

По его убеждению, применение люстрации по такой модели неизбежно приведет к применению дискреционных полномочий и в результате к выборочному преследованию, что является недопустимым. «К тому же такое массовое увольнение без изменения системы работы институтов не имеет смысла. Ни в одной стране не было такой массовой люстрации», – отметил Е. Захаров.

Он также отметил, что в Украине нет специально созданных независимых органов для проведения люстрации, как это должно быть в соответствии с руководящими принципами Совета Европы.

Как отметил Е. Захаров, принятый закон о люстрации не обеспечивает защиты права на неразглашение при проведении люстрации.

«Закон предусматривает ведение единого государственного реестра в отношении лиц, которые проходят процедуру люстрации. Однако нет никакой общественной необходимости хранить такие данные, если лицо прошло проверку и не подлежит люстрации», – убежден правозащитник.

По его мнению, открытость даже ограниченного круга сведений, предусмотренного законом, является несомненным нарушением права на приватность в таких случаях. Однако, по его словам, открытость таких данных и для лиц, которые подвержены люстрации, также является необоснованным посягательством на права человека.

«Если принять во внимание, что расследование и его выводы будут проводиться не независимым органом власти, то распространение их результатов без судебной проверки является неоправданным посягательством на право на приватность», – добавил Е. Захаров.

По его словам, велика вероятность, что собранные данные являются ошибочными или неточными, а соответственно, принятое решение является ошибочным. В случае признания решения незаконным, восстановить репутацию человеку будет достаточно сложно.

«Мы не первые в такой ситуации, и нужно всегда находить баланс между правом на приватность и правом общественности знать, что человек прошел люстрационную процедуру», – сказал правозащитник (http://gazeta.ua/ru/articles/politics/_zakon-o-lyustracii-yavlyaetsya-porazheniem-demokratii-v-ukraine-zaharov/584922). – 2014. – 6.10).

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ
№ 20 (78) 2014**

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів
Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»

Редактори:
Т. Дубас, О. Федоренко, Ю. Шлапак

Комп'ютерна верстка:
А. Бергелська

Підп. до друку 20.10.2014.
Формат 60x90/8. Обл.-вид. арк. 5,84.
Наклад 2000 пр.
Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, просп. 40-річчя Жовтня, 3
siaz2014@ukr.net
Свідоцтво про внесення суб'єкта
видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 1390 від 11.06.2003 р.